Een buurthuis zonder blauwdruk?

Een studie naar samenwerking in buurthuis de Meevaart in de Amsterdamse Indische Buurt bij het van de grond krijgen van zelfbeheer en zelfmanagement.

''Ik huil echt niet zo snel, maar bij de opening stond ik echt met tranen in mijn ogen.''

Vrije Universiteit van Amsterdam

Masterthesis Sociologie

Heleen Hartkamp

25 januari 2013

Colofon

Naam:	Heleen Hartkamp
Studentnummer:	1699008
Studierichting:	Master Sociologie
Faculteit:	Faculteit der Sociale Wetenschappen
Onderwijsinstelling:	Vrije Universiteit van Amsterdam
Begeleider:	dr. P.G.S.M. Smets
Tweede beoordelaar:	drs. M. van Doorn
Datum:	25 januari 2013

De foto's op de voorkant zijn gemaakt door Nikkie Sicking tijdens de opening van de Meevaart op 4 februari 2012.

Voorwoord

De eerste keer dat ik buurthuis de Meevaart binnen liep na de verbouwing ervoer ik meteen een toegankelijke en gastvrije sfeer. De Meevaart was licht, warm en modern ingericht en de mensen toonden veel interesse in mijn onderzoek. Bovendien bood de Meevaart mij niet alleen een onderwerp voor mijn masterthesis, maar ook een plek om aan mijn masterthesis te werken en een plek waar ik in de toekomst nog vaak aan zal terugdenken. In de Meevaart heb ik een grote diversiteit aan mensen zien samenwerken en bewondering gekregen voor hun toewijding, inzet en betrokkenheid bij de Meevaart. De Meevaart is een buurtinitiatief dat zich nog verder moet ontwikkelen, maar ik denk dat de Meevaart een mooie toekomst te gemoed gaat zo lang gebruikers elkaars krachten blijven bundelen en zich gezamenlijk blijven inzetten voor de Meevaart.

Voor u ligt de masterthesis waarmee ik de master Sociologie aan de Vrije Universiteit van Amsterdam zal afsluiten. Tijdens deze masteropleiding ben ik geïnteresseerd geraakt in bewonersparticipatie en de *empowerment* van buurtbewoners door middel van buurtinitiatieven. Buurthuis de Meevaart gaf me de mogelijkheid om dieper op in te gaan op deze onderwerpen. Nederlandse buurthuizen worden nog vaak beheerd en geprogrammeerd door welzijnsorganisaties en 'van bovenaf' georganiseerd. De Meevaart is een buurthuis in de Amsterdamse Indische Buurt dat juist 'van onderaf' wordt georganiseerd, wat betekent dat bewoners taken en verantwoordelijkheden op zich nemen om de Meevaart zelf te kunnen beheren en managen. Gedurende deze studie werd er echter nog gezocht naar een manier waarop de Meevaart het beste door middel van zelfbeheer en zelfmanagement kon worden georganiseerd. Dynamieken die zich voordeden tijdens samenwerkingsverbanden bij het van de grond krijgen van zelfbeheer en zelfmanagement in de Meevaart zijn vastgelegd in deze masterthesis.

Graag wil ik van deze mogelijkheid gebruik maken om een aantal mensen te bedanken. Allereerst Firoez Azarhoosh voor de mogelijkheid die hij mij gaf om onderzoek te kunnen doen in de Meevaart en gebruikers van de Meevaart voor hun gastvrijheid en welwillendheid om mee te werken aan mijn onderzoek. Nikkie Sicking voor de tips en foto's van de Meevaart die ik voor deze masterthesis heb gebruikt en mijn medestudenten Jantina en Peter voor hun adviezen tijdens de thesisbijeenkomsten. In het bijzonder wil ik mijn thesisbegeleider Peer Smets bedanken voor zijn kritische blik, tijd en inspiratie. Tot slot wil ik mijn familie, vriend en vrienden bedanken voor hun steun gedurende mijn studie.

Heleen Hartkamp

Amsterdam, januari 2013

Inhoudsopgave

1 INLEIDING 6

1.1 Aanleiding 6

1.2 Probleemstelling 7

1.3 Wetenschappelijke relevantie 8

1.4 Maatschappelijke relevantie 8

1.5 Leeswijzer 9

2 ZELFBEHEER, ZELFMANAGEMENT EN SAMENWERKING IN THEORETISCH PERSPECTIEF 11

2.1 Buurthuizen 11

2.2 Zelfbeheer en zelfmanagement 12

2.3 Samenwerkingsverbanden 14

2.3.1 Organisatiestructuur 14

2.3.2 Macht 14

2.3.3 Vertrouwen 16

2.3.4 Conflict 17

2.3.5 Eigenaarschap 18

2.4 Conclusie 18

3 METHODOLOGIE 21

3.1 Onderzoeksmethode 21

3.2 Onderzoeksgroep 22

3.3 Dataverzameling 23

3.3.1 Participerende observaties 23

3.3.2 Interviews 24

3.4 Data-analyse 25

3.5 Betrouwbaarheid en validiteit 26

4 DE INDISCHE BUURT 27

4.1 Huidige staat van de Indische Buurt in feiten en cijfers 27

4.2 Wijkaanpak van de Indische Buurt 30

4.3 Ontwikkeling van communities 32

5 DE NIEUWE MEEVAART 34

5.1 Geschiedenis van de Meevaart 34

5.2 Pand en inrichting 35

5.3 Financiën 37

5.4 Beheer en programmering 40

5.5 Organisatiestructuur van de Meevaart 44

5.6 Conclusie 46

6 SAMENWERKING EN DE MEEVAART COMMUNITY 48
6.1 Organisatie van samenwerking 48
6.1.1 Vergaderingen 49
6.1.2 Besluitvorming 52
6.1.3 Afspraken, regels, waarden en normen 54
6.2 Macht 55
6.3 Vertrouwen 58
6.4 Conflict 60
6.4.1 Gedrag en belangen van gebruikers 60
6.4.2 Gebrek aan transparantie 62
6.4.3 Etnische verschillen 63
6.4.4 Gebrek aan ruimtes, mankracht, geld en tijd 64
6.5 Eigenaarschap 65
6.6 Zelfbeheer en zelfmanagement 66
6.7 Conclusie 68
6.8 Nawoord 70
7 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN 71
7.1 Conclusies 71
7.2 Aanbevelingen voor toekomstig onderzoek 74
7.3 Beleidsaanbevelingen 75
LITERATUURLIJST 77

LIJST VAN FIGUREN EN TABELLEN

Figuur 4.1 Ligging van de Indische Buurt in Amsterdam 27
Figuur 4.2 Overzicht van de kwadranten van de Indische Buurt. 28
Tabel 4.1. De staat van de Indische Buurt ten opzichte van het Amsterdamse gemiddelde 30
Tabel 5.1 Overzicht van functies en betaalwijzen van de betrokken professionals bij de Meevaart 38
Tabel 5.2. Overzicht van de betrokken buurtorganisaties van de Meevaart 44

BIJLAGEN

Bijlage 1. Topiclist interview 81

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Door de economische crisis en kabinetswijzigingen moest stadsdeel Amsterdam Oost haar beleid op een aantal beleidsterreinen aanpassen. Gemeente Amsterdam Stadsdeel Oost (2011a, p. 4) heeft daarom in 2011 de kadernota Versterking Sociaal Domein opgesteld. Volgens deze kadernota is het de bedoeling dat bewoners uit Amsterdam Oost volwaardig deelnemen aan de maatschappij, zelfredzaam worden, eigen initiatieven ontplooien en hun eigen krachten ten volste benutten met als basis een sterk vangnet voor diegenen die het echt nodig hebben. Hierdoor wordt er meer verantwoordelijkheid over de buurt en de kwaliteit van samenleven neergelegd bij bewoners. Een onderdeel van de kadernota is een veranderende inzet van sociale accommodaties, want deze staan te vaak leeg en moeten effectiever en efficiënter worden gebruikt. Buurtorganisaties moeten daarom ruimtes gaan delen. Ook krijgen buurtorganisaties vanaf 2013 niet langer subsidie voor de huur van ruimtes, maar kunnen ze in plaats daarvan kosteloos gebruik maken van deze ruimtes (Gemeente Amsterdam Stadsdeel Oost, 2012, pp. 5, 11). Doelstellingen van de kadernota worden onder andere gerealiseerd door middel van buurthuis de Meevaart in de Amsterdamse Indische Buurt.

Voor de verbouwing van de Meevaart in 2011 voelden bewoners zich volgens Sterk (2011) niet thuis in dit buurthuis. De Meevaart werd toen nog beheerd en geprogrammeerd door welzijnsorganisatie Civic Zeeburg en bewoners kwamen alleen naar de Meevaart om activiteiten te consumeren. Bovendien voelden buurtbewoners zich meer thuis in buurthuis het Karrewiel in de Indische Buurt. Het Karrewiel werd beheerd en geprogrammeerd door de Karrewiel Community, bestaande uit bewoners, kunstenaars en ondernemers en er was een betaalde gemeenschapsleider aanwezig, die activiteiten ondersteunde en vergaderingen leidde. Tijdens de vergaderingen hadden bewoners inspraak op het reilen en zeilen van het Karrewiel en werden besluiten over het Karrewiel in overeenstemming met de aanwezige bewoners gemaakt. Het zelfregulerende karakter van het Karrewiel, wat door stadsdeel Amsterdam Oost zelfbeheer werd genoemd, zorgde voor verantwoordelijkheidsgevoelens en gevoelens van eigenaarschap bij gebruikers van het Karrewiel (ibid., pp. 37-42, 48). De Karrewiel Community verhuisde begin 2012 naar de vernieuwde Meevaart, omdat het stadsdeel andere plannen had voor het Karrewiel.

De Meevaart werd voor de verbouwing inefficiënt en ineffectief gebruikt en stadsdeel Amsterdam Oost was ontevreden over het klassieke welzijnswerk dat er werd geconsumeerd. Stadsdeel Amsterdam Oost heeft daarom begin 2011 het bestuur van de Karrewiel Community uitgenodigd om hun ervaring met het zelfbeheer en zelfmanagement van het Karrewiel en ideeën over het beheer en de exploitatie van de Meevaart met hen te delen (Meevaart Ontwikkel Groep, 2012, pp. 1-15). Het Karrewiel is alleen veel kleiner dan de Meevaart en de Meevaart moet een rol

vervullen voor een groter woongebied dan alleen de Indische Buurt (Gemeente Amsterdam Stadsdeel Oost, 2011b). Het idee om zelfbeheer en zelfmanagement toe te passen in de Meevaart werd positief ontvangen door stadsdeel Amsterdam Oost. Toen het stadsdeel het bestuur van de Karrewiel Community, dat hun buurthuis moest verlaten, bereid had gevonden om een plan van aanpak te schrijven voor de exploitatie van de vernieuwde Meevaart, werden er een tijdelijk bestuur genaamd de 'Meevaart Ontwikkel Groep' en verschillende werkgroepen gevormd. De werkgroepen bestonden uit gebruikers en afgevaardigden van buurtorganisaties. In de werkgroepen werden er zaken betreffende de ruimte waar de werkgroep verantwoordelijk voor was, besproken. De werkgroepen werden ondersteund door betaalde moderatoren. Begin 2012 werden de werkgroepen echter opgeheven, omdat er niet genoeg geld bleek te zijn voor de betaalde moderatie (Meevaart Ontwikkel Groep, 2012, pp. 1-15). Ontwikkelingen tijdens het van de grond krijgen van het zelfbeheer en zelfmanagement van de Meevaart na het wegvallen van de werkgroepen zijn vastgelegd in deze masterthesis.

Zelfbeheer en zelfmanagement houden in dat gebruikers zelf verantwoordelijk zijn voor het beheer en de programmering van een buurthuis en met behulp van professionele ondersteuning en financiële steun van lokale overheden eigen kennis en vaardigheden kunnen toepassen in het buurthuis om het buurthuis te ontwikkelen tot een duurzaam initiatief. Bij het van de grond krijgen van zelfbeheer en zelfmanagement in een buurthuis is samenwerking tussen bewoners en professionals noodzakelijk. De focus van deze studie ligt daarom op de organisatiekenmerken van samenwerkingsverbanden tussen bewoners en professionals en op de concepten macht, vertrouwen, conflict en eigenaarschap, die een rol spelen bij samenwerking.

1.2 Probleemstelling

Het doel van deze studie is het verkrijgen van kennis over de manier waarop bewoners en professionals samenwerken in buurthuis de Meevaart om daar zelfbeheer en zelfmanagement van de grond te krijgen. De volgende onderzoeksvraag is hiervoor opgesteld: '*Hoe werken bewoners en professionals samen om zelfbeheer en zelfmanagement in buurthuis de Meevaart in de Amsterdamse Indische Buurt van de grond te krijgen?*'

Samenwerking tussen bewoners en professionals is nodig bij het toepassen van zelfbeheer en zelfmanagement in buurthuis de Meevaart. Bij deze samenwerking spelen organisatiekenmerken, maar ook macht, vertrouwen, conflict en eigenaarschap een belangrijke rol. Om de rol van deze concepten bij samenwerking en de organisatiekenmerken van samenwerking in de Meevaart te onderzoeken zijn de volgende deelvragen opgesteld.

1. Hoe zijn bewoners en professionals georganiseerd in de Meevaart?

2. Welke rol speelt macht bij de samenwerking tussen bewoners en professionals in de Meevaart?
3. Welke rol speelt vertrouwen bij de samenwerking tussen bewoners en professionals in de Meevaart?
4. Welke rol speelt conflict bij de samenwerking tussen bewoners en professionals in de Meevaart?
5. Welke rol speelt eigenaarschap bij de samenwerking tussen bewoners en professionals in de Meevaart?

1.3 Wetenschappelijke relevantie

Deze kwalitatieve studie levert een wetenschappelijke bijdrage aan kennis over samenwerkingsverbanden tussen bewoners en professionals bij het van de grond krijgen van zelfbeheer en zelfmanagement in een nog niet eerder onderzochte context. Daarbij is er gekeken naar de rol die macht, vertrouwen, conflict en eigenaarschap spelen bij samenwerking. Er zijn nog weinig sociaal wetenschappelijke studies verschenen over het toepassen van zelfbeheer en zelfmanagement in buurthuizen. Wel is er wetenschappelijke literatuur geschreven over het zelfbeheer en zelfmanagement van individuen (Van Driel, 1989) en organisaties (Mensink, 1992), wat voortkomt uit de behoefte aan het ontwikkelen en toepassen van nieuwe kennis en vaardigheden op de werkvloer. Ook is er wetenschappelijke literatuur geschreven over het gebruik van zelfbeheer en zelfmanagement in andere wetenschappen, zoals in de economie (Albert, 1977), politicologie (Negt & Kluge, 1982), rechtswetenschappen (Van Driel, 1989) en organisatiekunde (Sims & Lorenzi, 1992). Voor zover bekend, zijn er slechts twee sociaal wetenschappelijke studies verschenen over Nederlandse buurthuizen die worden beheerd door bewoners. De ene studie gaat over buurthuis het Karrewiel uit de Amsterdamse Ambonpleinbuurt (Sterk, 2011) en de andere studie over buurthuis de Nieuwe Jutter uit de Utrechtse Rivierenwijk (Huygen, 2011). Deze studie gaat over buurthuis de Meevaart, een buurthuis dat volledig wordt beheerd en gemanaged door bewoners en levert nieuwe sociologische kennis op over samenwerking tussen bewoners en professionals bij het van de grond krijgen van zelfbeheer en zelfmanagement in een nog niet eerder onderzochte context.

1.4 Maatschappelijke relevantie

Bezuinigingen hebben geleid tot een vermindering van buurtinitiatieven en volgens het beleidsprogramma Welzijn Nieuwe Stijl moet er meer verantwoordelijkheid wordt neergelegd bij bewoners (Meevaart Ontwikkel Groep, 2012, p. 1). De overheid wil hiervoor goedkope buurtinitiatieven, waarbij bewoners veel verantwoordelijkheid krijgen en de overheid een

teruggetrokken rol kan beoefenen, steunen. Buurthuis de Meevaart sluit aan bij het beleidsprogramma Welzijn Nieuwe Stijl en is een voorbeeld van een samenwerkingsverband tussen bewoners en professionals. Hierbij kan men zich afvragen of bewoners bijvoorbeeld door middel van *empowerment* mogelijkheden krijgen om eigen kracht, kennis en vaardigheden te ontwikkelen en in te zetten in buurthuizen? En levert de *empowerment* van bewoners een positieve of negatieve bijdrage aan samenwerkingsverbanden tussen bewoners en professionals en het van de grond krijgen van zelfbeheer en zelfmanagement in buurthuizen? Bovendien is er in deze studie gekeken naar de rol die vertrouwen, conflict en eigenaarschap spelen bij samenwerkingsverbanden en hoe zelfbeheer en zelfmanagement vorm krijgen in een specifieke context als buurthuis de Meevaart. Op basis van deze studie kan er een lijst van aandachtspunten met betrekking tot de ontwikkeling van zelfbeheer en zelfmanagement van een buurthuis worden opgesteld. Men dient zich echter te realiseren dat niet elke vorm van zelfbeheer en zelfmanagement van buurthuizen hetzelfde is (zie Sterk, 2011; Huygen, 2011) en deze studie slechts aandachtspunten genereert waarmee het ontwikkelingsproces van zelfbeheer en zelfmanagement kan worden ondersteund.

1.5 Leeswijzer

Deze studie is opgebouwd uit zeven samenhangende hoofdstukken. Het volgende hoofdstuk vormt het theoretisch kader waar karakteristieken van buurthuizen en zelfbeheer en zelfmanagement worden besproken. Samenwerking is van groot belang bij het van de grond krijgen van zelfbeheer en zelfmanagement in buurthuizen en daarom komen de organisatiestructuur van samenwerkingsverbanden en concepten die een rol spelen bij samenwerking, zoals macht, vertrouwen, conflict en eigenaarschap hier ook aan bod. Vervolgens wordt de methodologie van deze studie beschreven in hoofdstuk 3. De onderzoeksmethode, onderzoeksgroep, dataverzameling, data-analyse en de validiteit en betrouwbaarheid van deze studie worden hier besproken. Hoofdstuk 4 omvat een buurtverkenning van de Indische Buurt en daarbij worden de ligging en feiten en cijfers van de Indische Buurt gepresenteerd en vergeleken met Amsterdamse gemiddelden. De wijkaanpak van de Indische Buurt en het ontstaan van de communities in deze buurt worden ook in dit hoofdstuk besproken. De resultaten van deze studie worden vervolgens gepresenteerd in hoofdstuk 5 en 6. In hoofdstuk 5 worden karakteristieken van de nieuwe Meevaart besproken. Eerst wordt er een korte beschrijving van de geschiedenis van de Meevaart gepresenteerd en vervolgens worden het pand en de inrichting, de financiën, het beheer en de programmering en de organisatiestructuur van de Meevaart beschreven. In hoofdstuk 6 worden de samenwerkingsverbanden tussen bewoners en professionals van de Meevaart Community besproken. Eerst worden hier voorbeelden gegeven van samenwerkingsverbanden, zoals vergaderingen, besluitvorming en regels en afspraken. Vervolgens worden er resultaten gepresenteerd met betrekking tot concepten die een rol kunnen

spelen bij samenwerking, zoals macht, vertrouwen, conflict en eigenaarschap. Als laatste worden de visies van bewoners en professionals over het zelfbeheer en zelfmanagement van de Meevaart beschreven. Tot slot wordt de onderzoeksvraag beantwoord in hoofdstuk 7 en wordt er een koppeling gemaakt tussen de resultaten van deze studie en literatuur uit het theoretisch kader van hoofdstuk 2. Ook worden hier aanbevelingen gedaan voor toekomstig wetenschappelijk onderzoek en beleidsontwikkelingen.

2 Zelfbeheer, zelfmanagement en samenwerking in theoretisch perspectief

Deze studie focust zich op de manier waarop gebruikers en professionals samenwerken om zelfbeheer en zelfmanagement van de grond te krijgen in een buurthuis. In dit hoofdstuk wordt er eerst aandacht besteed aan de definities, functies en ontwikkelingen van buurthuizen, waarna verschillende visies over zelfbeheer en zelfmanagement worden besproken. Het van de grond krijgen van zelfbeheer en zelfmanagement in een buurthuis vergt samenwerking tussen bewoners en professionals. Om zicht te krijgen op deze samenwerkingsverbanden worden de concepten macht, vertrouwen, conflict en eigenaarschap in de bovengenoemde volgorde nader bekeken.

2.1 Buurthuizen

In een buurthuis kunnen buurtbewoners met verschillende achtergronden zich met elkaar verbonden voelen door middel van gedeelde ervaringen, een gedeelde taal en het bewonen van een gemeenschappelijke leefwereld (Delanty, 2003, p. 55). Volgens Poole en Colby (2002) bestaan er verschillende soorten buurthuizen. Sommige bieden één of meerdere diensten aan, zoals activiteiten, kinderopvang, scholing, expositieruimte of opbouwwerk, terwijl andere zich richten op een breed spectrum van bewoners of alleen op economisch achtergestelden. De laatste tien jaar is er nieuwe interesse ontstaan voor de functies van buurthuizen, omdat buurthuizen een positieve bijdrage leveren aan de ontwikkeling van buurten. Buurthuizen kunnen schaarse bronnen zoals kennis en energie mobiliseren en publieke diensten uit welzijnswerk verspreiden. Bovendien kunnen buurthuizen het wantrouwen in de overheid herstellen door bewoners te betrekken bij de planning en uitvoering van bijvoorbeeld welzijnswerk (ibid., pp. 142, 143).

Het Nederlandse buurthuiswerk heeft zich volgens Nijenhuis (1987) gedurende de geschiedenis gericht op verschillende doelgroepen en functies. Een aantal progressief-liberalen en socialisten vonden aan het begin van de twintigste eeuw dat de tegenstelling tussen arm en rijk niet gehandhaafd kon blijven en dat arme mensen meer ontwikkeld moesten worden. Ze moesten bijvoorbeeld leren een ‘goed mens’ te zijn. Na de Tweede Wereldoorlog werden Nederlandse buurthuizen vooral door de overheid gebruikt voor het overdragen van deugdzaamheid, normen en waarden bij de jeugd, want na demoraliserende gevolgen van de Tweede Wereldoorlog was veel jeugd moeilijk opvoedbaar. De jeugd werd opgevangen in buurthuizen, waar nieuwe toekomstperspectieven voor hen werden ontwikkeld. In de jaren zestig richtte de aandacht van buurthuizen zich vooral op de participatie van bewoners aan buurtactiviteiten die hun persoonlijke ontwikkeling moesten bevorderen. Later in de twintigste eeuw werden buurthuizen steeds professioneler, omdat het aantal beroepskrachten in sociaal werk toenam en er meer marktconform werd gewerkt. Het idee om bewoners te ontwikkelen verdween bij veel buurthuizen naar de

achtergrond (ibid., pp. 302, 314, 315) en buurthuizen gingen zich meer richten op kostendekkende activiteiten.

In de tweede helft van de jaren negentig richtten buurthuizen zich volgens de Meevaart Ontwikkel Groep (2012) steeds meer op het bereiken van specifieke doelgroepen. Er ontstonden multifunctionele accommodaties waarin sociaal-culturele functies werden gecombineerd met onderwijsfuncties, maatschappelijke dienstverlening, peuterspeelzalen of sportmogelijkheden. Van recente datum zijn de zogenoemde 'Huizen van de Wijk'. Een verschil tussen een buurthuis en een Huis van de Wijk is dat een Huis van de Wijk een functie moeten vervullen voor een groter woongebied. Met de term 'Huis van de Wijk' wordt in het kader van huidige bezuinigingen gemaskeerd dat bezuinigingen op welzijnsgebied tot een vermindering van het aantal vierkante meters beschikbare sociaal-culturele ruimte voor bewonersinitiatieven hebben geleid. Een ander verschil tussen buurthuizen en Huizen van de Wijk is dat een buurthuis een plaats van samenkomst voor buurtbewoners is, terwijl een Huis van de Wijk een functie moet vervullen voor kwetsbare bewoners die aangewezen zijn op bepaalde voorzieningen (ibid., pp. 3, 4). Bovendien is de rol van buurtbewoners in het huidige tijdperk veranderd van consument naar producent van buurtactiviteiten, omdat bewoners meer verantwoordelijkheid voor de buurt op zich moeten nemen (Glover, 2004, pp. 14, 63-65). Het welzijnsbeleid Versterking Sociaal Domein (2011) stelt bijvoorbeeld dat er meer verantwoordelijkheid over de buurt moet worden neergelegd bij bewoners en dat kan door middel van zelfbeheer en zelfmanagement worden gerealiseerd.

2.2 Zelfbeheer en zelfmanagement

Een accommodatie met zelfbeheer is een accommodatie waarbij bewoners verantwoordelijkheid nemen voor het beheer van de accommodatie en de realisering van activiteiten die er plaatsvinden. Hier krijgen bewoners soms ondersteuning bij van professionals. Een accommodatie met zelfbeheer heeft meestal een aantal doelstellingen, zoals het bevorderen van contact tussen bewoners, het bevorderen van de zelfredzaamheid van bewoners, het bevorderen van de participatie van bewoners, het stimuleren van vrijwilligerswerk, het verbinden van ontwikkelde bewoners met minder ontwikkelde bewoners, het terugdringen van de jongerenoverlast op straat, talentontwikkeling en het bevorderen van een verantwoordelijkheidsgevoel bij bewoners (Burgemeester en Wethouders Utrecht, 2011, p. 2).

Het concept 'zelfmanagement' is moeilijk te definiëren en onderdelen van zelfmanagement zijn terug te vinden in theorieën over zelfbeschikking, zelfhulp, zelfredzaamheid, zelforganisatie, *empowerment* en deregulering (Donkers, 1999, p. 71). Zelfmanagement wordt in verschillende disciplines gebruikt. In de organisatiewetenschappen is zelfmanagement een nieuw paradigma voor het begeleiden van organisaties. Managers zijn hier pas effectief wanneer ze ervoor zorgen dat

mensen zichzelf gaan leiden (Sims & Lorenzi, 1992). In de politicologie is zelfmanagement een manier om burgers meer invloed te laten uitoefenen op beleid (Negt & Kluge, 1982), terwijl zelfmanagement in de bedrijfswetenschappen wordt gebruikt als manier om werknemers van organisaties een balans te laten vinden tussen werk en vrije tijd en doelen te laten bereiken in hun leven die ze nastrevenswaardig vinden (Mensink, 1992). Bovendien is zelfmanagement in de economie een manier waarop bedrijven kunnen worden georganiseerd. Het bedrijf wordt daarbij gezien als een productie-eenheid waarbij alle werknemers inspraak hebben op de economische besluiten. Ook zijn alle werknemers gelijkwaardig en winst wordt onder alle werknemers verdeeld (Estrin, 1983, p. 12).

De mate waarin een organisatie zichzelf managet, kan volgens Mensink (1992) voorkomen op drie verschillende niveaus. Bij een lage mate van zelfmanagement wordt er onvoldoende ingespeeld op de leerbehoeften van medewerkers en wordt er onvoldoende uitdrukking gegeven aan de gedachte dat medewerkers zichzelf richting kunnen geven. Bij een hierop volgend niveau van zelfmanagement is er al meer sprake van zelfmanagement, maar is er nog een gebrek aan verandering op de werkvloer en weinig ruimte voor ontwikkeling. Bij een hoge mate van zelfmanagement hebben medewerkers mogelijkheden om eigen talenten, kennis en vaardigheden te ontwikkelen en te benutten op de werkvloer (ibid., pp. 48-51).

In het maatschappelijk middenveld wordt zelfmanagement ook wel *community-based management* genoemd en dit is een aanduiding voor een proces waarbij lokale gemeenschappen zichzelf organiseren met behulp van steun van buitenaf om lokale kennis en eigen vaardigheden te kunnen toepassen op milieukwesties, zoals het beheer van de visserij, zodat ze in levensbehoeften kunnen voorzien en kunnen zorgen voor verduurzaming (Pretty & Guijt, 1992, p. 22). Het is daarbij van belang dat mensen effectief samenwerken om projecten te kunnen realiseren. *Community-based management* kan ook worden toegepast op buurtinitiatieven en daarbij participeren bewoners in besluitvormingsprocessen, dagelijkse activiteiten, regelgeving en handhavingsprocessen (Armitage, 2005, p. 703) om buurtinitiatieven van de grond te krijgen met behulp van professionele ondersteuning.

Een verschil tussen de concepten zelfbeheer en zelfmanagement is dat zelfbeheer gaat over het beheren en programmeren van buurtinitiatieven door bewoners, terwijl zelfmanagement gaat over het toepassen van lokale kennis en capaciteiten van bewoners bij buurtinitiatieven, zodat met hulp van buitenaf duurzame buurtinitiatieven kunnen worden gerealiseerd. Zelfbeheer en zelfmanagement impliceren beide dat bewoners zelf controle kunnen uitoefenen over een buurtinitiatief en daar moeten ze bij samenwerken.

2.3 Samenwerkingsverbanden

Samenwerking tussen bewoners en professionals is van belang bij het van de grond krijgen van zelfbeheer en zelfmanagement in buurthuizen. Samenwerking kan echter op verschillende manieren zijn georganiseerd. In deze paragraaf wordt er daarom eerst aandacht besteed aan de organisatiestructuur van samenwerkingsverbanden die de aard van het zelfbeheer en zelfmanagement van buurthuizen kan bepalen. Vervolgens komen concepten die een rol spelen bij samenwerkingsverbanden aan bod, zoals macht, vertrouwen, conflict en eigenaarschap.

2.3.1 Organisatiestructuur

Samenwerkingsverbanden kunnen vast en vloeibaar georganiseerd zijn. Bauman (2000) zegt dat vaste organisatiestructuren worden gekenmerkt door verbondenheid, vastgelegde regels, afspraken en taakverdelingen, duidelijke identiteiten en hechte relaties, terwijl vloeibare organisatiestructuren worden gekenmerkt door onzekerheid, onduidelijke regels, afspraken en taakverdelingen, spontaniteit, flexibiliteit en ongedefinieerde normen en waarden die gemeenschapsleden sturen of verplichten tot bepaald gedrag. Bovendien zijn vloeibare samenwerkingsverbanden vaak zwak, fragiel en broos van aard. Vaste samenwerkingsverbanden zijn juist gebaseerd op een gedeelde voorgeschiedenis en identiteit, zekerheid, en gedeelde normen en waarden (ibid., pp. 170, 171).

2.3.2 Macht

Volgens Huxham en Vangen (2005) kan macht worden begrepen in de context van samenwerkingen. Tijdens een samenwerking kan macht worden verkregen over relaties (*power over*) door het gedrag van andere actoren te beheersen en hierbij staat het eigen belang van actoren centraal. Macht kan ook worden gebruikt om wederzijdse belangen van samenwerkende partners te behartigen door de macht van verschillende partners in te zetten voor gezamenlijke doelen (*power to*). Bovendien kan macht worden overgedragen aan partners met minder macht en worden gebruikt voor altruïstische doeleinden (*power for*) (ibid., p. 175).

Macht kan op verschillende manieren zijn verdeeld bij samenwerking. Machteloze bewoners hebben altijd een bepaalde hoeveelheid macht, omdat ze onopvallende en anonieme verzetsvormen kunnen hanteren tegen machthebbers (Scott, 1985, pp. 34, 37, 52, 53). Volgens Wilson (1996) kan macht distributief of generatief verdeeld zijn. Bij distributief verdeelde macht wordt een vaste hoeveelheid macht verdeeld over actoren en is er een continue strijd om deze macht. Wanneer persoon A veel macht heeft, heeft persoon B automatisch weinig macht. Bij generatief verdeelde macht hebben zowel persoon A als persoon B macht, maar persoon A kan meer macht hebben dan persoon B en de macht van beide personen kan ook worden vergroot. Er zijn echter wel grenzen nodig om de hoeveelheid macht eerlijk te verdelen (ibid., p. 620). Macht moet bijvoorbeeld op een

democratische, effectieve en eerlijke manier worden verdeeld, wanneer kwetsbare bewoners moeten worden *empowered* (Fung & Wright, 2001, p. 25).

Macht verwijst het naar het verwerven van controle over organisaties en structuren waardoor bewoners kunnen worden *empowered*. Bewoners worden *empowered* wanneer ze macht naar zich toe weten te trekken en bijvoorbeeld inspraak krijgen bij besluitvorming. Het is daarbij belangrijk dat bewoners gezamenlijk participeren in instituties die besluiten nemen over de samenleving (Delahaij, 2004, pp. 3, 9, 10). Speer en Hughey (1995) beschrijven macht echter als een sociaal fenomeen, terwijl ze *empowerment* meer vanuit individueel perspectief benaderen. *Empowerment* en macht kunnen zich volgens hen gelijktijdig ontwikkelen in gemeenschappen, want een gemeenschap wordt *empowered* wanneer het in staat is machtsinstrumenten, zoals het straffen en belonen van gemeenschapsleden en het uitoefenen van controle over wat er in publieke debatten wordt besproken, te beoefenen (ibid., pp. 729, 732). Samenwerking zorgt ervoor dat bewoners macht naar zich toe kunnen trekken, zodat ze kunnen worden *empowered*.

Empowerment houdt in dat bewoners kennis en vaardigheden ontwikkelen om zelfstandiger te worden en macht en kracht genereren die hen in staat stelt besluiten te nemen over bijvoorbeeld een buurthuis. *Empowerment* is een proces waarbij bewoners participeren in de samenleving, zodat ze meer invloed en zeggenschap krijgen over gebeurtenissen en situaties die voor hen belangrijk zijn (Sternberg, 1992, p. 69; Rappaport, 1987, p. 121). *Empowerment* is tevens een proces waarbij bewoners, groepen of organisaties die weinig invloed hebben (a) zich bewust worden van manieren om macht te genereren in hun dagelijkse omgeving, (b) vaardigheden en capaciteiten ontwikkelen om controle uit te oefenen over hun leven, (c) deze controle uitoefenen zonder andermans rechten te misbruiken en (d) de *empowerment* van andere gemeenschapsleden steunen (McWhirter, 1991). Gezamenlijke participatie voor het bereiken van doelen, pogingen om toegang te krijgen tot bronnen en het verkrijgen van kennis over de sociaal-politieke omgeving zijn belangrijke elementen van *empowerment* (Perkins & Zimmerman, 1995, p. 571).

Kernbegrippen van *empowerment* zijn macht en kracht. Volgens De Boer en Van der Lans (2011) worden bewoners *empowered* wanneer ze meer zelfredzaam worden en hun machteloosheid wordt weggenomen, zodat ze eigen capaciteiten in de vorm van kracht meer kunnen gaan benutten. Bij bewoners met ingewikkelde problemen op meerdere levensterreinen is de ontwikkeling van eigen kracht belangrijk, maar het probleem is vaak dat hun sociale netwerken meestal te beperkt zijn en daarom wordt de kracht van sommige bewoners nog niet genoeg benut. Kracht wordt dan vooral toegeschreven aan conventionele machtspartijen, terwijl bewoners vaak meer specifieke kennis en middelen hebben om lokale besluiten te nemen (ibid., p. 183). Wanneer bewoners meer macht naar zich toe trekken door middel van participatie in samenwerkingsverbanden en beseffen

dat ze over macht beschikken, kunnen ze zelfredzamer worden en eigen krachten inzetten voor de buurt.

Volgens Rowlands (1995) en Kroeker (1995) kan de *empowerment* van bewoners worden onderscheiden op een aantal niveaus. Op het persoonlijke niveau wordt *empowerment* gegenereerd door bewoners bewust te laten worden van hun eigen capaciteiten, zoals kennis en vaardigheden en deze verder te ontwikkelen. Op collectief niveau is *empowerment* een manier om individuen collectief te organiseren, zodat invloed kan worden gegenereerd in politieke structuren. Het is tevens een manier om individuen samen te laten werken om meer te kunnen bereiken. Sociale structuren en werkwijzen van instituties moeten echter eerst worden gewijzigd voordat relatief machteloze bewoners daadwerkelijk kunnen worden *empowered* (ibid., p. 103; ibid., pp. 752, 753).*Empowerment* ontwikkelt zich dus tijdens de samenwerking, maar bij aanvang van een samenwerking hebben bewoners ook bepaalde capaciteiten nodig om te kunnen samenwerken.

2.3.3 Vertrouwen

Vertrouwen blijkt een belangrijke voorwaarde voor mensen om met elkaar in contact te komen en contacten te onderhouden (Fennema, 2004, pp. 435-445) en is daarom nodig voor het aangaan van samenwerkingsverbanden. Möllering (2001) beschrijft vertrouwen als een alledaagse emotie, die bestaat uit een mix van gevoelens en rationeel denken. Vertrouwen wordt gecreëerd door middel van interpretatie en suspensie en dit werkt als volgt. Een persoon interpreteert complexe of alledaagse situaties en weegt af of er goede redenen zijn voor vertrouwen. Een individu raakt daarbij pas overtuigd van een vertrouwenwekkend argument wanneer die aansluit bij de belevingswereld van het individu. Tijdens de interpretatie van situaties zorgt het opschorten van onwetendheid (suspensie) ervoor dat interpretatie van de werkelijkheid als zekerheid wordt aangenomen. Vertrouwen heeft dus te maken met verwachtingen, maar ook onzekerheden, omdat je nooit exact weet of iemand te vertrouwen is (ibid., p. 414; Möllering, 2006, p. 111).

Vertrouwen is nodig om situaties te overzien waar onvoldoende informatie over beschikbaar is en het zorgt ervoor dat mensen elkaar ontmoeten, communiceren en samenwerken (Patulny & Svendsen, 2007, pp. 34-35). Rousseau, Sitkin, Burt en Camerer (1998) beschrijven vertrouwen als de acceptatie van relationele risico's die zijn gebaseerd op bepaalde verwachtingen van het gedrag van degene die in vertrouwen wordt genomen en betrouwbaar wordt geacht. Vertrouwen vindt plaats op verschillende niveaus. Individueel vertrouwen is gebaseerd op rationele keuzes die voortkomen uit economisch belang. Dit is de sleutel van het succes van samenwerking en dient aanwezig te zijn bij aanvang van de samenwerking. Interpersoonlijk vertrouwen is gebaseerd op contacten tussen onbekende mensen die elkaar ontmoeten in de maatschappij. Het vertrouwen komt daarbij voort uit ervaringen die zijn opgedaan in voorgaande relaties en daar worden voorspellingen en

verwachtingen op gebaseerd. Institutioneel vertrouwen is gebaseerd op het vertrouwen in politieke en maatschappelijke instituties (ibid., pp. 395, 397, 399-400). Volgens Hudson (2006) denken mensen vaak niet na over de vraag of ze een institutie zoals de overheid wel of niet vertrouwen. Ze denken wel na over de mate waarin een institutie aan hun verwachtingen voldoet en voor hen een bevredigende rol vervult en daar is institutioneel vertrouwen op gebaseerd (ibid., p. 46). Aan de ene kant wordt het vertrouwen in instituties beschouwd als aangeleerd (Inglehart, 1997) en aan de andere kant wordt institutioneel vertrouwen beïnvloed door de prestaties en handelingen van deze instituties (Hetherington, 1998, p. 792).

Vertrouwen kan echter sneller worden afgebroken dan dat het wordt opgebouwd. Een vertrouwensband vormt een 'verdrag' tussen mensen, waar onbewust verwachtingen in zijn vastgelegd (Dasgupta, 2000, p. 51). Bewoners die voorstellen taken op zich nemen, maar deze taken vervolgens niet uitvoeren, kunnen daarom vertrouwensrelaties aantasten en dit kan leiden tot wantrouwen of zelfs conflicten.

2.3.4 Conflict

Volgens Schruijer en Vansina (2007) spelen twee soorten conflicten een rol bij samenwerking. Taakconflicten ontstaan tijdens het combineren van verschillende belangen van samenwerkende partijen in dienst van een hoger doel. Samenwerkende partijen dienen vaak belangen van hun eigen partij en die kunnen botsen met belangen van andere partijen en leiden tot conflicten. Bij relationele conflicten willen samenwerkende partners van elkaar winnen en beter zijn dan de ander waardoor conflicten kunnen ontstaan (ibid., pp. 203-218).

Coser (1956) analyseert conflicten in termen van sociale processen en beschouwt conflicten als een socialisatievorm. Volgens hem is geen enkele groep in staat volledig harmonieus met elkaar samen te werken, omdat groepsvorming niet alleen het resultaat is van binding maar ook van ontbinding. Coser maakt daarbij onderscheid tussen realistische en onrealistische conflicten. Realistische conflicten vloeien voort uit frustraties en zijn bedoeld om bepaalde doelen te bereiken. Onrealistische conflicten zijn niet gericht op het bereiken van bepaalde doelen omdat ze een doel op zich zijn. Ze vormen reacties op frustraties om op een geschikt moment spanning kwijt te raken en mensen nader tot elkaar te brengen (ibid., pp. 31, 35, 37). In buurthuis het Karrewiel werden "onrealistische" conflicten gebruikt als methodiek om gezamenlijk tot besluiten te komen. Conflicten werden hier beschouwd als een essentieel onderdeel van het besluitvormingsproces en zorgden ervoor dat bewoners met verschillende etnische achtergronden confrontaties aangingen en spanning kwijt konden raken, waardoor besluiten werden genomen en bewoners elkaar gingen vertrouwen (Sterk, 2011).

2.3.5 Eigenaarschap

Mensen kunnen zich eigenaar gaan voelen over materiële en immateriële eigendommen wanneer ze bezitterige gevoelens (het gevoel alsof een object of entiteit van 'mij' of 'ons' is) ten opzichte van de eigendommen ontwikkelen (van Dyne & Pierce, 2004, pp. 439-442). Eigenaarschap vervult drie menselijke behoeftes, want het zorgt voor een gevoel van ergens toehoren, de ontwikkeling van een eigen identiteit en een gevoel van effectief of werkdadig zijn (Pierce, Kostova & Dirks, 2001, p. 300). Bovendien roept eigenaarschap een gevoel op van ergens voor worden uitgenodigd, erbij horen, ergens lid van zijn en het initiatief groter willen maken (Vlug, 2012, p. 49). Samenwerkingsverbanden tussen bewoners die een buurtinitiatief organiseren, kunnen zorgen voor gevoelens van eigenaarschap, omdat bewoners het gevoel kunnen krijgen dat ze erbij horen of ze voelen zich verantwoordelijk voor het buurtinitiatief.

Eigenaarschap kan volgens Sterk (2011) zowel fysiek als sociaal van aard zijn. Met fysiek eigenaarschap wordt bedoeld dat een gebouw wordt gezien als een eigendom en bewoners gedragen zich hier ook naar. Het sleutelbeheer van het gebouw is een voorbeeld van fysiek eigenaarschap, omdat bewoners met een sleutel zich gedragen als eigenaar van het gebouw. Zij bepalen immers wanneer het gebouw wordt geopend of gesloten. Sociaal eigenaarschap bestaat meer uit gevoelens van zorg en verantwoordelijkheid ten opzichte van een gemeenschappelijk goed en ontstaat door een gevoel van 'samen iets voor het gebouw of de buurt kunnen doen' en 'maatschappelijk betrokken zijn', waardoor bewoners een trots of zelfverzekerd gevoel ontwikkelen ten opzichte van hetgeen ze met eigen capaciteiten hebben bereikt (ibid., pp. 41, 42, 51, 69).

2.4 Conclusie

Buurthuizen kunnen worden beheerd en gemanaged door bewoners door middel van zelfbeheer en zelfmanagement. Bewoners moeten daarbij zelf verantwoordelijkheid nemen voor het beheer en de programmering van het buurthuis en met behulp van professionele en financiële steun van buitenaf eigen kennis en vaardigheden gebruiken om dit te realiseren. Samenwerking tussen bewoners en professionals is daarbij nodig.

Samenwerkingsverbanden kunnen worden vorm gegeven door middel van vaste en vloeibare organisatiestructuren. Vloeibare samenwerkingsverbanden zijn vaak flexibel, spontaan en onduidelijk, omdat ze snel kunnen worden gesloten en snel kunnen worden verbroken. Vaste samenwerkingsverbanden zijn minder flexibel en spontaan en gebaseerd op verbondenheid, regels, afspraken, normen en waarden. Samenwerkingsverbanden worden niet altijd op een vaste of vloeibare manier georganiseerd, want ze kunnen ook enkele kenmerken van vaste of vloeibare organisatiestructuren hebben en beide organisatiestructuren kunnen ook naast elkaar bestaan.

Macht, vertrouwen, conflict en eigenaarschap spelen een rol bij samenwerking en bij het van de grond krijgen van zelfbeheer en zelfmanagement in buurthuizen. Macht kan ten eerste een manier zijn om controle te krijgen over een samenwerkingsrelatie. Ten tweede kan macht worden gebruikt om een samenwerking beter te laten functioneren en belangen te behartigen van samenwerkende partijen. Ten derde kan macht door middel van samenwerking worden overgedragen aan partners, zodat zij worden *empowered*. Macht kan ook op verschillende manieren zijn verdeeld tussen samenwerkende partijen. Sommige mensen hebben meer macht dan andere mensen, maar relatief machteloze mensen vinden altijd manieren waarmee ze controle kunnen uitoefenen over machthebbers. Relatief machteloze mensen worden *empowered* wanneer ze meer macht naar zich weten toe te trekken en daar zelfstandiger van worden en eigen krachten gaan benutten. Met hulp van professionals kunnen bewoners machtsinstrumenten aanleren waardoor ze worden *empowered*.

Vertrouwen speelt een rol bij samenwerking, omdat samenwerkende bewoners zich bij elkaar op hun gemak moeten voelen. Vertrouwen kan ontstaan uit een mix van gevoelens en rationeel denken, maar kan ook voortkomen uit alleen rationeel gedrag wanneer eerder gedrag heeft aangetoond dat iemand te vertrouwen is. Bovendien is vertrouwen volgens sommige wetenschappers aangeleerd. Vertrouwen vindt plaats op verschillende niveaus. Vertrouwen in het individu is gebaseerd op rationele keuzes. Dit is de sleutel van het succes van samenwerking en dient aanwezig te zijn bij de aanvang van een samenwerking. Interpersoonlijk vertrouwen is gebaseerd op contacten tussen onbekende mensen die elkaar ontmoeten in de maatschappij en dit vertrouwen moet worden opgebouwd tijdens een samenwerking. Institutioneel vertrouwen is gebaseerd op het vertrouwen in politieke en maatschappelijke instituties en dient ook bij aanvang van een samenwerking aanwezig te zijn.

Conflicten kunnen op verschillende manieren ontstaan tijdens samenwerkingsverbanden. Conflicten kunnen ontstaan doordat samenwerkende partners verschillende belangen hebben en deze belangen niet allemaal kunnen worden behartigd. Conflicten kunnen ook ontstaan door persoonlijke ruzies tussen mensen die elkaar willen overtreffen. Conflicten vervullen verschillende functies bij samenwerking, want ze kunnen een doel op zich zijn of worden gebruikt voor het kwijtraken van frustraties. Hierdoor kunnen mensen nader tot elkaar worden gebracht en kan vertrouwen ontstaan waardoor samenwerking wordt bevorderd. Conflicten kunnen samenwerking ook belemmeren, omdat ze kunnen zorgen voor wantrouwen of ruzies.

Eigenaarschap bestaat uit bezitterige gevoelens ten opzichte van materiële of immateriële eigendommen. Eigenaarschap kan daarom fysiek en sociaal van aard zijn. Wanneer bewoners worden uitgenodigd voor een buurtinitiatief, bij een buurtinitiatief gaan horen of hier lid van zijn en een initiatief gezamenlijk groter willen maken, moeten ze samenwerken. Ze kunnen zich vervolgens

trots en verantwoordelijk gaan voelen over het initiatief, omdat ze het buurtinitiatief met behulp van eigen kennis en vaardigheden hebben gerealiseerd, waardoor ze zich eigenaar gaan voelen over deze buurtinitiatieven.

3 Methodologie

3.1 Onderzoeksmethode

Kwalitatief onderzoek is bedoeld om de wereld om ons heen te benaderen en sociale fenomenen van binnenuit te verklaren (Gibbs, 2009, p. x). De focus van kwalitatief onderzoek ligt op de betekenis die actoren geven aan een situatie en het onderzoek kan zich daarbij beperken tot een gedeelte van de sociale omgeving (Marshall & Rossman, 1995, pp. 60, 61).

De literatuurstudie van dit onderzoek zorgde voor een afbakening van concepten, zoals samenwerking, macht, vertrouwen, conflict en eigenaarschap. De geformuleerde betekenissen van deze concepten zijn verwerkt in termen van attenderende begrippen *(sensitizing concepts)*. Attenderende begrippen worden niet beschouwd als definitief in het begin van het onderzoek en worden pas vastgesteld binnen de context van het uit te voeren empirische onderzoek (Blumer, 1954, p. 8). Door het gebruik van attenderende begrippen heeft de onderzoeker een idee waar hij op kan letten in het veld (Wester, 1984, p. 28).

Attenderende begrippen zijn in deze studie gecombineerd met de gefundeerde theorie, die uitgaat van een korte theoretische basis als ondersteuning van het onderzoek. Strauss en Corbin (1998) hebben de gefundeerde theorie *(grounded theory)* ontwikkeld als wetenschappelijke onderzoeksmethode. Het is een inductieve onderzoeksmethode die het doel heeft om begrippen of theorieën te ontwikkelen door kwalitatieve data te interpreteren, zodat sociale fenomenen kunnen worden verklaard. Aan het begin van een onderzoek hebben bestaande theorieën wel een waarde, maar de onderzoeker dient hier sceptisch over te zijn totdat deze theorieën zijn gegrond in de data. Bij de gefundeerde theorie staan de dataverzameling en data-analyse voor een groot deel centraal en worden er geen hypothesen geformuleerd voorafgaand aan het onderzoek (ibid., pp. 5, 12, 43-46).

De *constant comparative method* vormt de kern van de kwalitatieve data-analyse bij de gefundeerde theorie en is een cumulatieve methode die ervoor zorgt dat de onderzoeker steeds beter vat op de werkelijkheid krijgt. Bij de *constant comparative method* wordt er al begonnen met de data-analyse zodra de eerste data zijn verzameld. Nieuwe data worden daarbij constant vergeleken met oudere data om overeenkomsten en patronen te ontdekken (Babbie, 2009, p. 296). Eerdere bevindingen worden vervolgens meegenomen in de interviews en observaties die volgen. Bevindingen worden hierdoor constant geïnterpreteerd, geanalyseerd en vergeleken. De cyclus van het vergelijken van ‘oude’ en ‘nieuwe’ data wordt een aantal keer herhaald totdat er geen nieuwe informatie meer wordt verzameld en er een verzadigpunt is bereikt. Het steeds opnieuw vergelijken van het verzamelde materiaal verhoogt de interne validiteit van een studie (Boeije, 2002, p. 393).

3.2 Onderzoeksgroep

Voor deze studie zijn er gebruikers (n=7) van de Meevaart geïnterviewd. Daarnaast zijn er professionals (n=6) geïnterviewd, die op hun eigen manier betrokken waren bij de Meevaart, zoals de participatiemakelaar, de zakelijke leider, de assistent van de zakelijke leider, een moderator, een bestuurslid van de Meevaart Ontwikkel Groep en een ambtenaar van stadsdeel Amsterdam Oost. Het interviewen van zes professionals roept misschien de suggestie op dat de Meevaart een topzware organisatie heeft voor een buurthuis met zelfbeheer en zelfmanagement, maar deze professionals vervulden een faciliterende en ondersteunende rol in de Meevaart.

De respondenten van deze studie zijn op verschillende manieren geworven. Er is daarbij gebruik gemaakt van de sneeuwmethode en het *face-to-face* aanspreken van respondenten bij vergaderingen. Tijdens de wekelijkse vergaderingen in de Meevaart is er aan gebruikers en professionals gevraagd of ze wilden deelnemen aan deze studie en openstonden voor een interview. Gebruikers en professionals die waren uitgenodigd voor de vergaderingen of de vergaderingen organiseerden, hadden meer zicht op het reilen en zeilen van de Meevaart dan gebruikers die niet werden uitgenodigd voor de vergaderingen en daarom waren zij belangrijke informanten voor deze studie. Er is vervolgens gebruik gemaakt van de sneeuwbalmethode door de eerste geïnterviewden te vragen naar contactgegevens van andere potentiële interviewkandidaten om vervolgens contact met hen op te kunnen nemen (Babbie, 2009, pp. 184, 185). De onderzoeker heeft daarna e-mails verstuurd naar de respondenten en respondenten opgebeld om ze uit te nodigen voor een interview en hiervoor een datum te prikken.

De rol van de onderzoeker is een belangrijk aandachtspunt bij kwalitatief onderzoek, omdat de onderzoeker invloed heeft op het gedrag en de antwoorden van de onderzoeksgroep. Dit wordt ook wel een interviewbias genoemd en houdt in dat expressies, antwoorden en gender van de onderzoeker het interview kunnen beïnvloeden (O'Reilly, 2005, p. 113). Om dit zo veel mogelijk uit te sluiten, heeft de onderzoeker geprobeerd de interviews zo min mogelijk te sturen door zo min mogelijk suggestieve vragen te stellen. In het geval van deze studie heeft het ook geholpen dat de onderzoeker vrouwelijk was, omdat de respondenten de onderzoeker snel in vertrouwen namen. Hierdoor waren de respondenten snel bereid om mee te werken aan de interviews en durfden ze ook eerlijke antwoorden te geven tijdens de interviews. De onderzoeker heeft geprobeerd een vertrouwensband op te bouwen met de onderzoeksgroep door een aantal kleine taken uit te voeren voor de Meevaart, zoals het uitwerken van notulen van vergaderingen of het mede-organiseren van een thema-avond die in het teken stond van de dodenherdenking op 4 mei. Dit toonde betrokkenheid vanuit de kant van de onderzoeker. Bovendien heeft de onderzoeker zich tijdens de eerste vergadering waarop zij aanwezig was, voorgesteld aan de aanwezige gebruikers en

professionals. De bedoeling daarvan was dat gebruikers een idee kregen over wat de belangen en intenties van de onderzoeker waren in de Meevaart om zo ook een vertrouwensband op te bouwen.

3.3 Dataverzameling

De data van deze studie zijn verzameld in de maanden maart, april en mei 2012. In deze periode zijn er participerende observaties uitgevoerd en diepte-interviews afgenomen.

3.3.1 Participerende observaties

Bij participerende observaties legt de onderzoeker impressies van de wereld om ons heen vast door impressies te observeren in hun natuurlijke context en daarin deel te nemen (Adler & Adler, 1998, p. 80). Het doel van deze methode is het begrijpen van menselijk gedrag in een context die voor hen vertrouwd is (O'Reilly, 2005 pp. 84, 102). De participerende observaties van deze studie zijn uitgevoerd tijdens zes vergaderingen van de Meevaart waar besluitvorming plaats vond en gebruikers voor werden uitgenodigd. Ook is er een observatie uitgevoerd tijdens de bijeenkomst van het Landelijk Samenwerkingsverband Aandachtswijken in de Meevaart en er is een observatie uitgevoerd tijdens de dodenherdenking op 4 mei in de Meevaart. Bovendien zijn er notities gemaakt van gesprekken en gebeurtenissen die plaatsvonden in de wandelgangen van de Meevaart.

De onderzoeker nam tijdens de participerende observaties vooral de rol van de observant aan, omdat de mate van betrokkenheid van de onderzoeker bij de onderzoeksgroep beperkt moest blijven. De onderzoeker nam in de wandelgangen van de Meevaart de rol van participant aan door gesprekken te voeren met gebruikers en deel te nemen aan activiteiten, zoals de dodenherdenking op 4 mei en de bijeenkomst van het Landelijk Samenwerkingsverband Aandachtswijken. Soms nam de onderzoeker de rol van participant aan tijdens vergaderingen door te antwoorden op vragen, maar de meeste momenten keek de onderzoeker toe en maakte zij aantekeningen. De onderzoeker had een rol als binnen- en buitenstaander en daarom moest de onderzoeker haar rol als onderzoeker te allen tijde vasthouden en ter gelijke tijd een vertrouwensband opbouwen met de onderzoeksgroep (O'Reilly, 2005, pp. 86, 102, 113). De nadruk lag tijdens de participerende observaties op wat er door gebruikers werd gezegd, hoe er op elkaar werd gereageerd, hoe er werd gecommuniceerd en hoe besluiten werden gemaakt. De aantekeningen die tijdens de participerende observaties zijn gemaakt, zijn uiteindelijk uitgewerkt in observatieverslagen.

Tijdens de participerende observaties werd er gelet op een aantal punten. Ten eerste is er gekeken naar de uiterlijke kenmerken van gebruikers, zoals kleding, leeftijd, geslacht en etniciteit. Ten tweede is er gekeken naar wat er precies werd gezegd door gebruikers tijdens de vergaderingen. Daarbij is er specifiek gelet op opmerkingen over samenwerking, regelgeving, besluitvorming, macht, vertrouwen, conflict en eigenaarschap. Ten derde is er gekeken naar de lichaamstaal, houdingen en

emoties van gebruikers en als laatste is er gelet op de communicatie en samenwerkingsverbanden tussen gebruikers. Het bleek echter moeilijk om de juiste balans te vinden tussen participeren en observeren tijdens de vergaderingen, want vergaderingen fungeerden niet alleen als observatie, maar ook als manier om in contact te komen met de onderzoeksgroep en afspraken te maken voor interviews. Enerzijds was contact met gebruikers dus van belang voor het maken van interviewafspraken, maar anderzijds moest de onderzoeker niet te veel betrokken raken bij de onderzoeksgroep.

3.3.2 Interviews

Bij een interview kan er gebruik worden gemaakt van een topiclist met onderwerpen die grondig worden besproken (Babbie, 2007, p. 306). De topiclist van deze studie (zie bijlage 1) bestond uit interviewvragen over samenwerkingsverbanden, macht, vertrouwen, conflict, eigenaarschap en zelfbeheer en zelfmanagement. Door gebruik te maken van een vooraf opgestelde topiclist is getracht de respondenten zo veel mogelijk vragen te stellen over dezelfde soort onderwerpen, waardoor de interviewantwoorden konden worden vergeleken tijdens de data-analyse. Bovendien is er gebruik gemaakt van de *constant comparative method*, waardoor de topiclist op basis van eerdere bevindingen steeds opnieuw werd aangepast.

De interviews van deze studie waren semi-gestructureerd van aard, zodat er aanvullende vragen konden worden gesteld en er kon worden doorgevraagd op antwoorden, maar wel zodanig dat de geplande focus van het interview behouden bleef. Semi-gestructureerde interviews bevatten elementen van zowel gestructureerde- als ongestructureerde interviews, omdat er vooraf vragen zijn bedacht, maar er ook voldoende ruimte is om nieuwe vragen te stellen (O'Reilly, 2005, p. 116). De interviews van deze studie hadden een open karakter omdat de geïnterviewde voldoende tijd kreeg om te antwoorden op de interviewvragen. Bovendien zijn de interviews *face-to-face* afgenomen, zodat er sprake was van een persoonlijke ontmoeting, waarbij aandacht werd besteed aan het creëren van een vertrouwensband met de geïnterviewde. Een vertrouwensband werd gecreëerd door aandacht te besteden aan de geïnterviewde en goed te luisteren naar de antwoorden van de geïnterviewde. Hierdoor was de geïnterviewde meer geneigd persoonlijke ervaringen met de onderzoeker te delen. Bovendien werd de geïnterviewde op de hoogte gebracht van de aard, omvang en eigenschappen van het interview.

De interviews vonden, in tegenstelling tot de participerende observaties die in groepsverband plaatsvonden, alleen tussen de onderzoeker en de respondent plaats. Verder vonden de interviews voor een groot deel plaats in de Meevaart, omdat dit een vertrouwde plek voor de respondenten was. Drie interviews vonden echter buiten de Meevaart plaats, waarvan één in een café, één in het gebouw van stadsdeel Amsterdam Oost en één op het werk van de respondent. De

interviews zijn voor een groot deel af genomen op stille en afgeschermde plaatsen om een zo gunstig mogelijke interviewsituatie te creëren en respondenten niet het gevoel te geven dat ze werden afgeluisterd. De duur van de interviews varieerde van veertig minuten tot anderhalf uur. Vooraf aan de interviews is het doel van deze studie uitgelegd, dus het verkrijgen van inzicht in de visies van gebruikers over samenwerking en het zelfbeheer en zelfmanagement van de Meevaart. Daarna is er aan de geïnterviewde verteld dat persoonsgegevens strikt in bezit van de onderzoeker bleven, anonimiteit gegarandeerd werd en antwoorden vertrouwelijk werden behandeld om zo de privacy van de respondenten te waarborgen. Vervolgens is gevraagd of het interview mocht worden opgenomen met een audiorecorder. Alle interviews van deze studie zijn opgenomen met een audiorecorder, waardoor de onderzoeker in de gelegenheid was om interviews opnieuw te beluisteren en transcripten van de interviews te maken.

3.4 Data-analyse

Voorafgaand aan de data-analyse zijn de verslagen van de interviews en observaties gecodeerd. Het coderen of classificeren van data gekoppeld aan een zoeksysteem is het kernproces van een kwalitatieve data-analyse (Babbie, 2007, p. 384). Codes zijn 'labels' die worden toegekend aan woorden met een bepaalde betekenis (Miles & Huberman, 1994, p. 56). De data van deze studie zijn gecodeerd in het verwerkingsprogramma Atlas.ti, waarin codes zijn toegekend aan woorden, zinnen of passages met eenzelfde idee of terugkerende kenmerken. De onderzoeker is daarbij als volgt te werk gegaan. Ten eerste zijn de interview- en observatieverslagen meerdere keren doorgelezen. Vervolgens zijn hier open en axiale codes in aangebracht. Bij het open coderen worden concepten geïdentificeerd in termen van hun eigenschappen. Bij axiaal coderen worden categorieën en subcategorieën van codes aan elkaar gerelateerd op basis van hun eigenschappen, zodat er structuur kan worden aangebracht in de data (O'Reilly, 2005, p. 202). Aan de axiale code 'macht' werden bijvoorbeeld codes gerelateerd, zoals *empowerment*, verantwoordelijkheid, inspraak en kracht. De codering bestond dus niet alleen uit descriptief-dode categorieën, maar ook uit theoretisch geïnspireerde attenderende begrippen.

Toen alle data was verzameld en verwerkt, heeft er een data-analyseproces plaatsgevonden. Dit impliceert dat de onderzoeker de verzamelde kwalitatieve data door middel van analytische procedures heeft getransformeerd tot een begrijpelijke en overzichtelijke analyse (Gibbs, 1998, p. 1). In deze studie is er op basis van de codering in Altas.ti een classificatie gemaakt van gelabelde woorden, zinnen en alinea's. Hierbij is er gebruik gemaakt van Excel om de aangemaakte codes en daarbij behorende passages in kaart te brengen en te ordenen in een datamatrix. Het gaat hierbij niet om het maken van een correcte matrix, maar om het maken van een hulpvolle matrix die antwoord geeft op de vragen die de onderzoeker stelt (Miles & Huberman, 1994, p. 240). De functies

van een datamatrix zijn: het verkrijgen van overzicht in belangrijke zaken die het onderzoek oplevert, het verkrijgen van overzicht in de mate van volledigheid van het materiaal, het verkrijgen van inzicht in variatie per deelthema en het lokaliseren van afwijkende gevallen of patronen die voor specifieke analyse in aanmerking komen (Bijlsma-Frankema & Drooglever-Fortuijn, 1997, pp. 456, 457). Op basis van de codering in Atlas.ti en de data-matrix in Excel konden patronen worden ontdekt, vergelijkingen worden gemaakt en antwoorden worden geclusterd, zodat er conclusies konden worden getrokken en de onderzoeksvragen van deze studie uiteindelijk konden worden beantwoord.

3.5 Betrouwbaarheid en validiteit

De betrouwbaarheid en validiteit van deze studie worden gewaarborgd door het toepassen van triangulatie. Er zijn verschillende vormen van triangulatie te onderscheiden (Denzin, 1978) en binnen dit onderzoek is er gebruik gemaakt van methodetriangulatie. Het gebruik van verschillende onderzoekmethoden om dezelfde bevindingen te testen, wordt methodetriangulatie genoemd (Babbie, 2007, p. 113). Elke onderzoeksmethode heeft sterke en zwakke kanten en er is altijd een risico dat de gebruikte onderzoeksmethode reflecteert in de onderzoeksbevindingen. De gedachte achter methodetriangulatie is dat de onderzoeker beter voor meer dan één onderzoeksmethode kan kiezen, omdat de nadelen van de ene onderzoeksmethode worden opgeheven door de andere onderzoeksmethode. Bij het gebruik van één onderzoeksmethode kan de onderzoeker te sterk gaan geloven in zijn eigen bevindingen en kunnen respondenten inspelen op wat ze denken dat de onderzoeker wil horen. Methodetriangulatie kan deze dilemma's uitsluiten. In deze studie is er gebruik gemaakt van een literatuurstudie, participerende observaties en interviews. Hierdoor kon er worden gekeken of geobserveerd gedrag van gebruikers en professionals correspondeerde met wat er werd gezegd tijdens de interviews. Op deze manier werd de geldigheid van de onderzoeksresultaten vergroot (Miles & Huberman, 1994, pp. 266, 267; O'Reilly, 2005, p. 154).

Toch kan de betrouwbaarheid van deze studie gevaar lopen vanwege de relatief kleine onderzoeksgroep. Waargenomen gebeurtenissen worden dan beschouwd als representatief, terwijl ze dit in werkelijkheid niet zijn. Dit wordt een *holistic fallacy* genoemd (Miles & Huberman, 1994, p. 41). Door geruime tijd door te brengen op de onderzoekslocatie en een zo volledig mogelijk beeld van de werkelijkheid te krijgen, is getracht dit te voorkomen. Bovendien is er op verschillende momenten en bij verschillende vergaderingen en bijeenkomsten geobserveerd om inzicht te krijgen in wat gebruikers van de Meevaart in werkelijkheid zeiden en hoe ze zich echt gedroegen.

4 De Indische Buurt

De focus van dit hoofdstuk ligt op de Indische Buurt als context van deze studie. De naam 'Indische Buurt' is ontleend aan de straatnamen van deze buurt, die zijn vernoemd naar eilanden en geografische begrippen van de Nederlands vroegere kolonie Nederlands-Indië. Het grootste deel gebruikers van de Meevaart is afkomstig uit de Indische Buurt en de Meevaart is volgens beleid van de Gemeente Amsterdam Stadsdeel Oost in eerste instantie ook een voorziening voor bewoners van de Indische Buurt. De Indische Buurt West heeft sinds 2007 het stempel van 'Vogelaarwijk' of 'krachtwijk' gekregen, omdat dit gedeelte van de buurt kampte met sociale, fysieke en economische problemen die extra aandacht nodig hadden. In dit hoofdstuk wordt er aandacht besteed aan een aantal statistische feiten en cijfers van de Indische Buurt, de wijkaanpak van de Indische Buurt en het ontstaan van de communities van de Indische Buurt, die bijdragen aan het vergroten van de sociale cohesie van de Indische Buurt.

4.1 Huidige staat van de Indische Buurt in feiten en cijfers

De Indische Buurt ligt in stadsdeel Amsterdam Oost (zie het donkerblauwe vlak in figuur 4.1[1]) en verrees tussen 1900 en 1930 uit de voormalig Overamstelse Polder om een grote toestroom havenarbeiders te kunnen huisvesten. Door de haastige opbouw van deze buurt kon de opgehoogde grond van de polder niet voldoende inklinken en daarom kampte deze buurt al vanaf haar ontstaan met de verzakking van huizen. Toen de havens aan het begin van de jaren zestig naar Amsterdam-West verhuisden, veranderde de functie van de Indische Buurt. De buurt werd vanaf toen alleen gebruikt als woonwijk en kwam geïsoleerd te liggen tussen het spoor en het verlaten havengebied.

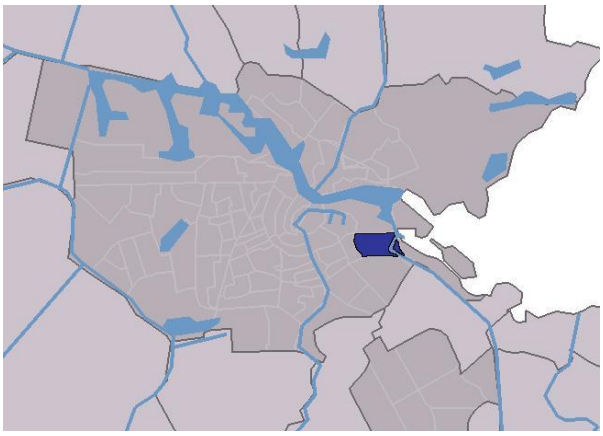

Figuur 4.1 Ligging van de Indische Buurt in Amsterdam

De bebouwing van de Indische Buurt kan worden opgesplitst in een oud en nieuw gedeelte. De bouwstijl van het oude gedeelte van de Indische Buurt is een onderdeel van de Amsterdamse negentiende-eeuwse ring. Deze negentiende-eeuwse wijken kampten nog niet zo lang geleden met negatieve beeldvorming, omdat de straten grauw en eentonig oogden en weinig diversiteit en kleur hadden. Bovendien waren de woningen klein en van slechte kwaliteit. In de jaren zeventig en tachtig vond er stadsvernieuwing plaats in een deel van de Indische Buurt en dit gedeelte wordt de nieuwe Indische Buurt genoemd. In het vernieuwde gedeelte van de Indische Buurt is de

[1] Overgenomen van: http://nl.wikipedia.org/wiki/Bestand:Map_NL_-_Amsterdam_-_Indische_Buurt.png

stedenbouwkundige samenhang van straten, pleinen en binnenterreinen minder grauw en eentonig en de buurt beschikt over meer ruimte voor buurtinitiatieven van bewoners (Samen Indische Buurt, 2009, pp. 25, 29). Ondanks dat de Indische Buurt vroeger werd gezien als een buurt die geïsoleerd lag tussen de spoorlijn en het Flevopark, is de Indische Buurt tegenwoordig juist in trek en willen mensen er graag wonen.

De Indische Buurt kan worden opgesplitst in vier verschillende kwadranten. Door de kruising van de Insulindeweg en Molukkerstraat ontstaan de Timorpleinbuurt, de Massakarpleinbuurt, de Ambonpleinbuurt en de Sumatraplantsoenbuurt (zie figuur 4.2[2]). De kwadranten zijn elk vernoemd naar een centraal plein dat in het kwadrant ligt (Samen Indische Buurt, 2009, p. 13). De Meevaart ligt in de Balistraat in de Timorpleinbuurt (zie de zwarte pijl in figuur 4.2).

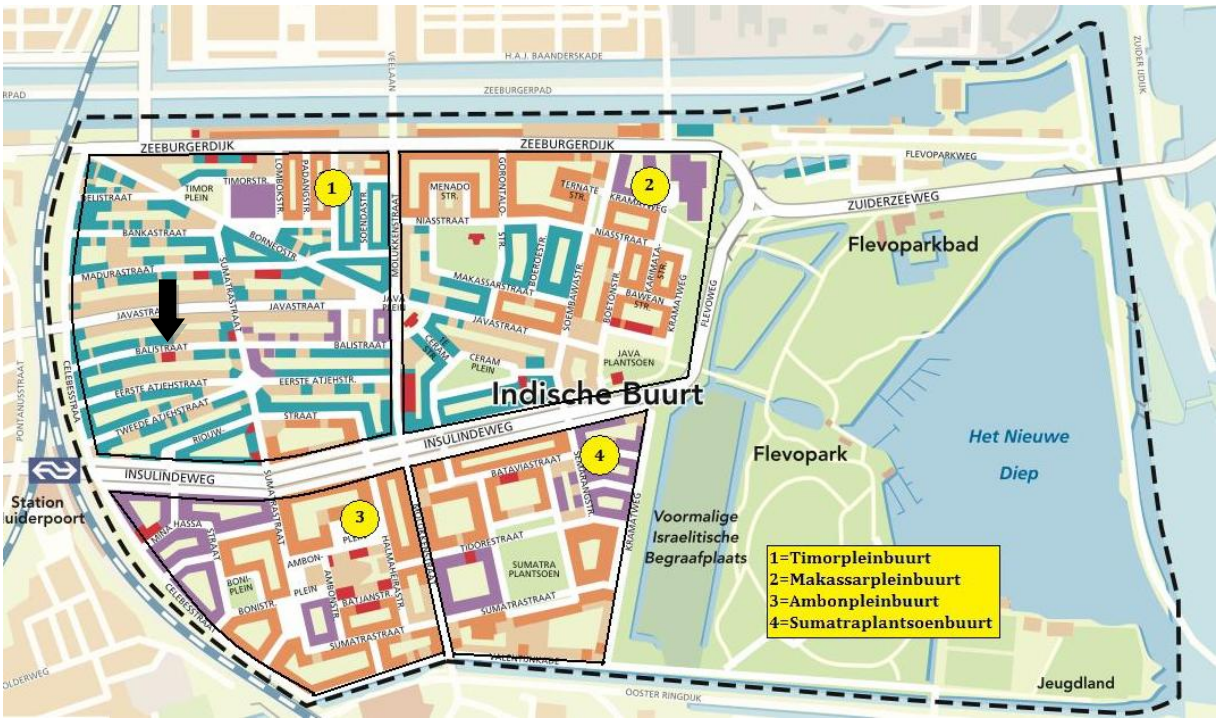

Figuur 4.2 Overzicht van de kwadranten van de Indische Buurt.

Er zullen nu een aantal statistische feiten en cijfers (zie tabel 4.1) betreffende de bewoners en de woningstaat van de Indische Buurt worden gepresenteerd. De Indische Buurt heeft in 2011 een inwoneraantal van 22.806 inwoners (Dienst Onderzoek en Statistiek, 2011, p. 34) en veel van deze inwoners wonen in 2011 volgens het CBS (2012) in een eenpersoonshuishouden. De gemiddelde woningbezetting van de Indische Buurt bestaat uit één à twee personen per woning en qua oppervlakte zijn de woningen ook bedoeld voor dit aantal personen. Het woningaanbod van de Indische Buurt bestaat vooral uit kleine sociale huurwoningen, weinig koopwoningen en nog minder particuliere huurwoningen, waardoor de buurt vooral wordt bewoond door starters, studenten of jonge gezinnen. Bovendien is de meerderheid van de bewoners van de Indische Buurt ongehuwd en

[2] Overgenomen van: http://www.eigenhaard.nl/smartsite.shtml?id=103632

heeft een leeftijd tussen de 25 en 45 jaar. Het inwoneraantal van de Indische Buurt is de laatste jaren aan het afnemen en er is sprake van een vertrekoverschot. In de Timorpleinbuurt hangt het vertrekoverschot samen met de transformatie van de woningvoorraad, want door nieuwbouw en de samenvoeging van woningen neemt de woningvoorraad van de Indische Buurt af, waardoor er minder mensen kunnen worden gehuisvest (Samen Indische Buurt, 2009, p. 40).

De Indische Buurt kan worden getypeerd als een multiculturele buurt, omdat er een grote diversiteit aan etnische groepen is gehuisvest. Uit tabel 4.1 valt af te lezen dat er veel niet-westerse allochtonen en weinig autochtonen in de Indische Buurt wonen in vergelijking met het Amsterdamse gemiddelde. In percentages uitgedrukt behoorde in 2010 12% van de bewoners van de Indische Buurt tot de categorie 'westers-allochtoon' en 55% van de bewoners tot de categorie 'niet-westers allochtoon'. Het grootste percentage niet-westerse allochtonen is van Marokkaanse afkomst en hierna volgen de Turkse-Nederlanders, Surinaamse-Nederlanders en Antilliaanse-Nederlanders. Volgens het rapport 'Voort op de ingeslagen weg' (Samen Indische Buurt, 2009) neemt het percentage Marokkaanse-Nederlanders nog steeds toe in de Indische Buurt. Toch zorgt de stadsvernieuwing van de Indische Buurt ervoor dat het aantal duurdere koop- en huurwoningen toeneemt, waardoor er een ander publiek naar de Indische Buurt wordt toegetrokken. Het percentage autochtonen vormt nog steeds een minderheid in de Indische Buurt, maar is van 2005 tot 2008 nog elk jaar toegenomen (Samen Indische Buurt, 2009, pp. 39-49; CBS, 2012).

In vergelijking met Amsterdamse gemiddeldes wonen er veel mensen met lage inkomens en sociaaleconomische statussen in de Indische Buurt. Hoewel de Indische Buurt positieve ontwikkelingen doormaakt op het gebied van woningvernieuwing is de sociaaleconomische positie van bewoners nog weinig verbeterd. Er wonen nog steeds veel minimahuishoudens in de Indische Buurt. Een minimahuishouden is een huishouden met een netto jaarinkomen van 110% van het Wettelijk Sociaal Minimum. Het aantal minimahuishoudens van de Indische Buurt ligt fors boven het Amsterdamse gemiddelde en bijna de helft van het aantal jongeren uit de Indische Buurt groeit op in een minimahuishouden en kan moeilijk uit deze positie komen. Ook ligt het aantal werkzoekenden van de Indische Buurt fors boven het Amsterdamse gemiddelde, terwijl de werkgelegenheid in de Indische Buurt juist is toegenomen (Samen Indische Buurt, 2009, pp. 52, 68, 70-78).

Tabel 4.1 laat zien dat veel bewoners van de Indische Buurt een lage sociaaleconomische status hebben. Deze bewoners participeren soms onvoldoende in de samenleving en zijn daarom vaak onvoldoende zelfredzaam. De kadernota Versterking Sociaal Domein en de Amsterdamse wijkaanpak moeten daar verandering in brengen. Bewoners moeten zelfstandiger worden en meer verantwoordelijkheid krijgen over de buurt. In de volgende paragraaf wordt de wijkaanpak van de Indische Buurt beschreven, die ervoor moet zorgen dat de Indische Buurt en de positie van haar bewoners wordt verbeterd.

	Amsterdam	Indische Buurt
Bewonersaantal	767.455	22.806
Bevolkingssamenstelling naar herkomst		
Niet-Westerse allochtone Nederlanders	35%	55%
- Marokkaans	9%	21%
- Surinaams	9%	10%
- Turks	5%	11%
- Antilliaans	2%	1%
- Overige niet-Westerse allochtonen	10%	12%
Westerse allochtone Nederlanders	15%	12%
Autochtone Nederlanders	50%	33%
Particuliere huishoudens		
- Totaal aantal huishoudens	422.075	12.275
- Eenpersoonshuishoudens	55%	58%
- Huishoudens met kinderen	25%	26%
Bevolking naar leeftijdsgroep		
- 0-15 jaar	16%	17%
- 15-25 jaar	13%	13%
- 25-45 jaar	36%	40%
- 45-65 jaar	25%	22%
- 65 jaar en ouder	11%	8%
Woningwaarde	€262.000	€202.000
Woningen naar eigendom		
- Koopwoningen	26%	18%
- Particuliere huur	24%	12%
- Sociale huurwoningen	50%	70%
Sociaaleconomische positie		
- Minimahuishoudens	17%	25%
- Jongeren die opgroeien in een minimahuishouden	27%	40%
- Werkloosheid	6,5%	11%
Gebaseerd op: Dienst Onderzoek en Statistiek (2011), CBS (2012), Samen Indische Buurt (2009)		

Tabel 4.1. De staat van de Indische Buurt ten opzichte van het Amsterdamse gemiddelde

4.2 Wijkaanpak van de Indische Buurt

Voor een lange tijd hanteerde de Nederlandse overheid een beleid dat gericht was op de verzorging van bewoners. Tegenwoordig wil de overheid juist meer verantwoordelijkheid neerleggen bij bewoners, zodat de overheid een teruggetrokken rol kan beoefenen, bezuinigingen kan doorvoeren en bewoners zelfstandiger kan maken. In 2007 heeft de overheid daarom de Wet Maatschappelijke Ondersteuning ingevoerd waarmee participatie van bewoners in de samenleving wordt gestimuleerd, hun zelfredzaamheid wordt bevorderd en de sociale cohesie in de samenleving wordt vergroot (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2007, p. 1). De Wet Maatschappelijke Ondersteuning wordt onder andere gerealiseerd door vrijwilligerswerk en mantelzorg te stimuleren (Van Houten, Tuynman & Gilsing, 2008, p. 6). Als impuls voor gemeenten, welzijnsorganisaties en professionals om de potentie van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning te benutten, is in 2007 het stimuleringsprogramma Welzijn Nieuwe Stijl gelanceerd. In de kadernota Versterking Sociaal Domein wordt beleid volgens het stimuleringsprogramma Welzijn Nieuwe Stijl beschreven voor

stadsdeel Amsterdam Oost. Dit beleidsprogramma moet bewoners van stadsdeel Amsterdam Oost aanspreken op hun zelfoplossend vermogen en ze stimuleren zo zelfstandig mogelijk te worden. Als een bewoner niet voldoende zelfstandig is, worden eerst de netwerken in de directe omgeving aangesproken om deze bewoner te ondersteunen en als dit geen oplossing biedt, treedt er professionele ondersteuning in werking (Gemeente Amsterdam Stadsdeel Oost, 2011a, p. 12; Meevaart Ontwikkel Groep, 2012, p. 1).

Daarnaast is de gemeente Amsterdam in 2008 begonnen met de Amsterdamse wijkaanpak, omdat de gemeente vond dat bewoners verantwoordelijkheid voor de buurt en de kwaliteit van samenleven op zich moesten nemen. Bovendien paste het oude sociaal-culturele welzijnswerk niet meer bij het beleidsprogramma Welzijn Nieuwe Stijl en daarom is beleid op het gebied van buurtinitiatieven aangepast. Met de Amsterdamse wijkaanpak wilde de gemeente Amsterdam in geselecteerde buurten de betrokkenheid van bewoners bij de buurt vergroten en hen stimuleren om zelf een bijdrage te leveren aan de leefbaarheid en sociale cohesie van de buurt. Hierbij moesten alle bewoners een gelijke kans krijgen om buurtinitiatieven in te kunnen dienen en werden indieners en uitvoerders gesteund door de stadsdelen. In totaal werden er zeventien Amsterdamse buurten geselecteerd voor de Amsterdamse wijkaanpak en deze buurten werden 'krachtwijken' genoemd. De Indische Buurt kwam hier ook voor in aanmerking. De Amsterdamse wijkaanpak richtte zich op beleidsgebieden, zoals wonen en leven, werken en economie, leren en opgroeien, integratie en participatie en veiligheid. Tot 2011 kreeg de gemeente Amsterdam nog Rijksfinanciering voor deze buurten, maar vanaf 2012 moest de gemeente Amsterdam de wijkaanpak zelf financieren in samenwerking met de woningcorporaties (Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, 2010, p. 4; Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, 2011).

In juli 2007 is er tussen woningcorporaties de Alliantie, Ymere en Eigen Haard en stadsdeel Amsterdam Oost het convenant 'Vernieuwing Indische Buurt 2007-2010' afgesloten en met dit convenant bekrachtigden de partijen hun gezamenlijke investerings- en samenwerkingsintenties voor de vernieuwing van de Indische Buurt. De samenwerkende partijen hebben volgens de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling (2010) in 2008 ingespeeld op de Amsterdamse wijkaanpak om eerder gemaakte afspraken te intensiveren en extra maatregelingen te ondernemen bovenop de convenantafspraken. Sinds de Indische Buurt is vernieuwd, zijn de woningvoorraad en de bevolkingssamenstelling veranderd en zijn er meer huishoudens met middeninkomens in de Indische Buurt komen wonen, waardoor de leefbaarheid en objectieve en subjectieve veiligheidsbeleving van deze buurt zijn toegenomen. Door de oververtegenwoordiging van kleine sociale huurwoningen, bewoners met lage onderwijsniveaus, een grote hoeveelheid minimahuishoudens en een hogere werkloosheid dan het Amsterdamse gemiddelde is er echter nog veel ruimte voor verbetering in de Indische Buurt (ibid., pp. 4, 6, 7).

Beleidsmaatregelingen op het gebied van buurtinitiatieven hebben een positieve uitwerking gehad op de Indische Buurt, wat terug te zien is in het groeiend aantal buurtinitiatieven dat de laatste jaren zijn ingediend bij stadsdeel Amsterdam Oost door de bewoners van de Indische Buurt. In 2010 zijn er bijvoorbeeld achtenzestig buurtinitiatieven ingediend, terwijl dit er in het voorgaande jaar nog zesenveertig waren. Daarvan zijn negenentwintig buurtinitiatieven gehonoreerd in vergelijking met negentien buurtinitiatieven in 2009. In 2011 zijn er zelfs dertig buurtinitiatieven gehonoreerd. De subsidies voor de buurtinitiatieven zijn wel verlaagd en liggen nu tussen de €500 en €10.000 per buurtinitiatief. De gemiddelde subsidie per buurtinitiatief was in 2011 €4.016 in vergelijking met €6.388 per buurtinitiatief in het jaar ervoor. In 2011 werd er in totaal €160.249 aan subsidie verstrekt aan buurtinitiatieven in de Indische Buurt, terwijl dit bedrag in 2010 nog €179.792 was. De ingediende buurtinitiatieven zijn divers qua onderwerp en doelgroep. Voorbeelden hiervan zijn mobiele tuinen, het Krugerpleinfestival, een kledingruilbeurs, een vrouwennetwerk, een schaakschool en kinderworkshops. De buurtinitiatieven worden één keer per jaar beoordeeld tijdens het Indische Buurtfestival, waar de buurtinitiatieven worden gepresenteerd en bewoners kunnen stemmen op de buurtinitiatieven die zij het liefst uitgevoerd zien (Programmabureau Wijkaanpak Amsterdam, 2010, pp. 15-17).

Vanwege bezuinigingen zijn er minder vierkante meters ruimte en minder subsidie beschikbaar voor bewonersinitiatieven uit de Indische Buurt. Buurthuis de Meevaart wordt daarom in huidige beleidsdocumenten een Huis van de Wijk genoemd en moet een rol vervullen voor een groter woongebied. Dit betekent dat de Meevaart ook toegankelijk moet zijn voor bewoners uit bijvoorbeeld de Dapper- en Transvaalbuurt. Tijdens de verbouwing van de Meevaart was deze beleidsaanpassing nog niet aan de orde, omdat dit beleid pas eind 2011 is doorgevoerd. Bovendien is de functie van de Meevaart in huidige beleidsdocumenten veranderd van een ontmoetingsplaats naar het bieden van voorzieningen voor kwetsbare bewoners (Meevaart Ontwikkel Groep, 2012, pp. 1, 4). De Meevaart moet activiteiten door en voor kwetsbare bewoners faciliteren met als doel de eigen kracht en zelfredzaamheid van bewoners aanspreken en stimuleren. Onder kwetsbare bewoners worden jeugd met opgroeiproblemen, mensen uit minimahuishoudens, mantelzorgers, mensen met lichamelijke, verstandelijke en zintuiglijke beperkingen, mensen met verslavingsproblemen, slachtoffers van huiselijk geweld en allochtone burgers verstaan.

4.3 Ontwikkeling van communities

Communities zijn netwerkorganisaties rond bepaalde thema's of belangen en bestaan uit sociale netwerken van bewoners die worden gecoördineerd door freelance professionals uit de buurt. Binnen communities geldt de regel dat de stemmen van mensen door elkaar moeten klinken om verticale verhoudingen te voorkomen. Voor het creëren van binding in een community moet de

community een plek vormen voor ontmoeting en het delen van kennis (Meevaart Ontwikkel Groep, 2012, p. 5). In 2007 werden de grondvesten gelegd voor de communities in de Indische Buurt. Toen kwamen een aantal bewoners van het voormalige stadsdeel Zeeburg bij elkaar op initiatief van stadsdeel Zeeburg. Ze kenden elkaar niet en hadden allemaal eigen ideeën over het uitbreiden van de sociale netwerken van de bewoners van stadsdeel Zeeburg. Deze groep mensen werd de 'Denktank Sociale Cohesie' genoemd en ging zich inzetten voor de bevordering van de sociale cohesie in stadsdeel Zeeburg. Ze ontwikkelden hiervoor het denk-tank-model en dit is een modern type vrijwilligerswerk, waarbij de krachten en talenten van bewoners werden ingezet voor buurtinitiatieven. Het denk-tank-model doorbrak daarmee de klassieke rolverdeling tussen overheid, welzijnsorganisaties en bewoners op het gebied van beleid en beleidsuitvoering. Bovendien werden bewoners aangesproken op hun beleidskracht en kregen ze daarbij ondersteuning van de overheid. Vanuit de Denktank Sociale Cohesie is in 2008 het buurtinitiatief voor de Timorplein Community ontstaan in de Indische Buurt (Sterk, 2011, pp. 35, 36).

Op dit moment zijn er diverse communities aanwezig in de Indische Buurt, zoals de Timorplein Community, de Karrewiel Community, de Makassarplein Community, de Sumatraplein Community en de Meevaart Community. De Sumatraplein Community bestaat pas sinds kort en is zich nog aan het ontwikkelen. De Timorplein Community bestaat uit een netwerk van ondernemers, vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties en creatieve zelfstandigen die zich willen inzetten voor buurtinitiatieven ter verbetering van de Indische Buurt. Binnen de Timorplein Community was er echter weinig ruimte voor projecten op het gebied van gemeenschapskunst en vanuit dit idee is de Karrewiel Community ontstaan. De Karrewiel Community bestaat uit een netwerk van buurtbewoners en maatschappelijke organisaties die actief willen meedenken en meewerken aan buurtactiviteiten. De Makassarplein Community richt zich net als de Karrewiel Community op het verbinden van kunstenaars en bewoners. De Meevaart Community bestaat sinds eind 2011 en kan worden beschouwd als een netwerk van bewonersinitiatieven, buurtorganisaties en 'losse' actieve bewoners die met elkaar, maar soms ook onafhankelijk van elkaar, werken aan buurtactiviteiten die zij waardevol vinden (Programmabureau Wijkaanpak Amsterdam, 2010, p. 18).

5 De nieuwe Meevaart

In dit hoofdstuk worden er een aantal karakteristieken van de nieuwe Meevaart gepresenteerd met behulp van casemateriaal. In de eerste paragraaf wordt er een korte beschrijving van de geschiedenis van de Meevaart gegeven. De hierop volgende paragrafen gaan over het pand en de inrichting, de financiën, het beheer en de programmering en de organisatiestructuur van nieuwe de Meevaart. Dit hoofdstuk draagt bij aan inzichten over samenwerkingsverbanden tussen bewoners en professionals en het toepassen van zelfbeheer en zelfmanagement in de praktijk.

5.1 Geschiedenis van de Meevaart

De Meevaart ligt in de Balistraat van de Indische Buurt en deze straat is ruim honderd jaar geleden gebouwd. Voor de Tweede Wereldoorlog was de Balistraat een straat met smalle stoepen. Kinderen speelden toen nog veel op straat, omdat er nog geen auto's bestonden. In de Balistraat zaten destijds zeven melkboeren, een bakker en een café. De meeste huishoudens van de Balistraat bestonden uit 3 à 4 personen en weinig van hen waren arm. De Meevaart had toen nog de functie van een school (Venicz, 2011). Tussen 1960 en 1975 raakte de Balistraat echter verpauperd, omdat huiseigenaren de huizen slecht onderhielden. De gemeente greep vervolgens in, waardoor er een sanering kwam en een aantal panden in de Balistraat moesten worden gesloopt (Dargel, 2011). Vanaf de jaren zeventig werd de Meevaart gebruikt als buurthuis met een pater als coördinator, maar de Meevaart had in die tijd moeite met het aantrekken van bewoners. Een tentoonstelling over de Balistraat in de Meevaart zorgde ervoor dat de Meevaart meer populariteit kreeg en bewoners uit de buurt meer met elkaar in contact kwamen (Hoedjes, 2004).

Het ontwikkelproces dat de Meevaart tot haar huidige vorm heeft getransformeerd, ontstond in 2011. De Karrewiel Community zocht vanaf 2011 en nieuw onderkomen, omdat het Karrewiel in 2012 werd gesloten en de Meevaart was een buurthuis dat leegstond en in 2011 werd verbouwd. De Karrewiel Community toonde daarom interesse in de Meevaart. Bovendien was stadsdeel Amsterdam Oost ontevreden over de manier waarop Civic Zeeburg de Meevaart destijds beheerde. Op 24 januari 2011 werd het bestuur van de Karrewiel Community uitgenodigd door stadsdeel Amsterdam Oost om hun visies over het beheer en de exploitatie van de Meevaart te presenteren. Hun visie voor de Meevaart bestond uit een sociaal experiment waarbij bewoners de Meevaart gingen beheren en managen door middel van zelfbeheer zelfmanagement. In mei 2011 kreeg het bestuur van de Karrewiel Community te horen van stadsdeel Amsterdam Oost dat ze een plan van aanpak konden gaan schrijven voor de ontwikkeling van het zelfbeheer en zelfmanagement van de Meevaart. Vervolgens ontstond er een compromis tussen stadsdeel Amsterdam Oost en het bestuur van de Karrewiel Community over de subsidie, het beheer en de exploitatie van de

Meevaart. In de zomer van 2011 werd de stichting 'Meevaart Ontwikkel Groep' opgericht, zodat er subsidie kon worden verstrekt aan de Meevaart. De Meevaart Ontwikkel Groep vormde tevens een bestuur op afstand. De oplevering van de Meevaart was in november 2011 gepland, maar in januari 2012 was de aannemer nog bezig met de verbouwing. Toch was de Meevaart toen al voor zestig uur per week geopend. Op 4 februari 2012 was de verbouwing van de Meevaart voltooid en werd de Meevaart officieel geopend (Meevaart Ontwikkel Groep, 2012, pp. 3, 6-11).

5.2 Pand en inrichting

Qua uitstraling lijkt het pand van de Meevaart erg op de aangrenzende huizen van de Balistraat. Het pand van de Meevaart is daarom geen opvallende verschijning aan de buitenkant, maar heeft wel een andere ingang dan de huizen van de Balistraat, die bestaat uit twee witte schuifdeuren. Een ander kenmerk van het pand van de Meevaart zijn de hoge ramen die doen denken aan een schoolgebouw. Het pand van de Meevaart is tijdens de officiële opening van de Meevaart op 4 februari 2012 overgedragen aan woningcorporatie De Alliantie, die eigenaar is van het pand.

Door de verbouwing van de Meevaart in 2011 was de Meevaart ruim een jaar gesloten en heeft de Meevaart een lichte, ruime en open uitstraling gekregen, omdat de meeste ruimtes niet zijn afgesloten met muren of deuren. Deze inrichting moet het contact tussen gebruikers van de Meevaart bevorderen, omdat gebruikers worden uitgenodigd elkaars activiteiten te bekijken. De meeste gebruikers waren het met elkaar eens over de verschillen van de Meevaart van vóór en ná de verbouwing. Hier werd de volgende opmerking over gemaakt door een professional.

> *''Het is een verschil van dag en nacht. Allerlei mensen spreken nu af in de Meevaart. Het was heel stil in de oude meevaart. Het stond ook vaak leeg en het was grotendeels een Marokkaans buurtcentrum.''*

De oude Meevaart werd beschreven als donker, ontoegankelijk en ongastvrij. Bovendien was er weinig toezicht op activiteiten en kon elke organisatie ruimtes huren zolang ze maar betaalden. Toch was er ook een gebruiker die vond dat er vroeger ook veel activiteiten plaatsvonden in de Meevaart. Voor een aantal gebruikers maakte het niet uit waar hun activiteit plaatsvond, omdat ze zelfstandig waren en ze konden hun activiteit ook in een ander gebouw beoefenen.

Het pand van de Meevaart bestaat uit drie etages met verschillende ruimtes. Op de begane grond bevinden zich een theater, een keuken, een restaurant met bar, toiletten, twee trappen, een lift en een open inloop. Het restaurant is ingericht met houten tafels, houten bankjes, witte stoelen en een houten bar. Op de grond ligt laminaat met een witte 'gloed' en de muren zijn wit geschilderd. De keuken ziet er professioneel uit en de nodige keukenapparatuur is er aanwezig. Het theater bestaat uit een grote ruimte met rode vloer en rode stoeltjes en wordt onder andere gebruikt voor

bijeenkomsten van grote groepen, zoals de bijeenkomst van het Landelijk Samenwerkingsverband Aandachtswijken. Op de eerste etage van de Meevaart bevindt zich het huiskamer-atelier en deze ruimte wordt vooral gebruikt door de buurtvaders en buurtorganisatie Atelier Kunst&Koken. Op deze etage bevinden zich ook een kunstruimte, een sportzaal, toiletten en een lesruimte. Op de tweede etage bevinden zich multifunctionele lesruimtes die geschikt zijn voor bijeenkomsten, lezingen, grote vergaderingen, lessen, cursussen en huiswerkbegeleiding. De grootste lesruimte heeft een oppervlakte van 90m^2 en bevindt zich aan de linkerzijde van het gebouw en de twee kleinere ruimtes hebben een oppervlakte van 45m^2 en bevinden zich aan de rechterzijde van het gebouw.

Voor de inrichting van de Meevaart moeten er nog een aantal meubels worden aangeschaft, maar daar is op dit moment niet genoeg geld voor. Zo moeten er volgens de gebruikers nog tafels, een podium, kasten, een nooduitgang, spullen voor de kantoorruimtes en spiegels voor de sportruimte worden aangeschaft. Bovendien moeten er nog ramen in de deuren komen en zitten er nog een aantal gebruikersgroepen in de Meevaart die hier niet thuis horen volgens de Meevaart Ontwikkel Groep en stadsdeel Amsterdam Oost. De Meevaart voldoet tevens nog niet aan alle voorschriften en voorwaarden op het gebied van ontruimingsplannen, EHBO, aangegeven vluchtroutes, een noodstoel als de lift uitvalt en exploitatievergunningen. De onderstaande foto's[3] geven een impressie van verschillende ruimtes van de Meevaart.

Afbeelding 1. Open inloop

Afbeelding 2. Restaurant en bar

Afbeelding 3. Keuken

Afbeelding 4. Theater

[3] Overgenomen van: http://meevaart.nl/?pid=ruimtes

Afbeelding 5. Knutselruimte

Afbeelding 6. Sportruimte

Woningcorporatie de Alliantie is de officiële eigenaar van het pand van de Meevaart en daarom kunnen gebruikers geen besluiten maken over het pand zonder te overleggen met de Alliantie. Gebruikers hadden wel inspraak bij inrichting van de Meevaart. Aan een aantal gebruikers is gevraagd of ze wilden meehelpen bij de inrichting van de nieuwe Meevaart. Zij hebben uiteindelijk met weinig budget meubels en decoratie voor de Meevaart weten te regelen. Door gebruikers zelf het proces van de inrichting van de Meevaart te laten organiseren, moesten ze samenwerken. Het pand van de Meevaart is erg groot bij het toepassen van zelfbeheer en zelfmanagement, maar het zorgt wel voor mogelijkheden voor bewonersinitiatieven.

5.3 Financiën

De Meevaart is een relatief goedkoop buurtinitiatief, omdat de Meevaart voor een groot deel afhankelijk is van de vrijwillige inzet van gebruikers. Daarnaast heeft de Meevaart in 2012 een subsidie van €318.000 van Stadsdeel Amsterdam Oost ontvangen. Dit was echter de helft van het budget dat het bestuur van de Karrewiel Community dacht nodig te hebben voor de ontwikkelfase van de Meevaart en dit betekende dat er voor de eerste helft van het jaar een budget van ongeveer €150.000 beschikbaar was voor de vaste lasten, zoals gas, elektriciteit, huur en personele inzet. Onder personele inzet vielen vergoedingen voor de coördinator beheer, de moderator, de zakelijke leider en de ondersteuning van de penningmeester. Zie tabel 5.1 voor een overzicht van de functies van betrokken professionals bij de Meevaart en de wijze waarop ze betaald kregen. Twee assistent beheerders kregen een vrijwilligersvergoeding van €150 per maand en dit was vooral een symbolische vergoeding die niet in relatie stond tot wat deze mensen deden. Het bestuur van de Karrewiel Community verwachtte de andere helft van het benodigde budget te kunnen verdienen met de verhuur van ruimtes en stemde daarom in met de lage subsidie. Om subsidie te kunnen verstrekken aan de Meevaart moest de stichting genaamd ‘Meevaart Ontwikkel Groep’ worden opgericht van stadsdeel Amsterdam Oost. Bovendien moesten de ontwikkelaars zogenoemde

'passie-uren' in het project steken, wat extra werkuren waren die de ontwikkelaars niet uitbetaald kregen (Meevaart Ontwikkel Groep, 2012, pp. 7, 8).

Functie	Omschrijving	Vergoeding	Betaalbron
Zakelijke leider	Heeft een minimale structuur opgezet voor onder andere de opening en sluiting van de Meevaart. Hij ondersteunt ook de coördinator beheerder en stelt contracten op voor gebruikersgroepen.	12 uur in de week	Meevaart
Assistent zakelijke leider	Ondersteunt de zakelijke leider met taken als het opzetten van de website of het versturen van notulen naar de Meevaart Community.	4 uur in de week	Meevaart
Coördinator Beheer	Ondersteunt de assistent beheerders en heeft de nodige diploma's om contracten op te stellen voor de gebruikersgroepen van de Meevaart.	12 uur in de week	Meevaart
Assistent beheerders	Verzorgen de programmering van activiteiten, beheren de telefoon, ontvangen gebruikers, houden toezicht en verzorgen de opening en sluiting van de Meevaart.	Niet betaald	-
Coördinator keuken	Beheert en programmeert de keuken en bepaald door wie er wordt gekookt en wat er wordt gekookt.	Verdient aan de omzet van de keuken en bar.	Eigen onderneming
Moderator	Leidt vergaderingen en probeert binding te creëren tussen gebruikers.	4 uur in de week	Meevaart
Participatiemakelaar	Ondersteunt bewoners vanuit stadsdeel Amsterdam Oost en probeert samen met de moderator binding te creëren tussen bewoners.	-	Stadsdeel Amsterdam Oost
Bestuursleden	Onderhouden contact met stadsdeel Amsterdam Oost en vormen een buffer tegen bemoeienis van het stadsdeel.	Niet betaald	-

Tabel 5.1 Overzicht van functies en betaalwijzen van de betrokken professionals bij de Meevaart

Naast subsidie van stadsdeel Amsterdam Oost vormt de verhuur van ruimtes aan organisaties of bedrijven een belangrijke inkomstenbron voor de Meevaart. Er wordt verwacht dat de Meevaart ongeveer €30.000 per jaar verdiend aan de verhuur van ruimtes en de huur van een ruimte bedraagt €75 of €100 per dagdeel. De commerciële verhuur van ruimtes draagt bij aan de inkomsten van de Meevaart, maar gaat zo min mogelijk ten koste van activiteiten die geen inkomsten genereren. Inkomsten die door de verhuur van ruimtes worden verdiend, kunnen vervolgens worden geïnvesteerd in nieuw materiaal of meubels voor de Meevaart. Het is echter de vraag of deze verwachting realistisch is, want de Meevaart moet dan elke dag een ruimte van €100 verhuren om aan een bedrag van €30.000 per jaar te komen, terwijl er een gebrek aan beschikbare

ruimtes is voor gebruikersgroepen. De bar en het restaurant moeten zo veel mogelijk quitte draaien met hun inkomsten en uitgaven, maar daar is de coördinator keuken verantwoordelijk voor.

De nieuwe Meevaart kreeg ongeveer vijf ton minder subsidie dan de oude Meevaart en daar heeft de Meevaart Ontwikkel Groep mee ingestemd omdat ze geloofden dat de nieuwe Meevaart zelf geld zou kunnen mobiliseren. Onder de gebruikers heerste er onvrede over de lage subsidie die het stadsdeel verstrekte aan de Meevaart, omdat ze het oneerlijk vonden dat Civic Zeeburg ongeveer vijf ton meer subsidie kreeg voor het in hun ogen 'slechte' welzijnswerk in de oude Meevaart. Wanneer de Meevaart echter een hoger bedrag aan subsidie zou krijgen, was de kans volgens de Meevaart Ontwikkel Groep groter dat het stadsdeel meer eisen zou stellen. Bovendien was de kans dan groter dat de Meevaart opnieuw in handen van een welzijnsorganisatie zou vallen wanneer de Meevaart niet zou voldoen aan deze eisen. De Meevaart Ontwikkel Groep wilde juist zo min mogelijk verantwoording afleggen aan het stadsdeel en zo min mogelijk afhankelijk zijn van het stadsdeel en heeft daarom ingestemd met de lage subsidie. Een geïnterviewde ambtenaar van stadsdeel Amsterdam Oost zei hier het volgende over.

> *''De Meevaart Ontwikkel Groep is nu bezig met het kijken welke afspraken wij kunnen aangaan, want zij beseffen ook dat er prestaties staan tegenover subsidie. Dat het niet allemaal is van 'wij hebben een gebouw en wij zorgen dat het zoveel uur in de week open is' en that's it.''*

De Meevaart moest van stadsdeel Amsterdam Oost aan een aantal eisen voldoen in ruil voor subsidie. Zo moesten activiteiten die werden georganiseerd in de Meevaart toegankelijk zijn voor kwetsbare bewoners om participatie te bevorderen. Bovendien moesten ruimtes door verschillende gebruikersgroepen kunnen worden gebruikt en kregen ze geen eigen ruimtes meer. Overige activiteiten konden worden geprogrammeerd op basis van incidentele verhuur en gebruikers die hun activiteit succesvol volbrachten kregen de mogelijkheid om hun activiteit in een volgende periode voort te zetten.

De Meevaart is een goedkoop buurtinitiatief en leek een manier van stadsdeel Amsterdam Oost om bezuinigingen op welzijnsgebied door te voeren. Volgens een geïnterviewde ambtenaar van stadsdeel Amsterdam Oost waren bezuinigingen niet het uitgangspunt geweest om in te stemmen met de plannen voor de Meevaart en ze zei hier het volgende over.

> *''We weten dat er bezuinigingen aan komen en dat deze subsidie echt het minimumbedrag is wat de Meevaart nodig heeft. Ik hoop ook echt dat daar niet op bezuinigd gaat worden. Als je de Meevaart 100% vrijwilligerswerk maakt, is dat bezuinigen, maar of het dan ook goed gaat met de Meevaart, dat weet ik niet.''*

Toch blijven zelfbeheer en zelfmanagement manieren waarmee bezuinigingen op welzijnsgebied kunnen worden doorgevoerd en buurtinitiatieven goedkoop kunnen worden gerealiseerd.

Bij zelfbeheer en zelfmanagement organiseren gebruikers een project met behulp van steun van buitenaf. In het geval van de Meevaart was er sprake van financiële steun van stadsdeel Amsterdam Oost in de vorm van een subsidie. Het kleine budget dat de Meevaart van het stadsdeel heeft gekregen vergt veel samenwerking tussen gebruikers en professionals, omdat ze dit budget zo goed mogelijk moeten besteden.

5.4 Beheer en programmering

Het beheer van de Meevaart bestaat uit het beheer van de ruimtes, het sleutelbeheer, het onderhoud van het pand en het telefoonbeheer. Tijdens de opening van de Meevaart op 4 februari 2012 hebben gebruikers officieel de sleutel van de Meevaart in handen gekregen en moest de Meevaart zeven dagen per week van 9.00 tot 23.00 uur geopend zijn. De beheergroep is verantwoordelijk gesteld voor deze taak en bestaat uit een coördinator beheerder en ongeveer acht assistent beheerders. De coördinator beheerder is geselecteerd voor deze functie omdat hij een vergelijkbare baan heeft bij een welzijnsorganisatie en daarmee alle diploma's en vergunningen heeft om deze functie te mogen vervullen. De assistent beheerders zijn vrijwilligers en hun concrete taken bestaan uit de telefoon opnemen, activiteiten in de agenda inroosteren, mensen ontvangen bij binnenkomst, achter de bar staan en toezicht houden. Er is gekozen voor sleutelbeheer door beheerders, maar er zijn ook andere mogelijkheden onderzocht voor het sleutelbeheer van de Meevaart, zoals scholieren die een opleiding volgen bij een ROC een stage aanbieden of mensen van een ontwikkelbedrijf inhuren.

Het beheer en de programmering van de Meevaart waren in eerste instantie georganiseerd door middel van een beheermodel dat was gebaseerd op werkgroepen waar gebruikers zich vrijwillig bij konden aansluiten. De werkgroepen beheerden en programmeerden een bepaalde ruimte met ondersteuning van een betaalde moderator. In de werkgroepen werd er vergaderd over de huisregels, schoonmaak, inrichting en financiën van de ruimtes. Toen in december 2011 de begroting moest worden opgemaakt, bleek er echter niet genoeg geld te zijn voor de betaalde moderatie. De Meevaart Ontwikkel Groep heeft er toen voor gekozen om de moderatie van de werkgroepen te laten wegvallen. Hier werd de volgende opmerking over gemaakt door een professional.

> *''De Meevaart Ontwikkel Groep vond dat er voldoende basis was gelegd om de teams zelfstandig te laten draaien en dat er trekkers moesten opstaan onder de gebruikers van de Meevaart.''*

Te weinig gebruikers boden zich aan om de werkgroepen te gaan trekken en daardoor werden de werkgroepen begin 2012 opgeheven. Het beheer en de programmering van de Meevaart werden vanaf toen centraal gestuurd door middel van een beheergroep. Toch waren de meeste professionals nog steeds voorstander van de werkgroepen, omdat deze zorgden voor binding tussen gebruikers, *empowerment* en samenwerking. Een ambtenaar van stadsdeel Amsterdam Oost zei het volgende over de beheermodellen van de Meevaart.

> *''Een model met alleen maar vrijwilligers klinkt heel leuk, maar het was nog een te groot risico. We wilden toch nog een behoorlijke vinger in de pap hebben. We hebben daarom een beheermodel bedacht dat gebaseerd is een community. Bewoners doen zoveel mogelijk zelf, maar hebben wel een bestuur boven hen, waardoor er voor ons de garantie is dat vooral het financiële beheer goed gaat.''*

Hieruit blijkt dat stadsdeel Amsterdam Oost nog enige invloed in de Meevaart wil hebben en niet alleen financiële ondersteuning wil bieden zonder dat ze weten wat er met het geld gebeurd.

Een aantal gebruikers heeft aangeboden om een bepaalde ruimte zelf te gaan beheren en programmeren. De coördinator keuken wil bijvoorbeeld de keuken gaan beheren en programmeren. Hij bepaalt wie er gebruik maakt van de keuken, omdat het volgens hem belangrijk is dat het eten voldoet aan bepaalde kwaliteitseisen. De huiskamer op de eerste etage wordt beheerd door Atelier Kunst&Koken en de buurtvaders. Atelier Kunst&Koken regelt de schoonmaak en voorraden van deze ruimte en neemt de huiskamer overdag in zelfbeheer. De buurtvaders zijn 's avonds verantwoordelijk voor deze ruimte. De programmering van de theaterzaal is nog onduidelijk, want hier was begin 2012 een programmering voor gemaakt, maar de initiatiefnemers van deze programmering haakten later af. Er is door een aantal gebruikers van de Meevaart ook een programmering gemaakt voor de vrijdagavonden van de Meevaart. Zo worden er maandelijks een filmavond, een muziekavond, een open podium en een culturele avond georganiseerd in de Meevaart. 4 mei stond bijvoorbeeld in het teken van de dodenherdenking en op 11 mei was er een culturele avond over Bosnië-Herzegovina georganiseerd.

Het beheer van de Meevaart is opgesplitst in zakelijk, technisch en facilitair beheer en beheer van ontvangst en informatie. De zakelijke leider is verantwoordelijk voor het zakelijke beheer en daaronder vallen het sluiten van contracten voor de huur van ruimtes en de facturatie. De coördinator beheerder en assistent beheerders zijn verantwoordelijk voor het facilitair beheer en daaronder vallen de schoonmaak, de centrale inkoop, het houden van toezicht en de programmering van de agenda. De ontvangst van gebruikers, het verschaffen van informatie over de Meevaart en het opnemen van de telefoon behoren tot het beheer van ontvangst en informatie en de beheergroep is hier ook verantwoordelijk voor. Het technische beheer verzorgt de ICT-installaties,

techniek en apparatuur van de Meevaart. Om de beheergroep te ondersteunen zijn er ook een aantal vrijwilligers van Pantar ingehuurd door de Meevaart. Pantar is een organisatie die mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt begeleid naar regulier betaald werk. Er zijn bijvoorbeeld een kok, een barvrouw en een klusjesman ingehuurd via Pantar en zij zijn een groot deel van de week aanwezig in de Meevaart. Ze worden vanuit de Meevaart begeleid door de coördinator keuken en coördinator beheer en krijgen een kleine vergoeding voor hun werk.

De programmering van de Meevaart wordt door de beheergroep gemaakt en zij roosteren initiatieven van gebruikers en buurtorganisaties in, in de centrale agenda. Tabel 5.2 geeft een overzicht van de buurtorganisaties die nu regelmatig gebruik maken van de Meevaart. Toen de Meevaart werd verbouwd moesten de buurtorganisaties die gebruik maakten van de oude Meevaart echter tijdelijk een nieuw onderkomen zoeken. Over de terugkomst van deze organisaties in de Meevaart werd door een ambtenaar van stadsdeel Oost het volgende gezegd.

> *"Wij hebben onvoldoende onderzocht wie de vaste gebruikers van de Meevaart waren. We hebben alle vaste gebruikers een brief gestuurd dat ze mochten terugkomen na de verbouwing, maar onvoldoende gecheckt wie dat eigenlijk waren en wat voor relatie het stadsdeel met die organisaties had."*

Voor de weekendscholen was er bijvoorbeeld geen plek in het plan voor de nieuwe Meevaart, omdat ze ook religielessen gaven. Tegen deze buurtorganisaties moest daarom worden gezegd dat ze niet pasten in het concept van de nieuwe Meevaart.

Organisatie	Omschrijving
Al Foras	Deze organisatie helpt vrouwen die moeite hebben met het lezen en schrijven van de Nederlandse taal en hun oorspronkelijke taal.
Atelier Kunst &Koken	Dit is een organisatie die kunst combineert met koken. Het is een vangnet voor kwetsbare buurtbewoners waar krachten worden gebundeld. Atelier Kunst&Koken bestaat uit de volgende drie zelfhulpgroepen: de gouden handen, de proeverij en kunst uit de kast.
Bolivia Unida	Dit is een multiculturele dansgroep die enerzijds de Nederlandse bevolking kennis wil laten maken met de culturele diversiteit van Boliviaanse traditionele dans en muziek. Anderzijds staat het behoud van het eigen culturele erfgoed centraal.
BOOT Oost	BOOT staat voor Buurtwinkel voor Onderzoek, Onderwijs en Talentontwikkeling en is een initiatief van de Hogeschool van Amsterdam. Studenten worden ingezet om een bijdrage te leveren aan de vitaliteit van de Amsterdamse krachtwijken gericht op de buurt en haar bewoners.
Budgetmonitoring	Budgetmonitoring is een methodiek waarbij burgers en organisaties zicht krijgen op begrotingsprocessen en de besteding van middelen. Met behulp van deze methodiek kan er een dialoog plaatsvinden tussen burgers, organisaties en de overheid over prioritering, behoeftes en de aanpak van

	problemen.
Buurtvaders	Dit is een groep vaders die 's avonds door de buurt patrouilleert om overlast op straat te verminderen door jongeren aan te spreken op hun gedrag.
Buurvrouwennetwerk	Dit is een sociaal netwerk waarbij vrouwen met allerlei culturele achtergronden elkaar ondersteunen, ontmoeten en stimuleren in het opzetten van een eigen onderneming.
De Gouden Handen	Dit is een onderdeel van Atelier Kunst&Koken en een initiatief van 9 oudere Turkse vrouwen die handwerk produceren.
De Kids van Oost	Dit is een organisatie die verborgen talenten van kinderen samen met artiesten probeert te ontdekken op het gebied van zang, dans, drama, toneel, muziek en schilderen.
De Piramide	De Piramide organiseert opvoedworkshops en helpt ouderen en jongeren met problemen rond schuldenproblematiek.
De Proeverij	Dit is een onderdeel van Atelier Kunst&Koken en een initiatief van 7 dames met verschillende etniciteiten die met hun passie voor koken hun krachten bundelen. Ze verzorgen lunches, hapjes en diners op tal van bijeenkomsten in Amsterdam Oost.
Dream Support	Deze organisatie zet zich in voor een positieve toekomst voor kinderen en jongeren en dit doen ze door middel van waarderend onderzoek, workshops, projecten en advies.
Generatie Groen	Deze organisatie maakt het mogelijk om 'goede' producten te ontwikkelen en produceren. Ze willen ervoor zorgen dat duurzaam handelen vanzelfsprekend wordt voor toekomstige generaties.
Groot Oost TV	Groot Oost TV is een web-tv-kanaal, dat wil zeggen dat het programma's en clips maakt over Amsterdam Oost en deze uitzendt via internet.
Indische buren	Dit is een fotografisch project waarbij mensen die wonen of werken in de Indische Buurt worden gefotografeerd. Hun portretten en dromen worden geëxposeerd in de Meevaart.
InterArt	Deze stichting combineert de kennismaking met het 'onbekende' door middel van interculturele kunstprojecten. De stichting probeert kunstenaars en publiek te prikkelen tot een dialoog.
Iqraa	Deze stichting probeert de integratie van mensen van Egyptische afkomst in Nederland te bevorderen door middel van huiswerkbegeleiding, taalcursussen en sport- en ontspanningsactiviteiten.
KOOKOOK	Dit buurtrestaurant van de Meevaart biedt eerlijke en betaalbare maaltijden gemaakt van lokale en seizoensgebonden producten.
Kunst uit de kast	Dit is een onderdeel van Atelier Kunst&Koken en een initiatief van 8 mensen met een sociale of psychische stoornis die hun krachten bundelen door kunstwerken te maken.
Marokkaans Ouderen Centrum	Dit is een organisatie waar Marokkaanse ouderen terecht kunnen voor advies, informatie, sociale contacten, steun en sociaal-culturele activiteiten.
Mozaïek Kunst	Deze organisatie maakt kunst door middel van mozaïektechnieken.
Schaakschool Indische Buurt	Bij deze schaakschool kunnen kinderen van alle leeftijden leren schaken.
SIPI	Dit is een stichting voor onderzoek, advies, training en opleiding op het gebied van inburgering, re-integratie,

	opvoeding en jeugd.
Tante Gerritje	Dit is een organisatie die kunstige activiteiten en workshops voor vrouwen en kinderen uit de Indische Buurt organiseert.
Vers! Uit Oost	Dit is een project waarbij groenteplantjes worden verbouwd in de tuin van de Meevaart.

Tabel 5.2. Overzicht van de betrokken buurtorganisaties van de Meevaart

Bij het zelfbeheer en zelfmanagement van een buurthuis moeten gebruikers het buurthuis zelf beheren en managen. Uit de praktijk bleek dat de Meevaart door een beheergroep werd beheerd en geprogrammeerd en dus niet alle gebruikers hier inspraak op hadden. Niet alle gebruikers werden hierbij betrokken en daarom was hier geen sprake van volledig zelfbeheer en zelfmanagement. Bovendien wilde het stadsdeel nog enige invloed hebben in de Meevaart, waardoor gebruikers niet alle vrijheid kregen om de Meevaart op hun eigen manier te kunnen beheren en managen.

5.5 Organisatiestructuur van de Meevaart

De organisatiestructuur van de Meevaart bestaat uit een bestuur, dat zich op afstand van de werkvloer begeeft, professionals en gebruikers, die actief betrokken zijn bij de Meevaart en zich op de werkvloer bevinden, en gebruikers die alleen gebruik maken van de Meevaart. Het is de bedoeling dat iedereen evenveel zeggenschap heeft in de Meevaart en daarom wordt er gezegd dat de organisatiestructuur van de Meevaart Community horizontaal georganiseerd is. Hier werd het volgende over gezegd door een gebruiker van de Meevaart.

> *"Hiërarchie mag je hier niet zeggen. In de rest van de wereld mag dat wel, maar hier niet. Ik vind het eerlijk gezegd een vernietiging van menselijke kapitaal, want in de kleinste problemen gaat enorm veel energie zitten. Juist, omdat iedereen zich er tegen aan bemoeit en iedereen gelijk en gelijkwaardig is."*

De Meevaart Ontwikkel Groep vormt naast een bestuur ook een buffer tegen stadsdeel Amsterdam Oost. Ze zorgden ervoor dat gebruikers hun gang konden gaan op de werkvloer en boden bescherming tegen bemoeienis van stadsdeel Amsterdam Oost. De buffer van de Meevaart Ontwikkel Groep werd gevormd doordat de bestuursleden gepland en ongepland kwaad werden tijdens bijeenkomsten met ambtenaren en ze probeerden ambtenaren te verwarren door elkaar tegen te spreken. De organisatiestructuur van de Meevaart is nog kwetsbaar omdat de Meevaart Community nog zoekende is naar een organisatiestructuur die bij de Meevaart past.

De organisatiestructuur van de Meevaart werd vergeleken met de organisatiestructuur van een bedrijf en hier werd het volgende gezegd door een professional.

> *''Wij zijn bezig iets heel raars te doen. Elk normaal bedrijf begint met de 'span of control' te bewerkstelligen en dan hopen ze dat ze nog iets van relaties of netwerken overhouden. Wij zetten juist het relatienetwerk centraal en hopen dat er nog iets van controle over blijft.''*

Het sociale netwerk is belangrijk voor de Meevaart, omdat de Meevaart afhankelijk is van voldoende vrijwilligers om zelfbeheer en zelfmanagement te kunnen toepassen. Toen het sociale netwerk van de Meevaart was gevormd, bleek dat controle ook belangrijk was voor een aantal gebruikers, omdat ze gingen klagen over de onzekerheid waarin de Meevaart verkeerde.

De werkwijze van de zakelijke leider was vormgevend voor de organisatiestructuur van de Meevaart Community, omdat hij een centraal aanspreekpunt was in de Meevaart en een minimale organisatiestructuur heeft opgezet tijdens de ontwikkelingsperiode van de Meevaart. Een professional zei het volgende over de werkwijze van de zakelijke leider.

> *''Ik heb het idee dat hij maar wat doet, want hij heeft geen visie of plan. Zijn werkwijze is gebaseerd op improvisatie en hij pretendeert de methode te hanteren dat hij problemen laat ontstaan en gebruikers het probleem moeten oplossen om verder te komen.''*

Zijn werkwijze werd omschreven als structuurloos, organisch en vloeibaar. Hij keek eerst hoe een proces verliep of hoe problemen ontstonden voordat hij zich met het proces ging bemoeien en hij verdeelde daarbij geen taken, stuurde geen gebruikers aan en maakte geen evaluaties, waardoor gebruikers hem niet proactief vonden en het idee hadden dat hij maar wat deed. Een opmerking die hierover werd gemaakt was: *''Hij heeft een hele andere manier van werken en die is voor bijna iedereen onbekend, nieuw en voelt niet normaal aan.''* Er werd ook gezegd dat het vermoeiend was dat er geen direct aanspreekpunt was in de Meevaart. Gebruikers voelden zich onwennig bij de werkwijze van de zakelijke leider en vonden dat de zakelijke leider een horizontale organisatie probeerde te creëren waarin hij zichzelf een leiderschapsrol gaf. De zakelijke leider was volgens hen echter geen leider, omdat hij niet de leiding nam, geen taken verdeelde, niet consequent was in zijn antwoorden en te chaotisch was. De zakelijke leider zocht nog naar de juiste organisatiestructuur voor de Meevaart, omdat hij de organisatiestructuur expres vloeibaar wilde houden om institutionalisering tegen te gaan, maar hij wist niet precies waar het zoekproces heen zou gaan. Bovendien oefenden stadsdeel Amsterdam Oost en gebruikers druk op hem uit, omdat zij juist meer duidelijkheid wilden. De zakelijke leider was zich ervan bewust dat veel gebruikers zijn werkwijze niet begrepen, maar hij hield zijn rug recht. Toch waren er ook gebruikers die heel positief over de zakelijke leider waren en hier werd het volgende over gezegd.

> *"We zijn allemaal dol op hem. Hij is zo lief, vriendelijk en gepassioneerd in wat hij doet. Hij wil ook graag dat dit project slaagt en gelooft er echt in dat je dit met zijn allen kunt ontwikkelen".*

Er kan worden geconcludeerd dat de organisatiestructuur van de Meevaart Community werd beïnvloed door de werkwijze van de zakelijke leider die werd gekenmerkt als organisch en chaotisch, want regels, afspraken en taken werden vaak bewust niet vastgelegd. De organisatiestructuur werd expres vloeibaar gehouden om institutionalisering tegen te gaan. Toch moesten er soms regels, afspraken en taken worden geformuleerd, omdat stadsdeel Amsterdam Oost en gebruikers hier behoefte aan hadden. Gebruikers hadden begrip en geduld voor de huidige organisatiestructuur van de Meevaart Community, maar ze voelden zich ook onzeker bij de organisatiestructuur. Er werd nog gezocht naar een manier waarop vaste en vloeibare organisatiestructuren naast elkaar konden bestaan in de Meevaart.

5.6 Conclusie

Dankzij de verbouwing is de Meevaart toegankelijker en levendiger geworden voor gebruikers. Bovendien zijn ruimtes flexibeler ingericht en moeten ze door meerdere gebruikersgroepen kunnen worden gebruikt. Toch is er geen inspraak geweest in de verbouwing door gebruikers of de Meevaart Ontwikkel Groep, waardoor er tijdens deze studie nog een aantal verbeterpunten waren voor het pand. Het pand van de Meevaart had bijvoorbeeld een pasjessysteem waarmee de deuren konden worden geopend, maar deze pasjes lagen nog op het stadsdeelkantoor. De deuren gingen daarom alleen van binnenuit open en van buitenaf konden ze alleen met een sleutel worden geopend. Er zaten ook nog geen ramen in de deuren, waardoor gebruikers niet van buiten konden zien wat er in de ruimtes gebeurde. Bovendien had de Meevaart nog een aantal meubels nodig, maar daar was tijdens dit onderzoek geen geld meer voor. Verder moest de Meevaart nog aan een aantal voorschriften en voorwaarden voldoen. Bij de inrichting van de Meevaart moesten gebruikers samenwerken om met een klein budget toch aan meubels en decoratie te komen.

De Meevaart is financieel afhankelijk van vrijwilligerswerk, subsidie van stadsdeel Amsterdam Oost en inkomsten van de verhuur van ruimtes. Gebruikers vonden het oneerlijk dat de Meevaart veel minder subsidie kreeg dan de oude Meevaart, maar ze wilden ook zo min mogelijk afhankelijk zijn van stadsdeel Amsterdam Oost. De Meevaart Ontwikkel Groep heeft daarom ingestemd met een kleine subsidie waardoor het begrotingstekort van de Meevaart moet worden aangevuld met de inkomsten van de verhuur van ruimtes. Volgens stadsdeel Amsterdam Oost waren bezuinigingen niet het uitgangspunt geweest om in te stemmen met de plannen van de Meevaart. Het stadsdeel vond het wel vanzelfsprekend dat de Meevaart aan eisen van het stadsdeel moest

voldoen in ruil voor de subsidie. Deze kleine subsidie zorgde ervoor dat gebruikers van de Meevaart veel moesten realiseren met weinig budget, hetgeen samenwerking vergde.

Het beheer en de programmering van de Meevaart werden centraal georganiseerd door een beheergroep, bestaande uit een betaalde coördinator beheerder en vrijwillige assistent beheerders. Iedere gebruiker die interesse had, kon zich aansluiten bij de beheergroep. Dit beheermodel werd ingevoerd omdat er volgens de Meevaart Ontwikkel Groep onvoldoende geld was om de betaalde moderatie van de werkgroepen voort te zetten. Toch waren een aantal professionals voorstander van het beheermodel met werkgroepen, omdat dit model een grotere groep gebruikers bereikte en samenwerking bevorderde. Gebruikers buiten de beheergroep hadden nu weinig inspraak op het beheer en de programmering van de Meevaart. De vraag is echter of iedereen inspraak moet hebben op het beheer en de programmering in een gebouw zo groot als de Meevaart.

De organisatiestructuur van de Meevaart bestaat uit 'de Meevaart Ontwikkel Groep' die zich op afstand van de werkvloer bevindt en een buffer vormt tegen bemoeienis van stadsdeel Amsterdam Oost en professionals en gebruikers die op werkvloer moeten samenwerken om zelfbeheer en zelfmanagement van de grond te krijgen. Gebruikers en professionals beschreven de organisatiestructuur van de Meevaart als organisch en chaotisch, omdat taken, afspraken en regels expres onduidelijk werden geformuleerd en vloeibaar werden gehouden. Toch gaven stadsdeel Amsterdam Oost en gebruikers van de Meevaart aan dat ze behoefte hadden aan duidelijkheid waardoor sommige regels, afspraken en taken wel ingevuld moesten worden. Professionals begrepen dat gebruikers behoefte hadden aan duidelijkheid, maar een aantal professionals wilde de organisatiestructuur toch vloeibaar houden om institutionalisering te voorkomen. Er werd als het ware gezocht naar een manier waarop vaste en vloeibare organisatiestructuren naast elkaar konden bestaan in de Meevaart.

6 Samenwerking en de Meevaart Community

In dit hoofdstuk worden de samenwerkingsverbanden tussen gebruikers en professionals van de Meevaart Community besproken. Tijdens vergaderingen, besluitvorming en het hanteren van regels en afspraken werd er samengewerkt tussen gebruikers en professionals en daarom worden deze samenwerkingsverbanden besproken in de eerste paragraaf. Concepten die een rol spelen bij samenwerkingsverbanden tussen gebruikers en professionals in de Meevaart, zoals macht, vertrouwen, conflict en eigenaarschap worden in de hierop volgende paragrafen besproken. De verschillende visies van gebruikers op de formulering van de concepten zelfbeheer en zelfmanagement worden als laatste gepresenteerd. Na de conclusie sluit dit hoofdstuk af met een nawoord waarin het toekomstperspectief van de Meevaart na 1 juli 2012 wordt beschreven.

6.1 Organisatie van samenwerking

De Meevaart verschilt qua organisatie van een buurthuis dat wordt beheerd door een welzijnsorganisatie, omdat een welzijnsorganisatie activiteiten voor gebruikers organiseert en gebruikers alleen naar het buurthuis komen om te consumeren, terwijl de Meevaart volledig wordt beheerd en gemanaged door gebruikers. Gebruikers zijn hierbij afhankelijk van elkaar en daarom zijn samenwerkingsverbanden belangrijk voor het van de grond krijgen van zelfbeheer en zelfmanagement in de Meevaart. Over de samenwerking in de Meevaart werd het volgende gezegd door een gebruiker.

> *''Als ik een vraag stel, krijg ik er antwoord op. Laten we het daarop houden en wetende hoe de Meevaart in elkaar zit, heb je daar begrip en geduld voor.''*

Dit citaat stelt dat samenwerkingsverbanden zich nog verder moeten ontwikkelen in de Meevaart en soms alleen gebaseerd zijn op korte conversaties. Uit de observaties bleek dat samenwerking in de Meevaart zich concentreerde rond het gezamenlijk opstarten van projecten als 'Vaar-Mee-Naar', het gezamenlijk verzorgen van de inrichting van ruimtes, het uitwisselen van informatie over het reilen en zeilen van de Meevaart, het delen van ruimtes en elkaars spullen en het gezamenlijk schoonhouden van de Meevaart. Daarnaast werd er samengewerkt tijdens vergaderingen, besluitvorming en het hanteren van afspraken en regels. Er was veel enthousiasme en draagkracht onder de gebruikers, dat zorgde voor het slagen van samenwerkingsverbanden ondanks de grote diversiteit tussen de gebruikers.

Toch traden er in de ontwikkelfase van de Meevaart ook problemen op bij samenwerkingsverbanden. Het volgende werd door een professional gezegd over miscommunicatie.

> *''Je merkte op een gegeven moment dat Jan-en-alleman maar e-mails naar elkaar ging sturen waardoor er miscommunicatie ontstond. Iemand e-mailde bijvoorbeeld dat er de 22e een bijeenkomst was, maar iemand anders e-mailde weer dat er de 24e een bijeenkomst was.''*

Volgens een aantal gebruikers en professionals was het daarom ook belangrijk dat gebruikers ondersteuning kregen bij samenwerking. Een professional zei hier het volgende over: *''Je kunt de mensen niet met zijn allen loslaten in een gebouw en zeggen 'zoek het maar uit', want gebruikers hebben daar soms hulp bij nodig.''* Professionals moesten ondersteuning bieden door vergaderingen aan te sturen, contacten tussen gebruikers te vergroten, gebruikers te helpen bij het krijgen van toegang tot bronnen als kennis en energie en gebruikers stimuleren om te participeren in projecten en eigen krachten te gebruiken om zelfstandiger te worden.

Samenwerkingsverbanden vonden plaats tussen gebruikers, professionals, de Meevaart Ontwikkel Groep en stadsdeel Amsterdam Oost. Een aantal gebruikers vond dat er te weinig samenwerking was tussen gebruikers en de Meevaart Ontwikkel Groep en dat de Meevaart Ontwikkel Groep te weinig aanwezig was op de werkvloer. De Meevaart Ontwikkel Groep vormde echter een bestuur op afstand en hoefde geen problemen op de werkvloer op te lossen. Een bestuurslid zei hier het volgende over: ''*Alleen als het nodig is om een keer naar het stadsdeel te gaan voor een gesprek doen wij er toe.''* De samenwerking tussen stadsdeel Amsterdam Oost en gebruikers en professionals van de Meevaart was gebaseerd op een subsidierelatie. Het stadsdeel bemoeide zich soms echter te veel met de Meevaart, waardoor gebruikers het gevoel kregen dat het stadsdeel hen niet vertrouwde. Het stadsdeel vond echter dat de samenwerking tussen de Meevaart en het stadsdeel goed verliep, want richting te opening van de Meevaart kwamen het stadsdeel en de Meevaart Ontwikkel Groep steeds vaker bijeen om bijvoorbeeld de subsidievoorwaarden te bespreken.

6.1.1 Vergaderingen

In de Meevaart werd er tijdens de vergaderingen samengewerkt en er werden nieuwe samenwerkingsverbanden gevormd. In eerste instantie waren er in november 2011 werkgroepen opgericht die wekelijks vergaderden over zaken betreffende bepaalde ruimtes. Iedereen kon zich vrijwillig aansluiten bij deze werkgroepen. Begin 2012 werden de werkgroepen echter opgeheven, omdat er niet genoeg geld bleek te zijn voor de betaalde moderatie.

Om gebruikers vervolgens op de hoogte te houden van zaken betreffende de Meevaart werden er in februari en maart 2012 wekelijkse vergaderingen georganiseerd door de enige moderator die overbleef. Deze vergaderingen vonden plaats in de ruimte naast de keuken en het restaurant van de Meevaart en uitgenodigde gebruikers konden de vergaderingen bijwonen. Uit de

observaties bleek dat er tijdens de vergaderingen werd gediscussieerd over de weigering van gebruikersgroepen, de organisatiestructuur, het vergroten van de sociale cohesie en het toekomstperspectief van de Meevaart. Er waren ongeveer twintig gebruikers en professionals, een moderator en een zakelijke leider aanwezig tijdens de vergaderingen, maar uitgenodigde gebruikers en professionals waren niet elke vergadering aanwezig. De vergaderingen werden om de week afgewisseld op dinsdag- en woensdagavonden van 19 tot 21 uur. De vergaderingen liepen alleen vaak uit, omdat er veel werd gediscussieerd en sommige onderwerpen werden daardoor verplaatst naar een volgende vergadering. Vooraf aan de vergaderingen werd er een agenda vastgesteld door de moderator, maar hier konden tijdens de vergadering nieuwe agendapunten bij komen. Over het verloop van de vergaderingen en het maken van besluiten werd het volgende gezegd door een professional.

> *''Iemand nodigt een groep uit en die komt bij elkaar zitten. Vervolgens is er een agenda. Iemand licht de agenda toe en dan wordt daarover gediscussieerd. Iemand schrijft het op en sommeert vervolgens wat er is gezegd. Dan maken we een besluitenlijst en noemen we het een groepsbesluit.''*

Besluiten werden gemaakt door consensus te zoeken tussen standpunten van de aanwezige gebruikers en zij hadden allemaal evenveel inspraak tijdens de vergaderingen. Soms werden besluiten beïnvloed door de zakelijke leider, omdat hij besluiten zoveel mogelijk in dienst van het collectieve belang probeerde te sturen.

Volgens eigen observaties verliepen de vergaderingen in de Meevaart minder gestructureerd dan gebruikers en professionals beschreven. Zo was de agenda van een vergadering niet altijd duidelijk en werd deze soms voorgelezen door de moderator in plaats van uitgedeeld op papier. Bovendien was de zakelijke leider veel aan het woord tijdens de vergaderingen, omdat hij de meeste kennis had over het reilen en zeilen van de Meevaart. Uit de observaties bleek wel dat er over de agendapunten werd gediscussieerd tot er consensus werd bereikt. Tijdens de discussies riep de moderator gebruikers die door elkaar spraken tot de orde en liet ze gebruikers om de beurt spreken. De moderator herhaalde aan het eind van de vergaderingen de besluiten die waren genomen en vroeg of iedereen het hiermee eens was, zodat er altijd ruimte bleef voor een nieuwe discussie. De notulen van de vergaderingen werden meestal gemaakt door de assistent van de zakelijke leider en werden een paar dagen later per e-mail doorgestuurd naar de genodigden van de vergaderingen. Toen de website werd gelanceerd, konden notulen ook op de website worden teruggevonden.

Over de aard van de vergaderingen werd het volgende gezegd door een professional: *''Het is heel veel praten en ik ben veel meer van laten we nou maar iets gaan doen met elkaar, want praten*

en klagen is natuurlijk het makkelijkste wat er is.'' Over het geklaag werd het volgende gezegd door een andere professional.

> *''De wij- zij- dichotomie is heel sterk aanwezig bij de vergaderingen. Die 'zij' is soms het stadsdeel of het bestuur dat die het allemaal niet goed doet. Of het is de zakelijke leider die er dan niet is. Mensen zoeken altijd iets wat ze de schuld kunnen geven als dingen niet gaan zoals ze willen.''*

Sommige gebruikers betreurden dit en kwamen daarom minder vaak naar de vergaderingen. Het aantal aanwezige gebruikers nam tijdens de geobserveerde vergaderingen ook steeds meer af, want tijdens de laatste bijeenkomst waren er slechts vier gebruikers aanwezig, in vergelijking met vijftien gebruikers tijdens de eerste bijeenkomst. Een ander kenmerk van de vergaderingen was dat alleen de actieve, geïnteresseerde en betrokken gebruikers hiervoor werden uitgenodigd. Bovendien oogde de ruimte waar de vergaderingen plaatsvonden niet toegankelijk, omdat de ruimte werd afgesloten met muren van andere ruimtes ook al had deze ruimte geen deuren.

Tijdens de vergaderingen werden er verschillende onderwerpen behandeld, die soms na aanleiding van vorige vergaderingen op tafel kwamen. Zo werden de financiën en huisregels van de Meevaart een keer besproken. Ook werd er de afspraak gemaakt dat religieuze groepen of de Iraanse ambassade geen ruimtes mochten huren in de Meevaart. Deze afspraak stond alleen niet vast, want soms konden religieuze groepen toch ineens een ruimte huren in de Meevaart. De rol van de participatiemakelaar vormde tijdens een vergadering een discussiepunt, omdat een gebruiker bang was dat de participatiemakelaar gebruikers kwam controleren in opdracht van stadsdeel Amsterdam Oost. De participatiemakelaar was weliswaar in dienst van het stadsdeel, maar hij stond volgens zichzelf dichter bij de gebruikers dan bij het stadsdeel. Uit de participerende observaties bleek dat de participatiemakelaar erg betrokken was bij de Meevaart, omdat hij vaak aanwezig was bij bijeenkomsten en vergaderingen en hij praatte veel met gebruikers over hun problemen en behoeften. Een andere vergadering stond in het teken van de vorming van nieuwe werkgroepen, zoals een cultuurgroep, een communicatiegroep, een Begane Grond Community en een structuurgroep om samenwerking te bevorderen. Er werden gebruikers aangewezen die deze groepen gingen 'trekken'. De deelnemers van deze groepen moesten vervolgens samen afspraken maken en bijeenkomsten plannen. Een andere vergadering stond in het teken van de community-vorming van de Meevaart met behulp van 'de dialoog' als methode. Deze methodiek hield in dat gebruikers van de Meevaart met elkaar in gesprek moesten gaan over bijvoorbeeld hun belangen in de Meevaart om de sociale cohesie in de Meevaart te vergroten.

De Begane Grond Community was een nieuwe werkgroep waarin problemen van ruimtes op de begane grond van de Meevaart werden besproken. De vergaderingen van deze werkgroep zijn

ook geobserveerd voor deze studie. De Begane Grond Community richtte zich op het beheer en de programmering van het restaurant, de keuken, het theater en de open inloop van de Meevaart. Deze vergaderingen vonden plaats op vrijdagmiddag in het restaurant van de Meevaart en iedereen kon zich hierbij aansluiten. Tijdens een van deze vergaderingen is er een programmering gemaakt voor vier vrijdagavonden in mei en deze bestond uit een cultuuravond, een filmavond, een avond die in het teken stond van de dodenherdenking op 4 mei en een open podiumavond. De coördinator keuken zorgde ervoor dat er tijdens deze avonden kon worden gegeten in het restaurant. Problemen van de keuken en het theater werden ook tijdens deze vergaderingen besproken. De coördinator keuken richtte zich op problemen van de keuken en een ander persoon op problemen van het theater. Bovendien werd er nagedacht over samenwerkingsverbanden tussen het theater en de keuken, omdat beide ruimtes van elkaar afhankelijk waren en aan elkaar konden verdienen.

Tijdens de vergaderingen van de Meevaart werd er gediscussieerd over agendapunten en werd er consensus gezocht tussen de standpunten van gebruikers dat samenwerking vergde. Er ontstonden ook nieuwe samenwerkingen tijdens de vergaderingen, omdat er nieuwe werkgroepen werden gevormd. Toch werd er tijdens de vergaderingen veel gepraat en kritiek geuit op bijvoorbeeld het stadsdeel en de Meevaart Ontwikkel Groep, waardoor vergaderingen soms een negatieve lading kregen en samenwerking werd belemmerd. Gebruikers mochten altijd aanschuiven bij de vergaderingen, maar slechts een kleine groep gebruikers werd hiervoor uitgenodigd en de vergaderingen vonden plaats in een ontoegankelijke ruimte.

6.1.2 Besluitvorming

In buurthuis het Karrewiel kwamen besluiten op een democratische wijze tot stand, omdat alle gebruikers evenveel inspraakbevoegdheid hadden tijdens vergaderingen en er werd net zo lang vergaderd totdat er consensus werd bereikt tussen de standpunten van gebruikers. Een aantal gebruikers van de Meevaart was ook gebruiker geweest van het Karrewiel en gewend aan deze methodiek. Deze gebruikers kwamen daarom eerder in opstand tegen besluiten die door de Meevaart Ontwikkel Groep werden genomen. De volgende opmerking werd hierover gemaakt door een professional.

> *"Veel gebruikers zijn op die manier getraind en houden zich vast aan de democratische manier van besluitvorming. Dat merk je als er autoritaire besluiten worden genomen door een bestuur. Gebruikers hebben dan echt zoiets van 'hey, maar je moet mij hier ook in horen'."*

Toch konden niet alle gebruikers worden betrokken bij de vergaderingen en besluitvorming van de Meevaart, omdat de Meevaart veel groter is dan het Karrewiel en het heeft ook meer gebruikers.

Tot begin 2012 vond besluitvorming over de Meevaart plaats in de werkgroepen. Besluiten over bijvoorbeeld het theater, werden in de werkgroep Theater genomen. Na de opheffing van de werkgroepen heerste er echter veel onduidelijkheid over de besluitvorming van de Meevaart en veel gebruikers vonden de besluitvorming weinig transparant. Ze dachten dat besluiten werden gemaakt door de Meevaart Ontwikkel Groep, maar waren het hier niet altijd mee eens. Een ambtenaar van stadsdeel Amsterdam Oost zei het volgende over de besluitbevoegdheid van de Meevaart Ontwikkel Groep.

> *''Uiteindelijk hoop ik wel dat de Meevaart zichzelf gaat beheren, maar er moet wel altijd een bestuur zijn dat op bepaalde gevoelige thema's de knoop doorhakt. Je kunt niet alles democratisch beslissen.''*

Sommige gebruikers hadden besluitvormingsbevoegdheid over een bepaalde ruimte of taak van de Meevaart. De coördinator keuken bepaalde bijvoorbeeld wie er gebruik mocht maken van de keuken en wat er werd gekookt, omdat het eten aan bepaalde kwaliteitseisen moest voldoen. De beheergroep had besluitvormingsbevoegdheid over de programmering van activiteiten. Toch bleek uit de observaties dat de beheergroep nog vaak goedkeuring gingen vragen over besluiten bij de zakelijke leider. Hier werd het volgende over gezegd door een professional: *''Op dit moment heb ik het idee dat alles aan de zakelijke leider gevraagd wordt, want er hangt het sfeertje van als je het niet weet, dan vraag je het aan de zakelijke leider.''*

De zakelijke leider was zich ervan bewust dat hij besluitbevoegdheid had, maar hij vond het een raar idee dat er altijd iemand moest zijn in een organisatie die de besluiten maakte. De zakelijke leider nam besluiten door eerst naar het collectieve belang te kijken en hetgene wat niet schadelijk was voor de einddoelstelling of denkwijze van de Meevaart. Deze einddoelstelling bestond uit het vinden van een organisatiestructuur waarbij structuren zo veel mogelijk vloeibaar werden gehouden om institutionalisering tegen te gaan. Het besluitvormingsproces was belangrijker voor hem dan het besluit zelf. Wanneer hij een besluit schadelijk vond voor de einddoelstelling, werd hij zelf actor in de discussie om gebruikers in te laten zien waarom hij een ander besluit nam. Tijdens de observaties werd duidelijk dat de zakelijke leider geen duidelijke besluiten nam en besluiten vaag en flexibel hield, zodat gebruikers de mogelijkheid hadden om besluiten te herformuleren. Zo was er bijvoorbeeld onduidelijkheid over de openingstijden van de Meevaart op 5 mei. De beheerders wisten niet of de Meevaart dan geopend of gesloten moest zijn. De zakelijke leider vroeg vervolgens wat de beheerders hier zelf van vonden. Beide beheerders vonden dat de Meevaart op deze dag gesloten moest zijn, maar vervolgens werd hier geen definitief besluit over genomen.

Besluitvorming over de Meevaart vond plaats tijdens vergaderingen en op de werkvloer. Tijdens de vergaderingen moesten gebruikers samenwerken om overeenstemming te vinden tussen

de verschillende standpunten en zo konden ze besluiten maken en deze vastleggen. Op de werkvloer werd er bij besluitvorming nog vaak om goedkeuring van de zakelijke leider gevraagd en bleven besluiten vaag, onduidelijk en veranderlijk, omdat ze niet werden vastgelegd. Bovendien heerste er nog veel onduidelijkheid over de vraag wie besluitvormingsbevoegdheid had in de Meevaart. De Meevaart was te groot om alle gebruikers te betrekken bij de besluitvorming en sommige gebruikers hadden ook meer besluitvormingsbevoegdheden dan andere gebruikers.

6.1.3 Afspraken, regels, waarden en normen

Een gemeenschap deelt vaak normen, waarden, afspraken en regels die dienen als 'sociale lijm' tussen de leden van de gemeenschap. In de Meevaart werden regels, afspraken, normen en waarden vaak onduidelijk geformuleerd, maar gebruikers en stadsdeel Amsterdam Oost lieten wel merken dat ze behoefte aan duidelijkheid hadden. Gedeelde normen en waarden van de Meevaart Community waren het hebben van respect voor andere gebruikers, het opruimen van eigen gemaakte troep en het netjes omgaan met elkaars spullen en spullen van de Meevaart. Hier werd het volgende over gezegd door een oprichtster van een buurtorganisatie.

> *''De hele maatschappij bestaat uit regels en dat proberen we de kinderen en jongeren uit te leggen. Dat als je ergens binnen bent, zorg er altijd voor dat je je altijd aan de regels houdt en dat geldt ook voor de volwassenen.''*

Wanneer gebruikers zich niet aan de regels van de Meevaart hielden, werden ze hier volgens gebruikers op aangesproken door andere gebruikers. Volgens een aantal gebruikers was het echter onmogelijk om afspraken te maken in de Meevaart, omdat gebruikers nooit op tijd kwamen en besprekingen minstens twintig keer werden verstoord.

Er was nog veel onduidelijkheid over de regels, afspraken, normen en waarden van de Meevaart Community, want er waren bijvoorbeeld huisregels opgesteld, maar die werden niet helder gecommuniceerd en nergens opgehangen en dat zorgde voor conflicten. Hier werd het volgende over gezegd door een professional.

> *''Er was bijvoorbeeld een vrouw die posters had opgehangen op verschillende palen in de Meevaart. De volgende dag waren alle posters weg. Zij was natuurlijk helemaal over de rooie en is toen naar de coördinator van het beheer gegaan met 'wat is hier aan de hand?' Hij had de posters weggehaald, omdat de verf van de palen kon beschadigen.''*

De vrouw uit het hierboven genoemde voorbeeld mocht uiteindelijk de posters weer ophangen, omdat ze dit had besproken met de zakelijke leider.

Gebruikersgroepen maakten ook onderling afspraken over het gebruik van spullen uit de gebruikersruimtes of over het op tijd verlaten van de ruimtes. Toch 'verdwenen' er soms wel eens spullen uit de ruimtes. Zo was de koffievoorraad uit de huiskamer een keer gebruikt voor de bar, omdat hier geen inkopen voor waren gedaan. Uit de observaties bleek ook dat gebruikers niet altijd hun spullen opruimden en bijvoorbeeld koffiebekers op tafel lieten staan.

Regels en afspraken werden tijdens vergaderingen en op de werkvloer geformuleerd. Gebruikers spraken elkaar aan op hun gedrag en zo werden afspraken, normen en waarden in stand gehouden. Veel regels, afspraken, normen en waarden werden echter mondeling doorgegeven, waardoor ze vaak onduidelijk bleven en niet altijd werden nageleefd. Ook ontbrak het in de Meevaart soms aan regels en heerste er onduidelijkheid over wie de bestaande regels had opgesteld. Gebruikers hadden volgens zichzelf en een aantal professionals baat bij duidelijkheid in de vorm van samenhangende afspraken en hier was begeleiding bij nodig van professionals.

6.2 Macht

In de Meevaart was er sprake van horizontale verhoudingen. Alle gebruikers hadden inspraak in de Meevaart, maar sommige gebruikers maakten hier bewust of onbewust geen gebruik van. Ze voelden zich meer bezoeker van de Meevaart. Gebruikers die wel veel inspraak wilden hebben in de Meevaart werden uitgenodigd voor de vergaderingen. Zij hadden inspraak bij de besluitvorming en daarom meer macht in de Meevaart dan gebruikers die niet werden uitgenodigd voor de vergaderingen. De beheerders hadden ook meer macht dan andere gebruikers, omdat ze de programmering maakten en verantwoordelijk waren voor het sleutelbeheer.

Een aantal gebruikers had de verantwoordelijk op zich genomen voor bepaalde ruimtes of taken van de Meevaart, zoals de coördinator keuken die zich verantwoordelijk voelde voor de keuken en de bar. Er waren ook gebruikers die bijvoorbeeld de verantwoordelijkheid op zich namen voor de inrichting van ruimtes of het aanleggen van een draadloos netwerk in de Meevaart. Bovendien was er een buurtbewoonster die de planten en bloemen uit het restaurant van de Meevaart verzorgde. De beheerders waren verantwoordelijkheid voor de administratie en programmering van de agenda. De zakelijke leider en coördinator beheer bepaalden daarbij in hoeverre verantwoordelijkheden werden neergelegd bij de assistent beheerders. Een professional zei hier het volgende over.

> *''Verantwoordelijkheden liggen nog voor een deel bij de gebruikers die ervoor betaald krijgen. Het programmeren wordt bijvoorbeeld verzorgd door de beheergroep. Deze is echter gecentraliseerd, wat vroeger ook gebeurde in welzijnsinstellingen.''*

Gebruikers droegen evenveel verantwoordelijkheid voor het schoonhouden van de Meevaart, maar waren vaak een welzijnsorganisatie gewend die voor hen schoonmaakte. Hierdoor werden de tafels van het restaurant bijvoorbeeld niet altijd opgeruimd. In de Meevaart droegen actieve, betrokken en betaalde gebruikers dus meer verantwoordelijkheden dan andere gebruikers.

In de Meevaart konden gebruikers macht naar zich toe trekken. Hierbij was het belangrijk dat gebruikers capaciteiten ontwikkelden met behulp van professionals zodat ze zelfstandiger werden en daar werd het volgende over gezegd door een bewoner.

> *''In het begin had ik het idee dat de Meevaart een houding had van 'iedereen is welkom en het maakt niet uit wat je doet'. Ik vind het dan een beetje zonde als er dure leslokalen zijn en daar gaan vier dames breien. Ik vind juist dat de mensen moeten worden gecoacht en geprikkeld.''*

Het *empoweren* van gebruikers droeg bij aan het zelfvertrouwen van gebruikers, omdat de kleine successen die ze boekten ervoor zorgden dat ze boven zichzelf uitstegen. Gebruikers werden ook gemotiveerd door andere gebruikers wanneer ze zagen wat andere bewoner konden. De meeste gebruikers vonden het een goede ontwikkeling dat ze verantwoordelijkheid kregen en eigen krachten konden benutten in de Meevaart en hier werd het volgende over gezegd door een bewoner.

> *''Bewoners hebben genoeg kracht in de buurt. In tegenstelling tot het aantal ambtenaren, want er zitten veel ambtenaren in de Indische Buurt, maar ze doen niets.''*

De kracht van de gebruikers zat volgens hen in het feit dat ze veel contacten hadden in de buurt en daardoor kennis en macht naar zich toe konden trekken.

De *empowerment* van gebruikers vergde vaak begeleiding van professionals en hier werd het volgende over gezegd door een professional.

> *''Je kunt mensen uit de wijk niet in zo'n gebouw proppen en zeggen 'succes hé'! Die mensen hebben daar geen kaas van gegeten. Dat moet je in goede banen leiden met behulp van professionals die zichzelf langzamerhand overbodig maken.''*

De professionals die betrokken waren bij de Meevaart moesten kwetsbare gebruikers helpen te ontwikkelen, zodat de kracht van deze mensen niet onbenut bleef. Een professional zei hier het

volgende over: *''Mijn enige missie is om ervoor te zorgen dat iedereen gehoord wordt en zijn ding mag zeggen en daar probeer ik een soort sfeer voor te creëren en dat wordt erg gewaardeerd.''*

De machtspositie van de Meevaart Ontwikkel Groep werd erg bekritiseerd door gebruikers. Sommige gebruikers wilden het liefst zelf deel uitmaken van dit bestuur, omdat ze ook bepaalde besluiten wilden nemen. De Meevaart Ontwikkel Groep werd echter gevormd door neutrale bestuursleden zonder belangen in de Meevaart. Op sommige momenten maakte de Meevaart Ontwikkel Groep gebruik van haar invloed in de Meevaart en hier werd het volgende over gezegd door een professional.

> *''Er was bijvoorbeeld een e-mailconversatie over de sportruimte. Toen stuurde een bestuurslid een e-mail dat er in de sportruimte geen ballen mochten worden gebruikt. Er was ook een e-mailconversatie binnen de tuingroep en daar stuurde dit bestuurslid een e-mail over rond waarin bepaalde regels voor de tuin in stonden.''*

Op andere momenten moest de Meevaart Ontwikkel Groep rekening houden met de inspraak van gebruikers. Bijvoorbeeld toen gebruikers een mevrouw voordroegen als receptioniste, terwijl het bestuur het hier in eerste instantie niet mee eens was. Gebruikers waren de Meevaart Ontwikkel Groep dankbaar voor de mogelijkheden die ze van hen kregen in de Meevaart. Toch vonden gebruikers en professionals ook dat de Meevaart Ontwikkel Groep te weinig informatie deelde met gebruikers en hen niet genoeg ondersteunde. Een professional zei hier het volgende over: *''Als je pretendeert een horizontale organisatie te zijn dan moet je zelf ook aanwezig zijn op de werkvloer.''*

Stadsdeel Amsterdam Oost had ook enige macht in de Meevaart en dat werd gezien als een probleem, omdat de Meevaart continue aan eisen van het stadsdeel moest voldoen. De volgende kritiek werd er door een bewoner geuit op stadsdeel Amsterdam Oost.

> *''Ik vind dat ze de lat veel te hoog hebben gelegd. Ik verdenk ze ervan, en dit mag je aan de grote klok hangen en schreeuwen op straat, dat ze daarmee misschien bewust of onbewust een poging doen om dit project de grond in te boren.''*

Andere kritiek van gebruikers op het stadsdeel was: *''We moeten het nou met 3,2 ton gaan doen, terwijl we eerst 8 ton kregen''* en *''Ambtenaren staan helemaal niet achter dit initiatief, want het is gewoon een goedkope manier om van de Meevaart af te zijn*.'' Over de bemoeienis van stadsdeel Amsterdam Oost werd het volgende gezegd door een bestuurslid: *''Elke twee weken zitten we hier met het stadsdeel te ouweheren, dan komen ze de meter opnemen: 'Hoe gaat het? Heb je conflicten? Gaat het goed? Kun je vertellen, vertel eens?''* Het stadsdeel werkte met prestatie-indicatoren, verantwoordingslijsten, gebruikerslijsten, presentielijsten, bezettingsgraad en andere termen uit de

20e eeuw, maar had weinig binding met de buurt en haar gebruikers. Gebruikers noemden het daarom een 'autistische organisatie'. Ook hielden te veel ambtenaren zich bezig met kleine onderdelen van de Meevaart, waardoor er continue verantwoording moest worden afgelegd naar verschillende ambtenaren. Over de verhouding tussen de Meevaart Ontwikkel Groep en stadsdeel Amsterdam Oost werd het volgende gezegd door een bestuurslid.

> *''De verhouding met het stadsdeel is nog niet geregeld. Zij beweren op sommige momenten dat zij bepalen wie er binnenkomt in de Meevaart. Wij zeggen dan 'daar ga je niet over en als je daar wel over wilt gaan, hier heb je de sleutels'. Deze grootspraak van beide kanten houdt elkaar nu in evenwicht.''*

De Meevaart Ontwikkel Groep was het oneens met de hoeveelheid invloed die stadsdeel Amsterdam Oost uitoefende op de Meevaart, omdat het gebouw niet in eigendom van het stadsdeel was.

Gebruikers konden in de Meevaart macht naar zich toe trekken door invloed uit te oefenen op besluitvorming of initiatieven op te starten. Gebruikers werden *empowered* doordat ze toegang kregen tot kennis en energie en ze gingen zich verantwoordelijk voelen voor bepaalde taken. Ze kregen hierbij hulp van professionals. Toch bemoeide stadsdeel Amsterdam Oost zich nog te veel met de activiteiten die werden georganiseerd in de Meevaart, waardoor de vrijheid van gebruikers werd beperkt. Ook waren veel gebruikers het oneens met de machtspositie van de Meevaart Ontwikkel Groep, omdat zij besluitvormingsbevoegdheid hadden. Ongelijke machtsverhoudingen waren echter onvermijdelijk in de Meevaart, omdat het gebouw te groot was om alle gebruikers evenveel inspraak te geven.

6.3 Vertrouwen

Vertrouwen is van essentieel belang voor de samenwerking tussen gebruikers en professionals van de Meevaart Community. Een professional zei hier het volgende over: *''Ik heb geen budget, ik heb geen macht, dus ik moet het hebben van vertrouwenwekkend gezag.''* Vertrouwen werd door gebruikers omschreven als gevoelens die personen bij je opwekken en bij wie je je op je gemak voelt. Volgens een professional werd vertrouwen op de volgende manier gewonnen.

> *''Vertrouwen heeft te maken met je persoonlijkheid. Je moet empatisch zijn, goed kunnen luisteren, niet te snel oordelen, een gevoeligheid hebben tegenover culturele diversiteit en niet denken dat alle mensen precies zoals jij zijn en dezelfde waarden en normen hanteren. In mijn geval moet je ook een vriendelijke uitstraling hebben en mensen kunnen troosten.''*

Vertrouwen werd alleen niet bij iedereen op dezelfde manier opgewekt en wat voor de ene persoon een uiting van vertrouwen was, kon bij een andere persoon leiden tot wantrouwen. Hier werd het volgende over gezegd door een professional.

> *''Sommige mensen zijn heel direct en zakelijk, maar er zijn ook mensen die eerst vertrouwen in elkaar willen hebben. Die vinden het geen teken van vertrouwen als je meteen afspraken wilt maken.''*

Gebruikers hadden dankzij de Meevaart meer vertrouwen gekregen in bepaalde etnische groepen, zoals Marokkanen. Ook vonden ze dat er buiten de Meevaart een drempel werd verlaagd, omdat ze andere gebruikers bijvoorbeeld sneller begroetten op straat. Het vertrouwen tussen gebruikers werd onder andere gewaarborgd door gedeelde normen, waarden en ideeën over het weigeren van bepaalde personen in de Meevaart, zoals pedofielen en Islamitische fundamentalisten.

Er was ook sprake van wantrouwen in de Meevaart, wat werd veroorzaakt door onduidelijk gecommuniceerde belangen van gebruikers, de Meevaart Ontwikkel Groep en stadsdeel Amsterdam Oost. Over wantrouwen in de Meevaart werd het volgende over gezegd door een professional.

> *''Ik heb het idee dat er nog wantrouwen heerst. Soms naar de zakelijke leider, maar ook naar het bestuur. Dat gebruikers denken dat het bestuur plannen heeft die niet helder worden gecommuniceerd. Ook tijdens de vergaderingen hadden sommige mensen het idee dat ze gebruikt werden*.''

De beheergroep raakte vaak sleutels van bepaalde ruimtes kwijt, waardoor gebruikersgroepen soms niet gebruik konden maken van deze ruimtes. Hierdoor ging men de beheergroep wantrouwen en twijfelen aan het vermogen van de beheerders.

Een aantal gebruikers had het gevoel dat ze vertrouwen had gekregen van stadsdeel Amsterdam Oost, omdat het stadsdeel de Meevaart had overgedragen aan gebruikers in plaats van aan een welzijnsorganisatie. Stadsdeel Amsterdam Oost had ook vertrouwen in de Meevaart als buurtinitiatief. Een ambtenaar van stadsdeel Amsterdam Oost vond het bijvoorbeeld knap dat gebruikers zoveel konden organiseren met een klein budget. Toch durfde het stadsdeel te Meevaart geen grotere subsidie te geven, omdat er volgens hen een risico bestond dat de Meevaart leeg zou komen te staan of de huur niet zou worden betaald door wanbeleid. Een aantal gebruikers had vertrouwen in de Meevaart Ontwikkel Groep, omdat dit bestuur veel kennis had over financiële zaken. Hier werd de volgende opmerking over gemaakt door een bewoner: ''*Je moet behoorlijke stevige figuren hebben die één keer per week met hun billen bloot bij het stadsdeel op het matje worden geroepen*.''

In de Meevaart was er sprake van vertrouwen tussen gebruikers en professionals, omdat ze zich bij elkaar op hun gemak voelden en normen en waarden deelden. Bovendien kregen gebruikers dankzij de Meevaart meer vertrouwen in andere etnische groepen. Toch was er ook sprake van wantrouwen in de Meevaart, omdat gebruikers niet op de hoogte waren van elkaars belangen. Er heerste ook wantrouwen tegenover stadsdeel Amsterdam Oost en de Meevaart Ontwikkel Groep, omdat gebruikers niet op de hoogte waren van de belangen van deze partijen in de Meevaart. Ze dachten zelfs dat de Meevaart Ontwikkel Groep en het stadsdeel een dubbele agenda hadden. Professionals wisten wel vaak vertrouwen op te wekken bij gebruikers, omdat ze lieten merken dat het hun intentie was om gebruikers te ondersteunen.

6.4 Conflict

In deze paragraaf worden de conflictsituaties beschreven die zich voordeden in de Meevaart bij de onderlinge samenwerking en er is gekeken naar de manier waarop gebruikers en professionals omgingen met deze conflicten. Conflictsituaties waren onvermijdelijk in de Meevaart, omdat er nog weinig kennis bestond over het toepassen van zelfbeheer en zelfmanagement in een gebouw als de Meevaart. Het toepassen van zelfbeheer en zelfmanagement in de Meevaart ging daarom gepaard met het steeds opnieuw verwerken van tegenslagen, waardoor er soms frustraties en conflicten ontstonden. Toch hadden conflicten ook positieve effecten in de Meevaart, omdat ze zorgden voor een ontlading van spanningen en frustraties waardoor gebruikers nader tot elkaar kwamen en vertrouwen ontstond. Bovendien konden conflicten *empowerment* stimuleren en zorgen voor de oplossing van problemen. De volgende opmerkingen werden hierover gemaakt door professionals: ‘‘*Als je in dialectiek gelooft, geloof je in conflicten en dat conflicten goed zijn, want anders hebben we geen beweging*’’ en ‘‘*Iets begint pas te glimmen als het heeft geschuurd*.’’ De manier waarop conflicten werden besproken, bevochten of vorm gegeven in de Meevaart was hierbij van belang. Gebruikers mochten volgens een aantal professionals namelijk niet beschadigd raken door conflicten en de ontwikkeling van de Meevaart mocht niet stagneren. In de Meevaart werden conflicten daarom vaak besproken tijdens vergaderingen onder begeleiding van een moderator.

6.4.1 Gedrag en belangen van gebruikers

De meeste gebruikers vonden het positief dat kwetsbare, hoogopgeleide, jonge en oudere gebruikers en gebruikers met verschillende etnische achtergronden met elkaar werden gemengd in de Meevaart. Dit zorgde ervoor dat gebruikers elkaar konden helpen ontwikkelen en *empoweren*, maar tegenstrijdige belangen konden ook bijdragen aan het ontstaan van conflicten. Over de verschillende belangen werd het volgende gezegd door een bewoner.

> *''Iedereen heeft bepaalde belangen. De één wil geld verdienen, de ander een eigen ruimte, weer een ander wil zit als ondernemer op de kaart zetten en weer een ander wil misschien echt iets goeds doen zonder daarmee geld te verdienen. Tuurlijk gebruiken mensen deze plek om mensen te ontmoeten en zichzelf te profileren.''*

Na de verbouwing van de Meevaart kwamen er veel vrijwilligers werken in de Meevaart met het idee dat ze hier op den duur een betaalde baan konden krijgen. Toen ze er later achter kwamen dat dit niet zou gebeuren, omdat de Meevaart hier geen geld voor had, haakten ze af. Ook wilden sommige gebruikersgroepen elk weekend gebruik maken van meerdere ruimtes in de Meevaart. Vanwege ruimtegebrek was dit niet mogelijk en moesten ruimtes van de Meevaart juist worden gedeeld. Niet alle gebruikersbelangen konden dus worden behartigd in de Meevaart, waardoor sommige gebruikers zich gepasseerd voelden.

Het gedrag van gebruikersgroepen kon ook zorgen voor conflicten. In de kookgroepen liepen sommige Marokkaanse vrouwen bijvoorbeeld over van de ene naar de andere kookgroep, omdat ze hier meer inspraak hadden of meer verantwoordelijkheid kregen. Dit zorgde voor onderlinge strijd tussen de kookgroepen. Verder zaten er nog gebruikersgroepen in de Meevaart die hier niet thuis hoorden volgens stadsdeel Amsterdam Oost, omdat ze Arabische of religieuze lessen gaven. Het gedrag van de buurtvaders vormde volgens sommige gebruikers een probleem wanneer ze 's avonds voetbal aan het kijken waren in het restaurant van de Meevaart. Andere gebruikers konden daardoor niet meer rustig koffie drinken of gesprekken voeren in deze ruimte. De Marokkaanse buurtvaders keken ook televisie in de kunstruimte op de eerste etage en hadden daar zelfs een schotelantenne aangesloten. Een gevolg was dat er elke avond een groep van dertig Marokkaanse mannen televisie zat te kijken in deze ruimte en gebruikers van de aangrenzende ruimtes hadden hier last van. Hier werd het volgende over gezegd door een oprichtster van een buurtorganisatie.

> ''*Ja, dat heeft ertoe geleid dat ik hele non-conformistische dingen moest doen. Dat wil zeggen dat ik twee keer de televisiekabel heb gegapt. Dat heeft een goed effect gehad, want zij zijn daarna weer gaan discussiëren over waar zij mee bezig waren als buurtvaders.''*

Daarnaast heeft de Meevaart Ontwikkel Groep de buurtvaders verantwoordelijk gemaakt over deze ruimte tijdens de avonduren, zodat ze zich niet alleen bezighielden met televisie kijken en meer gingen praten over hun taken en verantwoordelijkheden in de buurt.

Het gedrag en de belangen van gebruikers konden samenwerking belemmeren, omdat de belangen van gebruikers niet altijd helder werden gecommuniceerd en gebruikers zich soms niet gedroegen naar de maatstaven van andere gebruikers. Hierdoor werden gebruikers teleurgesteld

wanneer hun belangen niet werden behartigd, ze werden jaloers op andere gebruikers of ze gingen andere gebruikers wantrouwen.

6.4.2 Gebrek aan transparantie

Veel gebruikers hadden het gevoel dat ze onvoldoende toegang hadden tot kennis over het reilen en zeilen van de Meevaart en daarom niet overal over konden meepraten. Bovendien voelden ze zich onzeker, omdat ze niet precies wisten wat er allemaal speelde in de Meevaart. Hier werd het volgende over gezegd door een professional.

> ''*Eén van de eerste dingen die je zou moeten doen in de Meevaart, is belangen transparant maken. De meeste stichtingen in de Meevaart organiseerden activiteiten en hadden allemaal hun eigen belangen. Opeens bleek echter dat hun belangen niet allemaal konden worden behartigd.''*

Door belangen van gebruikers transparant te maken, kunnen teleurstellingen worden voorkomen en kan er meer vertrouwen tussen gebruikers ontstaat. Toch hadden niet alle gebruikers behoefte om zich te bemoeien met zaken betreffende de Meevaart en daarnaast probeerde een aantal gebruikers zich wel te verdiepen in de Meevaart, maar hadden ze hier onvoldoende tijd of energie voor.

De meeste gebruikers vonden de belangen van de Meevaart Ontwikkel Groep, de zakelijke leider en stadsdeel Amsterdam Oost niet transparant genoeg. Hier werd het volgende over gezegd door een bewoner: ''*We werken hier nu 3 maanden vrijwillig, maar het is nog steeds niet duidelijk waar dit project precies naartoe gaat en ze bieden ons geen perspectief*.'' Gebruikers vonden dat ze aan het lijntje werden gehouden en het leek alsof de Meevaart Ontwikkel Groep een 'dubbele agenda' had. Ze dachten dat de Meevaart Ontwikkel Groep expres niet transparant wilde zijn, omdat het misschien bepaalde doelen wilde bereiken. De afspraken tussen de Meevaart Ontwikkel Groep en stadsdeel Amsterdam Oost werden ook niet transparant bevonden, omdat deze afspraken niet naar gebruikers werden gecommuniceerd.

Sommige gebruikers vonden de Meevaart wel transparant, omdat ze voldoende informatie over de Meevaart kregen tijdens de vergaderingen. De nieuwe Meevaart werd ook transparanter bevonden dan de oude Meevaart, omdat gebruikers totaal geen zicht hadden op de financiën van de oude Meevaart. In de nieuwe Meevaart hadden vooral gebruikers en professionals die goed contact hadden met de zakelijke leider inzicht in de financiën van de Meevaart. De programmering van het theater, de verhuur van kantoorruimtes op de tweede etage en een aantal beheertaken van de Meevaart moesten nog transparant worden gemaakt volgens gebruikers. Een ambtenaar van stadsdeel Amsterdam Oost vond ook dat het onduidelijk was wanneer er welke activiteiten plaatsvonden in de Meevaart en stelde voor om een activiteitenkalender te maken. Bovendien waren

er nog onduidelijkheden over regels, afspraken, financiën en verantwoordelijkheden en sommige gebruikers wisten niet eens precies waarom de opgerichte werkgroepen begin 2012 waren opgeheven. Het gebrek aan transparantie was voor sommige gebruikers moeilijk te accepteren, omdat ze dachten dat de Meevaart over veel geld beschikte, maar ze wisten niet waar dit geld voor werd gebruikt en wat er nodig was om de Meevaart te kunnen financieren. Met de lancering van de website van de Meevaart werd verwacht dat de transparantie kon worden verbeterd.

Het gebrek aan transparantie was belemmerend voor de samenwerking tussen gebruikers en professionals, omdat gebruikers en professionals op de hoogte moesten zijn van elkaars belangen om vertrouwen op te kunnen opbouwen. Bovendien belemmerde een gebrek aan transparantie de *empowerment* van gebruikers, omdat zij hiervoor toegang moesten hebben tot bepaalde kennis.

6.4.3 Etnische verschillen

Ofschoon de grote etnische diversiteit van gebruikers van de Meevaart soms zorgde voor conflicten, zorgde het ook voor de ontwikkeling van wederzijds vertrouwen, omdat gebruikers meer over andere etnische gebruiken te weten kwamen en vooroordelen over andere etnische groepen werden ontkracht. Hier werd de volgende opmerking over gemaakt door een bewoner: *''Ik had niet verwacht van een Marokkaan, dat hij kinderen schaakles zou geven en kennis laat maken met klassieke muziek.''* Er was wel kritiek op de energie die de autochtone gebruikers staken in de Meevaart. Hier zei een bewoner het volgende over: *''Mijn gevoel is dat er minder Hollanders aanwezig zijn in de Meevaart dan 'nieuwe' Nederlanders, want de mensen die zich hier als beheerder uit de sloffen werken, zijn allemaal Marokkanen op één à twee personen na.''*

Een professional zei het volgende over de omgang tussen gebruikers met verschillende nationaliteiten in de Meevaart.

> *''Dat mensen met verschillende nationaliteiten, achtergronden en belangen aan tafel zitten en zo rustig met elkaar kunnen praten. Dat vind ik heel respectvol.''*

Ook de ambtenaar van stadsdeel Amsterdam Oost vond het knap dat er zo'n grote enthousiaste en afwisselende groep actief was in de Meevaart. Soms werden er volgens professionals uitspraken gedaan door gebruikers, zoals *''De Marokkanen nemen de Meevaart over''*, maar over het algemeen waren gebruikers tevreden over de manier waarop er met elkaar werd omgegaan. Toch konden etnische verschillen ook zorgen voor onduidelijkheden in de Meevaart. Tijdens een vergadering vertelde een persoon bijvoorbeeld over de schaamtecultuur van sommige gebruikers, die ervoor zorgde dat sommige gebruikers moeilijk over hun belangen konden praten. Bovendien kon een taalbarrière zorgen voor conflicten. In de kookgroepen zaten bijvoorbeeld allemaal Marokkaanse

vrouwen en één Nederlandse vrouw. Deze vrouw vond het niet leuk dat de Marokkaanse vrouwen alleen maar in hun eigen taal spraken, want ze voelde zich daardoor buitengesloten.

Etnische verschillen waren geen grote bron van conflict in de Meevaart en er was vooral bewondering voor de manier waarop gebruikers met zo veel verschillende etniciteiten met elkaar konden samenwerken. Etnische diversiteit zorgde ook voor vertrouwen en de ontkrachting van vooroordelen waardoor samenwerking tussen gebruikers werd bevorderd. Bovendien konden gebruikers met verschillende etnische achtergronden veel van elkaar leren, waardoor ze werden *empowered*. Etnische diversiteit kon samenwerking echter belemmeren wanneer gebruikers elkaar niet begrepen of moeilijk konden communiceren.

6.4.4 Gebrek aan ruimtes, mankracht, geld en tijd

Een probleem van de nieuwe Meevaart was dat er té veel gebruikersgroepen gebruik wilden maken van ruimtes, waardoor er sprake was van ruimtegebrek. Gebruikersgroepen wilden bijvoorbeeld vijf dagen per week gebruik maken van ruimtes, terwijl er bijvoorbeeld maar ruimtes voor twee dagen per week beschikbaar waren. Over het gebruik van de keuken werd bijvoorbeeld het volgende gezegd door de coördinator keuken: ‘‘*Als we hier uiteindelijk een lunch en een diner moeten gaan draaien dan is er natuurlijk geen ruimte meer voor alle kookclubs, want dan heb je maar één keuken te verdelen en zullen er altijd wel wat groepen buiten de boot vallen*.’’

Behalve het gebrek aan ruimtes zorgden gebreken als mankracht en geld voor conflicten. Over het gebrek aan tijd en mankracht werd het volgende gezegd door een professional: ‘‘*Toen zakte de motivatie een beetje in bij sommige vrijwilligers, omdat ze te veel uren bezig waren in de Meevaart en dan krijg je een soort vrijwilligersmoeheid.*’’ Ook overwerkte de zakelijke leider zich, waardoor hij afspraken niet altijd kon nakomen. De ambtenaar van stadsdeel Amsterdam Oost vond dat de Meevaart te weinig tijd van het stadsdeel had gekregen om zelfbeheer en zelfmanagement te kunnen realiseren. De Meevaart had hier immers slechts een half jaar de tijd voor gekregen. Het geldgebrek van de Meevaart zorgde ervoor dat een aantal meubels nog niet konden worden aangeschaft, zoals een podium voor het theater of spiegels voor de sportzaal.

Ruimtegebrek kon leiden tot conflicten wanneer sommige gebruikers meer gebruik mochten maken van ruimtes in de Meevaart en andere gebruikers. Ook staken sommige gebruikers veel meer energie in de Meevaart dan andere gebruikers, zodat ze zich overwerkten. De gebreken van de Meevaart belemmerden samenwerking omdat er soms te veel werkdruk op de gebruikers lag, maar ze bevorderden samenwerking ook omdat gebruikers met zo min mogelijk budget zo veel mogelijk moesten realiseren en ruimtes moesten delen.

6.5 Eigenaarschap

Een aantal gebruikers deelde gevoelens van eigenaarschap ten opzichte van de Meevaart, die ontstonden doordat gebruikers eigen kennis en vaardigheden gebruikten bij bijvoorbeeld de inrichting van de Meevaart. Hier werd het volgende over gezegd door een bewoner:

> *''Gebruikers mochten zelf het proces sturen, zelf die gordijnen opgehangen, zelf het prikbord maken, zelf bedenken wat voor tafels hier moesten komen staan, zelf bestellen en aankleden, zelf de sfeertjes en geurtjes bepalen en dat zorgt ervoor dat je je meer eigenaar voelt van dit project.''*

Een gebruiker voelde zich bijvoorbeeld eigenaar over de instrumenten van de theaterzaal, omdat hij ervoor had gezorgd dat deze instrumenten werden aangeschaft. Hij wilde daarom weten wat er met de instrumenten gebeurde en wie ze gebruikte. Iedere gebruiker moest zich eigenaar kunnen voelen van de Meevaart en hier werd het volgende over gezegd door een gebruiker : ''*Wij zijn allemaal de baas hier en iedereen is hier welkom, want de deuren zijn voor iedereen open.''* Er vond wel een verdeling plaats van ruimtes, maar de ruimtes moesten gedeeld worden door verschillende gebruikersgroepen. Toch gedroegen een aantal gebruikersgroepen zich als eigenaar van een specifieke ruimte. Stadsdeel Amsterdam Oost vond het belangrijk dat er geen claimgedrag heerste in de Meevaart en er geen 'koninkrijkjes' van gebruikers werden gevormd, omdat gebruikers juist moesten samenwerken.

Gevoelens van eigenaarschap waren niet bij alle gebruikers van de Meevaart direct aanwezig. Een van de gebruikers zei hierover:

> *''Ik voel me niet echt eigenaar, maar ik voel me vrij om naar binnen te lopen en daarom heb ik meer een thuisgevoel dan een gevoel van eigenaarschap. Het thuisgevoel heb ik al bij het begin. Bij de entree zie je al bekende gezichten en iedereen begroet elkaar. Dan haal ik even een kopje koffie of als er wat te eten is, bestel ik wat (..). Ik loop gewoon makkelijk door het gebouw.''*

Een thuisgevoel zorgde voor een aangenaam gevoel ten opzichte van de Meevaart, terwijl een gevoel van eigenaarschap meer zorgde voor een verantwoordelijkheidsgevoel ten opzichte van de Meevaart. Volgens een andere gebruiker kon de Meevaart niet als een bezit worden geschouwd, omdat woningcorporatie de Alliantie in juridische zin eigenaar van de Meevaart was en de Meevaart uitleende aan de buurtbewoners. De Alliantie kon het gebouw altijd aan een andere instantie verhuren en daarom was de Meevaart volgens haar meer in collectief bezit van de buurt.

Gebruikers gingen zich door gevoelens van trots, zelfvertrouwen en verantwoordelijkheid ten opzichte van projecten van de Meevaart, die ze met behulp van eigen kennis en vaardigheden

hadden gerealiseerd, eigenaar voelen over deze projecten. Een aantal gebruikers vond dat ze meer zelfvertrouwen hadden gekregen door de Meevaart en was daardoor zelfstandiger geworden. Zelfvertrouwen ontstond wanneer gebruikers bewust werden van de hoeveelheid vrijwilligers die betrokken waren bij de Meevaart of wanneer ze nieuwe dingen leerden dankzij de Meevaart. Over het ontstaan van gevoelens van trots werd het volgende gezegd door een professional.

> *''Vooral tijdens de opening was er bij heel veel mensen een gevoel van trots. Van 'kijk hoe mooi het is, dit hebben we wel met elkaar neergezet'. Ik denk dat er wel van die kleine succesgevoelens zijn die vooral tijdens bijeenkomsten of evenementen tot uiting komen.''*

Een bewoner zei hier het volgende over: ''*Ik huil echt niet zo snel, maar bij de opening stond ik echt met tranen in mijn ogen*.'' Gebruikers waren vooral trots op het feit ze gezamenlijk konden bewijzen wat er met eigen krachten mogelijk was. Enkele gebruikers waren meer trots op hun eigen project of organisatie dan op de hele Meevaart.

Toen de nieuwe Meevaart werd geopend, waren gebruikers trots op het feit dat ze zoiets samen voor elkaar hadden gekregen en dat zorgde voor eigenaarschap. In de Meevaart moest iedereen zich eigenaar kunnen voelen, maar toch lukte dit nog niet voor 100%, omdat sommige gebruikers zich nog gedroegen als eigenaar van bepaalde ruimtes. Sommige gebruikers hadden ook meer een thuisgevoel bij de Meevaart in plaats van eigenaarschap. Eigenaarschap zorgde er bij gebruikers voor dat ze zich verantwoordelijk voelden voor de Meevaart en haar projecten.

6.6 Zelfbeheer en zelfmanagement

Alle respondenten hadden gehoord van de concepten zelfbeheer en zelfmanagement en konden deze concepten definiëren. De beschrijvingen liepen echter wel uiteen. Gebruikers dachten bij zelfbeheer en zelfmanagement bijvoorbeeld vaak aan 'de Meevaart' en waren zich ervan bewust dat hier zelfbeheer en zelfmanagement werd toegepast. Bovendien werden zelfbeheer en zelfmanagement door gebruikers gedefinieerd als ''*Een gebouw of park of wat dan ook dat wordt beheerd door burgers al dan niet ondersteund door een professional''* of *''verantwoordelijk zijn voor een gebouw.''* In de Meevaart waren gebruikers ook gezamenlijk verantwoordelijk voor het beheer en de programmering en ze werden hierbij ondersteund door enkele professionals.

Zelfbeheer en zelfmanagement werden door een professional vergeleken met Het Nieuwe Werken, deze zei hier het volgende over.

> *''Wat ze nu in veel organisaties proberen in te voeren is decentralisatie. Door de verantwoordelijkheid voor het slagen van een project neer te leggen bij de uitvoerende mensen worden er minder lagen in*

> *een organisatie gecreëerd. Op die manier worden mensen zowel eigenaar gemaakt van de successen als de problemen en vraagstukken van een project.''*

Het is een manier van werken waarbij gebruikers gevoelens van eigenaarschap ontwikkelen, omdat ze meer verantwoordelijkheden krijgen en een actieve bijdrage gaan leveren aan initiatieven waar ze zich uiteindelijk eigenaar over gaan voelen.

De Meevaart Community was nog bezig met het ontwikkelen van zelfbeheer en zelfmanagement in de Meevaart en daarom vonden enkele gebruikers het moeilijk om deze concepten te definiëren. Een professional duidde zelfbeheer en zelfmanagement liever aan met community-beheer, omdat hij zelfbeheer en zelfmanagement definieerde als de veronderstelling dat alles vanuit het 'zelf' gebeurde zonder dat gebruikers taken, bevoegdheden en opdrachten opgelegd kregen of dat er een besluitvormend orgaan was. Hij zei hierover het volgende.

> *''Ik vind zelfbeheer geen productief begrip. Alles gebeurt continue in onderlinge afhankelijkheid en daarbij gaat het om de vraag 'wie is het woordje zelf?' Het zijn er altijd meer dan één als we het over zelfbeheer hebben, dus dan klopt het woordje 'zelf' al niet meer.''*

In de Meevaart zijn gebruikers en professionals afhankelijk van elkaar en daarom lijkt er geen sprake te zijn van zelfbeheer in de Meevaart. De centraal gestuurde programmering van de Meevaart gaat ook in tegen dit idee van zelfbeheer en zelfmanagement, omdat de programmering niet door alle gebruikers wordt gemaakt maar door een beheergroep. De vraag is echter of zelfbeheer en zelfmanagement überhaupt mogelijk zijn in een gebouw zo groot als de Meevaart.

Andere visies over zelfbeheer en zelfmanagement waren: kennis over jezelf hebben en weten waar je krachten liggen, onafhankelijk van subsidie zijn en een zelflerende community zijn. Stadsdeel Amsterdam Oost hanteerde vooral een praktische definitie van zelfbeheer en zelfmanagement die inhield dat gebruikers ervoor moesten zorgen dat het gebouw open was, de ruimtes werden schoongemaakt en er toezicht werd gehouden. Gebruikers moesten gezamenlijk bespreken hoe de ruimtes werden gebruikt en door wie en wanneer. Daarnaast moest er efficiënt gebruik worden gemaakt van de ruimtes, verhoudingen moesten horizontaal georganiseerd worden en besluiten moesten gezamenlijk worden gemaakt. Het was daarbij belangrijk dat gebruikers zelf beslisten aan welke activiteiten ze behoefte hadden, zodat dit niet van bovenaf werd bepaald.

Een actieve buurtbewoner had in eerste instantie negatieve associaties bij zelfbeheer en zelfmanagement en zei hier het volgende over.

> *"Ik kom uit een land [Bosnië-Hercegovina, HH] waar de economie was gebaseerd op een vergelijkbaar concept, dus dat alle bedrijven werden gemanaged door de werknemers. De directeur en het bestuur werden gekozen door de werknemers en de werknemers hadden inspraak over alles, dus ook over de hoogte van de salarissen en hoe het bedrijf zich verder ontwikkelde. Dit idee is op zich wel een succes, maar heeft ook negatieve aspecten, want er zijn altijd dominante mensen."*

Tijdens de eerste informatiebijeenkomst over de Meevaart waren er volgens deze bewoner ook veel dominante gebruikers aanwezig, maar veel van deze gebruikers haakten op den duur af in tegenstelling tot de gebruikers die in het begin juist meer terughoudend en verlegen waren. Hij dacht daarom dat het idee van zelfbeheer en zelfmanagement misschien wel kon gaan werken in de Meevaart.

6.7 Conclusie

De samenwerking tussen gebruikers en professionals in de Meevaart kon worden vergeleken met klittenband, omdat gebruikers zich snel konden aansluiten bij een samenwerking, maar ook snel uit een samenwerking konden stappen en zich konden aansluiten bij een nieuwe samenwerking. De samenwerking in de Meevaart bestond uit conversaties, het gezamenlijk opstarten van projecten, vergaderingen, besluitvorming en het gezamenlijk hanteren van regels en afspraken. Tijdens de vergaderingen werd er gediscussieerd over agendapunten en werd er consensus gezocht tussen de standpunten van gebruikers, zodat besluiten konden worden vastgelegd. De vergaderingen waren aan de ene kant bevorderend voor samenwerking, omdat samenwerking hier werd gestimuleerd en spontaan ontstond tussen gebruikers die elkaar in eerste instantie niet kenden. Aan de andere kant werd slechts een kleine groep gebruikers uitgenodigd voor de vergaderingen en vonden de vergaderingen plaats in een ontoegankelijke ruimte, waardoor samenwerking werd belemmerd. Besluiten en regels en afspraken werden tijdens vergaderingen en op de werkvloer geformuleerd. Op de werkvloer werd er nog vaak om goedkeuring van de zakelijke leider gevraagd en bleven besluiten, regels en afspraken vaag, onduidelijk en veranderlijk, omdat ze mondeling werden doorgegeven.

Professionals hielpen gebruikers van de Meevaart bij het verkrijgen van bepaalde capaciteiten waardoor ze macht naar zich toe konden trekken en konden worden *empowered*. Door middel van *empowerment* werden gebruikers zelfstandiger, kregen ze toegang tot bronnen als kennis en energie en gingen ze zich verantwoordelijk voelen voor bepaalde taken. Toch werd de mate waarin gebruikers invloed konden uitoefenen in de Meevaart soms beperkt door stadsdeel Amsterdam Oost of de Meevaart Ontwikkel Groep. De Meevaart Ontwikkel Groep wilde het gedrag van gebruikers soms beheersen en stuurde gebruikers daarom een richting op, zodat er aan eisen van het stadsdeel kon worden voldaan. Het stadsdeel beperkte gebruikers, omdat het stadsdeel

eisen als een bezettingsgraad had opgesteld en daar moesten gebruikers aan voldoen in ruil voor subsidie. Gebruikers hadden ook verschillende machtsposities, omdat slechts een kleine groep werd uitgenodigd voor vergaderingen, slechts een kleine groep verantwoordelijkheden droeg en slechts een kleine groep inspraak had op de programmering van activiteiten. Ongelijke machtsverhoudingen waren echter onvermijdelijk in de Meevaart vanwege de grootte van het gebouw en de hoeveelheid gebruikers. Toch werd er gepretendeerd dat er horizontale verhoudingen waren in de Meevaart.

In de Meevaart was er sprake van vertrouwen tussen gebruikers en professionals, omdat ze zich bij elkaar op hun gemak voelden en ideeën over de Meevaart deelden. Bovendien kregen gebruikers meer vertrouwen in gebruikers met verschillende etniciteiten, waardoor gebruikers met verschillende etnische achtergronden toch goed konden samenwerken. Er was ook sprake van wantrouwen in de Meevaart, omdat gebruikers niet op de hoogte waren van elkaars belangen en de belangen van stadsdeel Amsterdam Oost en de Meevaart Ontwikkel Groep. Dit kon de samenwerking tussen de verschillende partijen belemmeren. Professionals wisten vaak vertrouwen op te wekken bij gebruikers, omdat ze duidelijk maakten dat het hun intentie was om gebruikers te ondersteunen en ze boden een luisterend oor.

Conflicten werden in de Meevaart veroorzaakt door het steeds opnieuw verwerken van tegenslagen, waardoor er soms frustraties ontstonden. De ontlading van deze frustraties zorgde ervoor dat gebruikers nader tot elkaar kwamen en vertrouwen ontstond. Oorzaken voor conflicten in de Meevaart waren het gedrag en de belangen van gebruikers, het gebrek aan transparantie, etnische verschillen en het gebrek aan ruimtes, mankracht, geld en tijd. Onduidelijk gecommuniceerde belangen van gebruikers en het gebrek aan transparantie zorgden voor wantrouwen, waardoor samenwerking werd belemmerd. Etnische verschillen konden leiden tot miscommunicatie en samenwerking belemmeren, maar ze konden ook zorgen voor vertrouwen omdat vooroordelen werden ontkracht. Gebreken van de Meevaart waren aan de ene kant belemmerend voor samenwerking, omdat vrijwilligers veel werk- en tijdsdruk ondervonden. Aan de andere kant moesten gebruikers intensief samenwerken om met zo min mogelijk budget, ruimtes, tijd en mankracht zelfbeheer en zelfmanagement toe te passen in de Meevaart.

Samenwerking tussen gebruikers en professionals zorgde voor eigenaarschap. Tijdens de opening van de nieuwe Meevaart, waren gebruikers bijvoorbeeld trots op het feit dat ze zoiets samen voor elkaar hadden gekregen waardoor ze zich eigenaar gingen voelen over de Meevaart. Doordat gebruikers hun eigen krachten gingen gebruiken bij projecten van de Meevaart gingen ze zich trots en verantwoordelijkheid voelen, hetgeen uiteindelijk leidde tot gevoelens van eigenaarschap met betrekking tot deze projecten. Iedere bewoner moest zich eigenaar kunnen voelen van de Meevaart, maar dit lukt niet helemaal, omdat bepaalde gebruikers zich nog gedroegen

als eigenaar van een ruimte. Sommige gebruikers voelden zich thuis in de Meevaart, maar misten een gevoel van eigenaarschap.

De geïnterviewde gebruikers hadden allemaal gehoord van de concepten 'zelfbeheer' en 'zelfmanagement' en de toepassing van deze concepten in de Meevaart, maar ze definiëren deze concepten verschillend. Overeenkomsten tussen de definities van zelfbeheer en zelfmanagement waren kenmerken zoals het zelf beheren en programmeren van een gebouw of publiek domein al dan niet ondersteund door een professional, verantwoordelijkheid neerleggen bij gebruikers, eigen financiën beheren, zelf problemen oplossen, horizontale verhoudingen en eigenaar worden gemaakt van initiatieven. Toch vonden sommige gebruikers dat er in de Meevaart geen sprake was van zelfbeheer en zelfmanagement, omdat deze concepten de veronderstelling impliceerden dat alles vanuit gebruikers 'zelf' moest gebeuren en gebruikers onafhankelijk van elkaar moesten handelden. Hier was geen sprake van in de Meevaart, omdat daar slechts een beperkte groep gebruikers inspraak had op de besluitvorming en programmering.

6.8 Nawoord

De Meevaart heeft tot 1 juli 2012 de tijd gekregen van stadsdeel Amsterdam Oost om een nieuw bestuur te vormen bestaande uit gebruikers. In mei 2012 bleek dit echter geen reële afspraak meer te zijn, omdat de Meevaart meer tijd nodig had om zich te ontwikkelen en er waren nog geen gebruikers opgestaan die eventueel een bestuur zouden kunnen vormen. Er is daarom met stadsdeel Amsterdam Oost afgesproken dat de Meevaart Ontwikkel Groep voor nog een periode de rol van bestuur zou gaan vervullen en dat er na 1 januari 2013 een nieuw bestuur van gebruikers moest zijn gevormd. De participatiemakelaar en moderatoren organiseerden daarom vanaf eind mei 2012 bijeenkomsten om de belangen van gebruikers transparant te maken. Het was tevens de bedoeling dat deze bijeenkomsten bijdroegen aan de vorming van de Meevaart Community en het creëren van vertrouwen en samenwerkingsverbanden tussen gebruikers. De zakelijke leider blijft ook nog een periode aanwezig op de werkvloer van de Meevaart en hij zal verder gaan met het ontwikkelen van een exploitatiemodel voor de Meevaart waardoor de Meevaart onafhankelijk kan worden van de subsidie van stadsdeel Amsterdam Oost. Verder gaat hij mogelijkheden onderzoeken voor het aangaan van samenwerkingsverbanden met bewonersbedrijven waarbij wordt gekeken wat bewonersbedrijven kunnen betekenen voor de Meevaart. Het is nog onbekend hoe het toekomstperspectief van de Meevaart er uitziet, maar er wordt gestreefd naar een gemeenschap die zo sterk is dat deze zelf beslissingen kan nemen over haar toekomst.

7 Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk wordt er een antwoord gegeven op de centrale onderzoeksvraag van deze studie en die luidt: '*Hoe werken bewoners en professionals samen om zelfbeheer en zelfmanagement in buurthuis de Meevaart in de Amsterdamse Indische Buurt van de grond te krijgen?*' Eerst wordt er aandacht besteed aan het zelfbeheer en zelfmanagement van de Meevaart. Daarna worden de rollen die macht, vertrouwen, conflict en eigenaarschap spelen bij samenwerking tussen gebruikers en professionals van de Meevaart besproken. Vervolgens komt de organisatiestructuur van de Meevaart aan bod. Tot slot zullen er aanbevelingen voor vervolgonderzoek en beleidsontwikkelingen worden gedaan.

7.1 Conclusies

Een centraal gestuurde beheergroep is verantwoordelijk voor het beheer en de programmering van de Meevaart. De beheergroep houdt toezicht op het gedrag van gebruikers en de omgang met spullen, verzorgt de receptie en opent en sluit het pand. Ook programmeert de beheergroep door activiteiten in te roosteren in een centrale agenda. Een kleine groep gebruikers maakt deel uit van de beheergroep en draagt deze verantwoordelijkheid, omdat de Meevaart te groot is om alle gebruikers te betrekken bij het beheer en de programmering. Toch draait de Meevaart voor een groot deel op de inzet van vrijwilligers en daarom is hier sprake van zelfbeheer.

Tijdens de eerste ontwikkelingsfase van de Meevaart in 2011 waren het beheer en de programmering van de Meevaart minder centraal gestuurd, omdat er werkgroepen waren opgericht die de afzonderlijke ruimtes van de Meevaart moesten beheren en programmeren met ondersteuning van betaalde moderatoren. In de werkgroepen maakten gebruikers afspraken over bijvoorbeeld de schoonmaak en regels van bepaalde ruimtes, zoals de sportruimte of het theater. Deze werkgroepen zijn begin 2012 opgeheven omdat er niet genoeg geld was voor de betaalde moderatie en er zich te weinig vrijwillige gebruikers hadden aangemeld die hun plek wilden innemen. In maart 2012 werd er een nieuwe poging gedaan om werkgroepen op te richten en toen zijn er een tuingroep, een keukengroep, een communicatiegroep, een structuurgroep, een kunstgroep, een beheergroep en 'Vaar-Mee-Naar' opgericht. Iedere werkgroep werd ondersteund door één of meerdere gebruikers die de werkgroep gingen 'trekken'.

Het zelfmanagement van de Meevaart -ook wel *community-based* management genoemd door Pretty en Guijt (1992)- werd financieel ondersteund door stadsdeel Amsterdam Oost. Bij het zelfmanagement van de Meevaart hadden gebruikers medezeggenschap op de besluitvorming over de Meevaart, maar in de praktijk vroegen ze nog vaak advies aan de zakelijke leider wanneer ze besluiten moesten nemen. Bij effectief zelfmanagement is het volgens Sims en Lorenzi (1992)zo dat

mensen zichzelf moeten leiden en zelfstandig moeten zijn. Gebruikers hadden genoeg mogelijkheden om hun kennis en vaardigheden te gebruiken om projecten van de Meevaart te realiseren, zodat ze zichzelf en de Meevaart ontwikkelden. Door eigen kennis en vaardigheden te gebruiken bij het realiseren van projecten bepaalden ze de sfeer van de Meevaart. Daarnaast waren gebruikers gezamenlijk verantwoordelijk voor het schoonhouden van ruimtes, het netjes omgaan met elkaars spullen en het op tijd verlaten van ruimtes wanneer andere gebruikers gebruik wilden maken van dezelfde ruimtes.

In de Meevaart ontwikkelden gebruikers trotse gevoelens ten opzichte van de initiatieven die ze gezamenlijk en met behulp van professionals hadden opgestart. Ze gingen zich ook verantwoordelijk voelen over deze initiatieven, omdat ze de initiatieven met eigen kennis en vaardigheden hadden volbracht. Gevoelens van trots en verantwoordelijkheid ten opzichte van initiatieven duidden op sociaal eigenaarschap. Er waren ook gebruikers die 'bezitterige' gevoelens ontwikkelden over bijvoorbeeld specifieke ruimtes en spullen in de Meevaart, die duiden op fysiek eigenaarschap. Tijdens de opening van de nieuwe Meevaart waren veel gebruikers trots op wat ze gezamenlijk voor elkaar hadden gekregen. Trotse gevoelens en gevoelens van ergens bij horen of ergens lid van zijn, kwamen vooral naar boven tijdens bijeenkomsten of evenementen. In de Meevaart moest iedereen zich eigenaar kunnen voelen, maar toch lukt dit niet volledig, omdat een aantal gebruikers zich nog gedroeg als eigenaar van een specifieke ruimte. Bovendien hadden sommige gebruikers meer een thuisgevoel bij de Meevaart. Eigenaarschap zorgde ervoor dat gebruikers harder gingen lopen voor gezamenlijke belangen, zoals het doen slagen van zelfbeheer en zelfmanagement in de Meevaart.

Het zelfbeheer en zelfmanagement van de Meevaart zorgde ervoor dat gebruikers verantwoordelijkheid namen en leerden nemen, waarbij eigen krachten, kennis en vaardigheden zich ontwikkelden. Hiertoe werden 'kwetsbare' gebruikers *empowered* om ook deel te kunnen nemen aan de besluitvorming. In de Meevaart werden besluiten genomen zodra er overeenstemming was bereikt tussen alle genodigden van de vergaderingen. Voor de vergaderingen werden alleen actieve en betrokken gebruikers uitgenodigd, maar alle gebruikers konden zich in principe aansluiten bij de vergaderingen. De in maart 2012 opgerichte werkgroepen moesten meer gebruikers betrekken bij de besluitvorming over kleine onderdelen van het reilen en zeilen van de Meevaart. Toch hadden de zakelijke leider, coördinator beheerder, assistent beheerders, coördinator keuken en bestuursleden meer bevoegdheden en verantwoordelijkheden dan de 'gewone' gebruikers ondanks de assumpties van horizontale verhoudingen in de Meevaart. Het was onmogelijk om alle gebruikers te betrekken bij de besluitvorming over de Meevaart vanwege de grootte van het pand en de hoeveelheid gebruikers.

Het was bewonderenswaardig om te zien dat een zodanig grote diversiteit aan gebruikers als in de Meevaart zo goed met elkaar kon opschieten. De sterke tegenstellingen tussen gebruikers zorgden ervoor dat gebruikers vertrouwen kregen in andere etnische groepen. Gebruikers leerden van elkaars tegenstellingen en vooroordelen verdwenen wanneer tegenstrijdigheden werden gebruikt om nader tot elkaar te komen. Vertrouwen tussen gebruikers van de Meevaart werd onder andere gecreëerd door middel van gezelligheidsactiviteiten, zoals culturele avonden met eten en muziek. Hierbij werd een gevoel gecreëerd van 'op je gemak zijn bij elkaar' en 'gedeelde ideeën hebben'.

Naast positieve ontwikkelingen op het gebied van eigenaarschap, *empowerment* en vertrouwen waren er ook wrijvingen of, dan wel conflicten in de Meevaart. Zo waren onduidelijk gecommuniceerde belangen een bron voor conflicten. Bovendien zorgde een gebrek aan transparantie, ruimtes, mankracht, geld en tijd voor onvrede bij gebruikers. Door het gebrek aan transparantie in de Meevaart dachten gebruikers dat de Meevaart Ontwikkel Groep een 'dubbele agenda' had en eigen belangen in de Meevaart probeerde na te streven. Conflictsituaties waren onvermijdelijk in de Meevaart, waar een procesmatige aanpak domineerde. Conflicten werden expres niet vermeden en vaak ter plekke opgelost. Zo kon spanning tussen gebruikers en professionals zich oplossen, kwamen gebruikers nader tot elkaar en groeide het vertrouwen tussen gebruikers. Conflicten werden in de Meevaart dus gebruikt als middel om spanning kwijt te raken en gebruikers dichter bij elkaar te brengen, maar konden ook leiden tot ruzies, teleurstellingen en wantrouwen.

Eén van de elementen die aan de basis liggen van conflicten zijn machtsprocessen. Het overdragen van macht tussen samenwerkende partijen wordt ook wel *'power for'* genoemd. Door middel van *empowerment* werden gebruikers van de Meevaart zelfstandiger, kregen ze toegang tot bronnen als kennis, energie en middelen en gingen ze zich verantwoordelijk voelen voor bepaalde taken. De Meevaart Ontwikkel Groep stuurde het gedrag van gebruikers soms een richting op, zodat er aan eisen van stadsdeel Amsterdam Oost kon worden voldaan. De Meevaart Ontwikkelgroep moest zich immers steeds verantwoorden naar het stadsdeel over behaalde prestatie-indicatoren. Huxham en Vangen (2005) noemen dit *'power over'*. Samenwerkingsverbanden werden hierdoor beïnvloed, omdat gebruikers onzeker werden en de Meevaart Ontwikkel Groep en stadsdeel Amsterdam Oost gingen wantrouwen. Bovendien was er sprake van *'power to'* in de Meevaart, omdat de Meevaart Ontwikkel Groep hun invloed gebruikte om gebruikers te beschermen tegen bemoeienis van stadsdeel Amsterdam Oost. In de Meevaart domineerde de *'power for'*-variant, omdat er vooral macht werd overgedragen aan gebruikers. Door de grootte van de Meevaart en het aantal gebruikers was het onmogelijk om alle gebruikers in gelijke mate te *empoweren*.

De samenwerking tussen gebruikers en professionals van de Meevaart had een sterk vloeibaar karakter -hetgeen Bauman (2000) 'vast' (*solid*) noemt- waarbij institutionalisering werd tegengaan door regels, afspraken, besluiten en taken vaag te houden en expres niet vast te leggen. Toch hadden gebruikers behoefte aan duidelijkheid en stelde stadsdeel Amsterdam Oost eisen tegenover de subsidie die ze de Meevaart schonken, waardoor afspraken, regels en taken soms op een SMART-wijze ingevuld moesten worden. In de Meevaart werd er nog gezocht naar een manier waarop de kracht van zowel vloeibare als vaste samenwerkingsverbanden te combineren waren.

Een gebouw als de Meevaart heeft structuur nodig vanwege de grootte van het gebouw en het aantal gebruikers, maar er is ook veel dynamiek in de Meevaart door de grote diversiteit aan gebruikers. Deze dynamiek is moeilijk vast te leggen. De organisatiestructuur van de Meevaart werd vloeibaar gehouden om institutionalisering tegen te gaan en gebruikers voldoende mogelijkheden te kunnen schenken om eigen krachten te kunnen ontwikkelen en invloed te kunnen uitoefenen in de Meevaart. Toch hadden veel gebruikers behoefte aan duidelijkheid over hun eigen positie in de Meevaart en vonden ze het moeilijk om de onduidelijke organisatiestructuur van de Meevaart te accepteren. Ook werden afspraken, regels en taken soms ingevuld wanneer de Meevaart moest voldoen aan eisen van stadsdeel Amsterdam Oost. De vorming van de organisatiestructuur van de Meevaart bestond dus nog uit een zoekproces van continue bezig zijn met het vinden van manieren waarop de organisatiestructuur vloeibaar kan worden gehouden, terwijl er ook structuren werden vastgelegd. De toekomst zal leren hoe organisatiestructuur van de Meevaart uiteindelijk wordt vorm gegeven en of het 'vloeibare' de overhand heeft.

7.2 Aanbevelingen voor toekomstig onderzoek

Er ontstaan steeds meer Huizen van de Wijk in Nederland die worden beheerd en gemanaged door gebruikers. Dit gebeurt alleen op veel kleinere schaal dan het geval is in de Meevaart en dat maakt de Meevaart tot een uniek buurthuis. Bovendien worden er nog veel Nederlandse buurthuizen beheerd en gemanaged door welzijnsorganisaties. De focus van deze studie ligt op de manier waarop gebruikers en professionals samenwerken om zelfbeheer en zelfmanagement van de grond te krijgen in een specifieke context als de Meevaart. Voor toekomstig onderzoek is het daarom interessant om te onderzoeken hoe gebruikers en professionals samenwerken om zelfbeheer en zelfmanagement van de grond te krijgen bij andere buurtinitiatieven. Ook kunnen de rollen die macht, vertrouwen, conflict en eigenaarschap spelen bij samenwerking opnieuw worden onderzocht bij andere buurtinitiatieven. Bovendien kan er worden onderzocht of samenwerkingsverbanden bij andere buurtinitiatieven die worden beheerd en gemanaged door gebruikers op eenzelfde manier worden georganiseerd.

Zelfbeheer en zelfmanagement kunnen door lokale overheden worden gebruikt om bezuinigingen door te voeren, een teruggetrokken rol te beoefenen en gebruikers te *empoweren*. Toekomstig onderzoek zou kunnen uitwijzen of zelfbeheer en zelfmanagement een goede manier zijn om buurtinitiatieven goedkoop te laten beheren en managen door gebruikers en of gebruikers meer verantwoordelijkheid en mogelijkheden krijgen om kennis en capaciteiten te ontwikkelen. De positie van lokale overheden kan daarbij worden onderzocht, want lokale overheden moeten volgens huidig beleid een teruggetrokken rol beoefenen, maar hun werkwijzen sluiten hier vaak niet bij aan. Ze zitten vaak nog vast aan prestatie-indicatoren en bemoeien zich daarom continue met buurtinitiatieven, terwijl gebruikers juist meer vrijheid zouden moeten krijgen om henzelf te kunnen ontwikkelen. Een vervolgonderzoek naar de Meevaart kan opheldering geven over verdere ontwikkelingen van de Meevaart met betrekking tot samenwerkingsverbanden en het van de grond krijgen van zelfbeheer en zelfmanagement. Gedurende deze studie bevond de Meevaart zich namelijk nog in ontwikkelfase en daarom is het interessant om te kijken hoe de Meevaart er over een aantal jaren uitziet wanneer de organisatiestructuur van samenwerkingsverbanden niet meer bestaat uit een zoekproces.

7.3 Beleidsaanbevelingen

Volgens huidig beleid is het de bedoeling dat lokale overheden een teruggetrokken rol beoefenen bij buurtinitiatieven en gebruikers meer verantwoordelijkheden over de buurt op zich nemen. Werkwijzen van lokale overheden sluiten echter niet aan bij dit beleid, omdat deze vaak ouderwets en achterhaald zijn. Lokale overheden werken nog vaak met prestatie-indicatoren, verantwoordingslijsten, gebruikerslijsten, presentielijsten, bezettingsgraad en doelstellingen terwijl ze juist meer verantwoordelijkheden willen neerleggen bij gebruikers om hen zelfstandiger te maken. Toch geven ze gebruikers niet genoeg middelen en vrijheden om zo zelfstandig mogelijk te worden en beperken ze gebruikers juist met hun regels en afspraken die leiden tot blauwdruk-denken.

De werkwijzen en organisatiestructuur van lokale overheden zijn ook belemmerend voor de Meevaart. De Meevaart Ontwikkel Groep moet zich namelijk continue verantwoorden naar stadsdeel Amsterdam Oost over behaalde prestatie-indicatoren in ruil voor subsidie, wat veel tijd en energie van hen vergt. Bovendien is stadsdeel Amsterdam Oost zo georganiseerd dat vele ambtenaren zich bezighouden met enkele kleine onderdelen van de Meevaart. De Meevaart Ontwikkel Groep moet daarom continue aan verschillende ambtenaren dezelfde uitleg geven. Ook krijgen gebruikers het idee dat het stadsdeel hen niet volledig vertrouwt en steunt, omdat het stadsdeel zich steeds moet bemoeien met de Meevaart. Verder belemmert stadsdeel Amsterdam Oost de *empowerment* van gebruikers, omdat gebruikers niet genoeg vrijheden aangereikt krijgen om zelfstandiger te worden vanwege opgestelde regels en afspraken waar ze zich aan moeten houden.

De Meevaart laat zien dat gebruikers een buurthuis zelf kunnen beheren en managen met steun van lokale overheden. Het is echter de vraag of lokale overheden hun werkwijze en organisatiestructuur kunnen aanpassen bij buurtinitiatieven die worden beheerd en gemanaged door gebruikers. Bij dit soort buurtinitiatieven moeten lokale overheden het blauwdruk-denken loslaten en vrijheden schenken aan gebruikers om ze zelfstandiger te maken. Ook kunnen lokale overheden buurtinitiatieven meer ondersteunen en meer vertrouwen schenken aan gebruikers. Bovendien moeten lokale overheden meer gaan geloven in de capaciteiten en kennis van gebruikers. De werkwijze van lokale overheden, die gebaseerd is op prestatie-indicatoren en doelstellingen moet dus worden aangepast bij buurtinitiatieven die worden beheerd en gemanaged door gebruikers. Kortom, er zijn stappen die nodig waarbij de verschillende partijen die betrokken zijn bij de Meevaart elkaar kunnen vinden en wel op zo'n wijze dat er nu en in de toekomst synergie ontstaat. Hier ligt een grote uitdaging.

Literatuurlijst

Adler, P. & Adler, P. (1998). Observational Techniques. In N.K. Denzin & Y.S. Lincoln (red.), *Collecting and Interpreting Qualitative Materials* (pp. 79-109). Thousand Oaks: Sage Publications.

Albert, H. (1977). *Individuelles Handeln und soziale Steuerung*. München: Wilhelm Fink Verlag.

Armitage, D. (2005). Adaptive Capacity and Community-Based Natural Resource Management. *Environmental Management*, 35(6), 703–715.

Babbie, E. (2007). *The Practice of Social Research*. Belmont: Thomson Higher Education.

Bauman, Z. (2000). *Liquid Modernity*. Cambridge: Polity Press.

Bijlsma-Frankema, K. & Drooglever-Fortuijn, E. (1997). De kwalitatieve data-matrix als analyse-instrument. *Tijdschrift voor Sociale wetenschappen,* 42(4), 448-459.

Blumer, H. (1954). What's wrong with social theory? *American Sociological Review*, 19(1), 3-10.

Boeije, H. (2002). A Purposeful Approach to the Constant Comparative Method in the Analysis of Qualitative Interviews. *Quality & Quantity*, 36(4), 391-409.

Bowen, G. (2006). Grounded theory and sensitizing concepts. *International Journal of Qualitative Methods,* 5(3), 1-9.

Burgemeester en Wethouders van Utrecht (2011). *Commissiebrief zelfbeheer*. Utrecht: Burgemeester en Wethouders van Utrecht.

Coser, L. (1956). *The Functions of Social Conflict*. New York: The Free Press.

Dargel, P. (2011). *De jaren zestig in de Balistraat*. Amsterdam: Balistraat Amsterdam. Opgehaald van: https://sites.google.com/site/balistraatamsterdam/geschiedenis-in-afbeeldingen-/dejaren60indebalistraat

Dasgupta, P. (2000). Trust as a Commodity. In D. Gambetta (red.), *Trust: Making and Breaking Cooperative Relations* (pp. 49-72), Oxford: University of Oxford.

De Boer, N. & Van der Lans, J. (2011). Linkse angst voor burgerkracht. *Socialisme & Democratie,* 68(11), pp. 181-187.

Delahaij, R. (2004). *Dossier Empowerment. Empowerment methoden bij allochtone jongeren.* Utrecht: Forum.

Delanty, G. (2003). *Community*. London: Routledge.

Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling (2010). *Buurtuitvoeringsprogramma 2010.* Amsterdam: Gemeente Amsterdam.

Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling (2011). *Buurten van de wijkaanpak*. Amsterdam: Gemeente Amsterdam. Opgehaald van: http://www.wijkaanpak.amsterdam.nl

Dienst Onderzoek en Statistiek (2011). *Kerncijfers Amsterdam 2011.* Amsterdam: Gemeente Amsterdam. Opgehaald van: http://www.os.amsterdam.nl/tabel/6983/

Donkers, G.L.A.M. (1999). *Methodiek maatschappelijk werk: zelfregulering als agogisch reflectiekader.* Groningen: Universiteit van Groningen.

Driel, M. van (1989). Zelfregulering, hoog opspelen of thuisblijven. Deventer: Kluwer.

Dyne, van, L. & Pierce, J.L. (2004). Psychological ownership and feelings of possession: three field studies predicting employee attitudes and organizational citizenship behavior, *Journal of Organizational Behavior*, 25, 439–459.

Estrin, S. (1983). Self-management: economic theory and Yugoslav practice. Cambridge: Cambridge University Press.

Fennema, M. (2004). The concept and measurement of ethnic community. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 30(3), 429-447.

Fung, A. & Wright E.O. (2001). Deepening Democracy: Innovations in Empowered Participatory Governance. *Politics & Society*, 29(1), 5-41.

Gemeente Amsterdam Stadsdeel Oost (2012). *Uitvoeringsprogramma sociale accommodaties 2012-2014.* Amsterdam: Gemeente Amsterdam Stadsdeel Oost.

Gemeente Amsterdam Stadsdeel Oost (2011a). *Kadernota. Versterking Sociaal Domein.* Amsterdam: Gemeente Amsterdam Stadsdeel Oost.

Gemeente Amsterdam Stadsdeel Oost (2011b). *Meevaart*. Amsterdam: Gemeente Amsterdam Stadsdeel Oost.

Gibbs, G. (1998). *Analyzing Qualitative Data*. London: Sage Publications Ltd.

Glover, T.D. (2004). The 'community' center and the social construction of citizenship. *Leisure Sciences*, 26(1), 63-83.

Hetherington, M.J. (1998). The Political Relevance of Political Trust, *American Political Science Review*, 92, 791-808.

Hoedjes, K. (2004). *Omslag in de Balistraat*. Amsterdam: Het geheugen van Oost. Opgehaald van: http://www.geheugenvanoost.nl/page/1286/nl

Houten, G. van, Tuynman, M. & Gilsing, R. (2008). *De invoering van de Wmo: gemeentelijk beleid in 2007. Eerste tussenrapportage Wmo evaluatie*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

Hudson, J. (2006). Institutional Trust and Subjective Well-Being across the EU, *Kyklos*, 59(1), 43-62.

Huxham, C. & Vangen S. (2005). *Managing to collaborate. The theory and practice of collaborative advantage*. London: Routledge

Huygen, A. (2011). *Met vereende krachten.* Utrecht: Verwey-Jonkerinstituut.

Inglehart, R. (1997). *Modernization and Postmodernization, Cultural Economic and Political Change in 41 Societies*. Princeton: Princeton University Press.

Kroeker, C.J. (1995). Individual, Organizational, and Societal Empowerment: A Study of the Processes in a Nicaraguan Agricultural Cooperative. *American Journal of Community Psychology*, 23(5), 749-764.

Mackenzie, A.E. (1994). Evaluating ethnography: considerations for analysis. *Journal of Advanced Nursing*, 19(4), 774-781.

Marshall C. & Rossman G.B. (1995). *Designing Qualitative Research*. London: Sage Publications.

McWhirter, E.H. (1991). Empowerment in counseling. *Journal of Counseling and Development*, 69(3), 222-227.

Meevaart Ontwikkel Groep (2012). *Meevaart of tegenstroom*. Amsterdam: Meevaart Ontwikkel Groep.

Mensink, J.C.M. (1994). *Zelfmanagement in lerende organisaties*. Deventer: Kluwer.

Miles M.B. & Huberman A.M. (1994). *Qualitative Data Analysis*. Thousand Oaks: Sage Publications.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2007). *Voortgangsrapportage Wet maatschappelijke ondersteuning.* Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Möllering, G. (2001). The nature of trust: From George Simmel to a theory of expectation, interpretation and suspension. *Sociology*, 35(2), 403-420.

Möllering, G. (2006). *Trust: reason, routine, reflexivity*. Amsterdam: Elsevier.

Negt, O. & Kluge, A. (1982). *Geschichte und Eigensinn*. Berlin: Zweitausendeins.

Nijenhuis, H. (1987). *Werk in de schaduw. Club- en buurthuizen in Nederland, 1892-1970.* Amsterdam: Stichting Beheer IISG.

O'Reilly, K. (2005). *Ethnographic methods.* New York: Routledge.

Patulny, R.V. & Svendsen, G.L.H. (2007). Exploring the social capital grid: bonding, bridging, qualitative, quantitative. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 27(2), 32-51.

Perkins, D.D. & Zimmerman, M.A. (1995). Empowerment theory, research and application. *American Journal of Community Psychology,* 23(5), 569-579.

Pierce, J.L., Kostova, T. & Dirks, K. (2001). Toward a theory of psychological ownership in organizations. *Academy of Management Review*, 26, 298–310.

Poole, D.L. & Colby, I.C. (2002). Do public neighborhood centers have the capacity to be instruments of change in human services? *Social Work*, 47(2), 142-152.

Pretty, J. & Guijt, I. (1992). Primary environmental care: an alternative paradigm for development assistance. *Environment and Urbanization,* 4(1), 22-36.

Programmabureau Wijkaanpak Amsterdam (2010). *Bewonersparticipatie in de wijkaanpak 2010.* Amsterdam: Gemeente Amsterdam.

Rappaport, J. (1987). Terms of empowerment/exemplars of prevention: Toward a theory for community psychology. *American Journal of Community Psychology*, 15(2), 121-148.

Rousseau, D.M., Sitkin, M.B., Burt, R.S. & Camerer, C. (1998). Not so different after all: a cross discipline view of trust. *Academy of Management Review*, 23(3), 393-404.

Rowlands, J. (1995). Empowerment examined. *Development in Practice*, 5(2), pp. 101-107.

Samen Indische Buurt (2009). *Voort op de ingeslagen weg. De Indische buurt in opkomst.* Amsterdam: Stadsdeel Zeeburg, Alliantie Amsterdam, Ymere en Eigen Haard.

Schruijer, S.G.L. & Vansina, L.S. (2007). Samenwerkingsrelaties over organisatiegrenzen. *Management & Organisatie*, 203-218.

Scott, J. (1985). *Weapons of the weak: everyday forms of peasant resistance*. New Haven: Yale University Press.

Sims, H. & Lorenzi, P. (1992). *The new leadership paradigm*. Thousand Oaks: Sage Publications Inc.

Speer, P.W. & Hughey, J. (1995). Community Organizing: An Ecological Route to Empowerment and Power, *American Journal of Community Psychology*, 23(5), 729-748.

Strauss, A. & Corbin, J.M. (1998). *Basics of Qualitative Research*. London: Sage.

Sterk, R. (2011). *Buurtinitiatief in nieuw perspectief*. Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam.

Sternberg, L.E. (1992). Empowerment: trust vs. control. *The Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, 33(1), 69-72.

Wilson, P.A. (1996). Empowerment: community economic development from the inside out. *Urban Studies,* 33(4)*,* 617-630.

Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2012). *Vertrouwen in burgers*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Venicz, E. (2011, 27 mei). *Niet voor de deur hangen. Opgroeien in de Balistraat in de 30er en 40er jaren.* Opgehaald van: https://sites.google.com/site/balistraatamsterdam/geschiedenis-in-afbeeldingen-/nietvoordedeurhangenopgroeienindebalistraatinde30eren40erjaren

Vlug, H. (2012). Kwestie van vertrouwen. In. Project Management Bureau Amsterdam (red.), *Het lezen van de stad* (pp. 48-50), Amsterdam: Project Management Bureau Amsterdam.

Bijlage 1 Topiclist interview

Betrokkenheid bij de Meevaart

1. Kunt u iets vertellen over hoe u betrokken bent geraakt bij de Meevaart?
2. Kwam u ook wel eens bij de 'oude' Meevaart en wat vond u daarvan?
3. Kunt u iets vertellen over de werkzaamheden die u verricht in- of voor de Meevaart?

Samenwerking in de Meevaart

4. Zou u kunnen vertellen hoe er wordt samengewerkt in de Meevaart?
    a. Hoe wordt er gecommuniceerd?
    b. Heeft iedereen gelijke inspraak in de Meevaart?
    c. Hoe worden besluiten gemaakt in de Meevaart?
5. Zijn er ook bepaalde afspraken en regels in de Meevaart?
6. Wie maakt de afspraken en regels en staan ze vast?
7. In hoeverre vindt u dat er sprake is van transparantie in de Meevaart?
    a. Bent u op de hoogte van de afspraken met het stadsdeel?
    b. Bent u op de hoogte met de begroting en budgeten van de Meevaart?
8. Op welke wijze worden buurtbewoners gecontroleerd en aangesproken op elkaars gedrag?

Macht en empowerment

9. In hoeverre kunt u invloed uitoefenen in de Meevaart?
10. In hoeverre hebt u bepaalde verantwoordelijkheden in de Meevaart en hoe zit dit bij anderen?
11. Vindt u dat iedereen gelijk is in de Meevaart en ook evenveel toegang heeft tot bijvoorbeeld kennis?
12. In hoeverre hebben buurtbewoners volgens u de vrijheid om hun capaciteiten toe te passen in de Meevaart?

Vertrouwen

13. In hoeverre hebt u vertrouwen in de gebruikers van de Meevaart?
14. Denkt u dat gebruikers vertrouwen in u hebben?
15. Komen gebruikers hun afspraken na?

Conflict

16. Ontstaan er wel eens conflicten tussen gebruikers en wat zijn dit voor conflicten?
17. Hoe worden conflicten in de Meevaart opgelost?
18. In hoeverre is er sprake van ongelijke niveaus van toewijding en loyaliteit in de Meevaart?

Eigenaarschap

19. In hoeverre voelt u zich trots ten opzichte van de Meevaart?
20. In hoeverre krijgt u een gevoel van zelfvertrouwen door de Meevaart?

21. In hoeverre voelt u zich eigenaar van de Meevaart?

Zelfbeheer & zelfmanagement

22. Hebt u wel eens gehoord van de concepten 'zelfbeheer' of 'zelfmanagement', zo ja, hoe zou u deze concepten beschrijven?
23. Ziet u dit zelfbeheer of zelfmanagement ook terug in de Meevaart?
24. Wat moet er volgens u nog worden verbeterd aan de Meevaart?

Persoonsgegevens

25. In welk jaar en land bent u geboren?
26. Wat is de geboorteplaats van uw ouders en wanneer bent u naar NL gekomen?
27. Wat is uw hoogst genoten opleiding en beroep?
28. In welke buurt woont u en hoe lang woont u daar al?
29. Bent u lid van een buurtorganisatie?
30. Hebt u nog opmerkingen en zou u nog iets willen toevoegen?